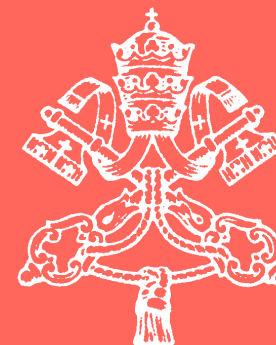

42

14. ledna 2013

K O N G R E G A C E P R O K L É R U S

DIREKTÁŘ PRO SLUŽBU A ŽIVOT KNĚŽÍ

VYDAL SEKRETARIÁT ČESKÉ BISKUPSKÉ KONFERENCE
PRAHA 2016
(PRO VNITŘNÍ POTŘEBU)

DIREKTÁŘ PRO SLUŽBU A ŽIVOT KNĚŽÍ

KONGREGACE PRO KLÉRUS

DIREKTÁŘ
PRO SLUŽBU A ŽIVOT KNĚŽÍ

Nové vydání z roku 2013

OBSAH

PŘEDMLUVA	7
ÚVOD.....	11
1. IDENTITA KNĚZE.....	15
<i>Kněžství jako dar.....</i>	<i>15</i>
<i>Svätostná podstata</i>	<i>16</i>
1.1. Trinitární rozměr	17
<i>Ve společenství s Otcem, Synem a Duchem Svatým</i>	<i>17</i>
<i>V trinitární dynamice spásy.....</i>	<i>17</i>
<i>Úzký vztah k Trojici.....</i>	<i>17</i>
1.2. Kristologický rozměr	18
<i>Specifická identita</i>	<i>18</i>
<i>Konsekrace a poslání</i>	<i>20</i>
1.3. Pneumatologický rozměr	20
<i>Svätostný charakter.....</i>	<i>20</i>
<i>Osobní společenství s Duchem Svatým</i>	<i>21</i>
<i>Vzývání Ducha.....</i>	<i>21</i>
<i>Síla vést společenství.....</i>	<i>22</i>
1.4. Eklesiologický rozměr	22
<i>„V“ církvi a „vůči“ církvi.....</i>	<i>22</i>
<i>Účast na Kristově snoubenectví</i>	<i>22</i>
<i>Všeobecnost kněžství.....</i>	<i>23</i>
<i>Misionářská povaha kněžství pro novou evangelizaci.....</i>	<i>24</i>
<i>Duchovní otcovství.....</i>	<i>30</i>
<i>Autorita jako „amoris officium“</i>	<i>30</i>
<i>Pokoušení demokratismu a egalitářství</i>	<i>31</i>
<i>Rozlišení mezi všeobecným a služebným kněžstvím.....</i>	<i>32</i>

1.5. Kněžské společenství.....	33
<i>Společenství s Trojicí a s Kristem.....</i>	<i>33</i>
<i>Společenství s církví.....</i>	<i>34</i>
<i>Hierarchické společenství.....</i>	<i>34</i>
<i>Společenství ve slavení eucharistie</i>	<i>34</i>
<i>Společenství ve službě.....</i>	<i>35</i>
<i>Společenství v kněžském sboru.....</i>	<i>35</i>
<i>Inkardinace, skutečné právní pouto s duchovní hodnotou</i>	<i>36</i>
<i>Kněžský sbor, místo posvěcení.....</i>	<i>37</i>
<i>Bratrské přátelství mezi kněžími.....</i>	<i>37</i>
<i>Komunitní život.....</i>	<i>38</i>
<i>Společenství s věřícími laiky.....</i>	<i>40</i>
<i>Společenství se členy institutů zasvěceného života</i>	<i>42</i>
<i>Pastorace povolání.....</i>	<i>42</i>
<i>Politická a společenská angažovanost</i>	<i>43</i>
2. KNĚŽSKÁ SPIRITUALITA	45
2.1. Současný historický kontext.....	45
<i>Umění vykládat znamení doby.....</i>	<i>45</i>
<i>Evangelizace si žádá obrácení.....</i>	<i>46</i>
<i>Nebezpečí sekt a nových kultů</i>	<i>47</i>
<i>Světla a stíny kněžské služby.....</i>	<i>48</i>
2.2. Přebývání s Kristem v modlitbě.....	49
<i>Upřednostňování duchovního života</i>	<i>49</i>
<i>Prostředky k duchovnímu životu.....</i>	<i>49</i>
<i>Napodobovat modlícího se Krista.....</i>	<i>51</i>
<i>Napodobovat modlící se církev.....</i>	<i>52</i>
<i>Modlitba jako společenství</i>	<i>52</i>
2.3. Pastýřská láska.....	53
<i>Projev lásky Kristovy</i>	<i>53</i>
<i>Nebezpečí obřadnictví.....</i>	<i>53</i>

2.4. Poslušnost	54
<i>Základ poslušnosti.....</i>	<i>54</i>
<i>Poslušnost v hierarchii.....</i>	<i>55</i>
<i>Autorita uplatňovaná s láskou.....</i>	<i>56</i>
<i>Zachovávání liturgických předpisů</i>	<i>56</i>
<i>Jednota v pastoračních plánech.....</i>	<i>57</i>
<i>Důležitost a povinnost nošení církevního oděvu.....</i>	<i>57</i>
2.5. Hlásání Slova	58
<i>Věrnost Slovu.....</i>	<i>58</i>
<i>Slovo a život.....</i>	<i>60</i>
<i>Slovo a katecheze</i>	<i>62</i>
2.6. Svátost eucharistie.....	63
<i>Eucharistické tajemství.....</i>	<i>63</i>
<i>Pečlivé slavení eucharistie.....</i>	<i>64</i>
<i>Eucharistická adorace.....</i>	<i>66</i>
<i>Intence mší svatých</i>	<i>66</i>
2.7. Svátost pokání.....	68
<i>Udělovatel svátosti smíření.....</i>	<i>68</i>
<i>Ochota udělovat svátost smíření.....</i>	<i>69</i>
<i>Potřeba zpovídat se</i>	<i>70</i>
<i>Duchovní vedení pro sebe sama i pro druhé.....</i>	<i>70</i>
2.8. Liturgie hodin.....	71
2.9. Vůdce společenství.....	73
<i>Kněz pro společenství</i>	<i>73</i>
<i>Cítit s církví</i>	<i>73</i>
2.10. Kněžský celibát.....	74
<i>Stálá vůle církve</i>	<i>74</i>
<i>Teologicko-duchovní motivace celibátu</i>	<i>74</i>
<i>Ježíšův příklad.....</i>	<i>76</i>
<i>Obtíže a námitky proti celibátu.....</i>	<i>77</i>

2.11. Kněžský duch chudoby	79
<i>Chudoba jako výraz odevzdanosti.....</i>	<i>79</i>
2.12. Úcta k Panně Marii.....	81
<i>Napodobování ctností Matky.....</i>	<i>81</i>
<i>Eucharistie a Panna Maria.....</i>	<i>82</i>
3. TRVALÁ FORMACE	83
3.1. Principy.....	83
<i>Nutnost trvalé formace a dnešní doba.....</i>	<i>83</i>
<i>Nástroj posvěcení.....</i>	<i>84</i>
<i>Poskytování formace je povinností církve.....</i>	<i>85</i>
<i>Formace musí být trvalá.....</i>	<i>85</i>
<i>Formace musí být úplná.....</i>	<i>85</i>
<i>Lidská formace.....</i>	<i>86</i>
<i>Duchovní formace.....</i>	<i>87</i>
<i>Intelektuální formace.....</i>	<i>88</i>
<i>Pastorační formace.....</i>	<i>90</i>
<i>Formace musí být organická a celistvá.....</i>	<i>90</i>
<i>Formace musí být přizpůsobená osobním okolnostem.....</i>	<i>91</i>
3.2. Organizace a prostředky.....	91
<i>Setkání kněží.....</i>	<i>91</i>
<i>Pastorační rok.....</i>	<i>92</i>
<i>Čas odpočinku.....</i>	<i>93</i>
<i>Kněžský dům.....</i>	<i>94</i>
<i>Rekolekční dny a duchovní cvičení.....</i>	<i>95</i>
<i>Nutnost stanovení programu.....</i>	<i>96</i>
3.3. Zodpovědné subjekty.....	96
<i>Kněz.....</i>	<i>96</i>
<i>Pomoc spolubratřím.....</i>	<i>97</i>
<i>Biskup.....</i>	<i>97</i>
<i>Formace formátorů.....</i>	<i>98</i>
<i>Spolupráce mezi místními církvemi.....</i>	<i>99</i>
<i>Spolupráce akademických a duchovních institucí.....</i>	<i>100</i>

3.4. Potřeby vyplývající z věku a specifických okolností	100
<i>První léta kněžství</i>	<i>100</i>
<i>O několik let později</i>	<i>101</i>
<i>Pokročilý věk</i>	<i>102</i>
<i>Kněží ve zvláštních situacích</i>	<i>102</i>
<i>Samota kněze</i>	<i>103</i>
ZÁVĚR	104
Modlitba k Panně Marii	106

PŘEDMLUVA

Fenomén „sekularizace“ – tj. tendence prožívat život v horizontální rovině, opomíjení či neutralizování nadpřirozené dimenze, navzdory ochotnému přijímání náboženského diskursu – v posledních desetiletích postihuje všechny pokřtěné bez výjimky a nutí ty, kdo z Božího pověření mají úkol vést církve, aby zaujímali určité stanovisko. K jeho nejvíce relevantním projevům patří upouštění od náboženských praktik, odmítání *depositum fidei*, které autenticky hlásá katolické magisterium, a také autority a role posvátných služebníků, povolanych Kristem (Mk 3,13-19), aby spolupracovali na jeho plánu spásy a vedli druhé k poslušnosti ve víře (Sir 48,10; Žid 4,1-11; *Katechismus katolické církve*, 144nn.). Tato odcizenost může být vědomá, nebo podloudně šířená rutinními způsoby, jež pokrytecky vnucuje dominantní kultura, snažící se odkřesťanštit občanskou společnost.

Tato skutečnost vysvětluje snahu Benedikta XVI., patrnou od prvních slov jeho pontifikátu, o přehodnocení katolické věrouky jakožto organické dispozice moudrosti autenticky zjevené Bohem, která se dovršuje v Kristu, věrouky, jejíž opravdovou hodnotu je schopen uchopit rozumem každý člověk (*Katechismus katolické církve*, 27nn.).

Jestliže církve existuje, žije a pokračuje v čase plněním evangelizačního poslání (srov. Druhý vatikánský koncil, dekr. *Ad gentes*), je zřejmé, že nejzhooubnějším účinkem všeobecné sekularizace je krize kněžské služby. Ta se projevuje jednak citelným úbytkem povolání, ale také stále častějším pocitem ztráty nadpřirozeného rozměru kněžského poslání, různými způsoby neautentičnosti, které ve svých extrémních projevech často působí značné utrpení. Uvažovat o budoucnosti kněžství proto znamená zamýšlet se nad budoucností evangelizace, a tedy samotné církve.

Již v roce 1992 svatý Jan Pavel II. ve své posynodální exhortaci *Pastores dabo vobis* zevrubně poukazoval na tento problém a následně v celé řadě proslovů a formou různých iniciativ vyzýval k vážné úvaze nad ním. K takovým iniciativám nepochybně patřil *Rok kněží 2009–2010*, který se konal při příležitosti 150. výročí smrti svatého Jana Marie Vianneye, patrona farářů a kněží v péči o duše.

Z těchto zásadních důvodů jsme po dlouhé řadě konzultací sestavili v roce 1994 první vydání *Direktáře pro službu a život kněží*, jenž má být vhodným nástrojem, světlem a průvodcem posvátným služeb-

níkům, stále více dezorientovaným apoštolům ve složitém a neustále se měnícím světě, na cestě k duchovní obnově.

Přínosná zkušenost s *Rokem kněží* (jež dosud doznívá), vyhlášení „nové evangelizace“, opakovaně zdůrazňovaná a přesvědčivá doporučení v rámci učení Benedikta XVI. a – naneštěstí – bolestná zranění, která církvi přivodili někteří z jejích služebníků, v nás vzbudili naléhavou potřebu vypracovat nové vydání *direktáře*, které by lépe odpovídalo potřebám současné doby, avšak zároveň by ve své podstatě beze změn zachovávalo schéma původního dokumentu a rovněž by pochopitelně respektovalo neměnnou nauku teologie a spirituality katolického kněžství. V jeho krátkém úvodu zaznívají zřetelné záměry: „Považovali jsme za vhodné zmínit věroučné zásady, které jsou základem identity, duchovního života a trvalé formace kněží, abychom jim pomohli více pochopit podstatu kněžství a upevnit jejich výsadní vztah s Ježíšem Kristem Hlavou a Pastýřem. Jistě to bude ku prospěchu osoby každého kněze, jeho života i jednání. Tento text nevyzní naprázdno do té míry, do jaké jej jeho bezprostřední příjemci konkrétně přijmou ... Tento *direktář* se snaží přispět k růstu a posvěcení kněží ve světě značně sekularizovaném a lhotejném.“

Rozhodně stojí za to zabývat se tradičními tématy, která jsou odsovována na periferii zájmu nebo se někdy otevřeně popírají. Všeobecně se totiž prosazuje funkční pohled na osobu kněze jakožto „profesionála v posvátných záležitostech“ nebo „politická“ koncepce, která knězi přiznává důstojnost a hodnotu pouze tehdy, pokud je aktivní ve společenské oblasti. To vše často oslabuje konotační dimenzi, kterou se kněžství vyznačuje v nejvyšší míře a kterou bychom mohli označit za „svátostnou“, totiž dimenzi služebníka, jenž spravuje poklady Boží milosti, a tím zaručuje Kristovu tajemnou přítomnost ve světě, byť omezenou lidstvem, zraněným hříchem.

Zvlášť důležitý je vztah kněze s Bohem – Trojicí. Zjevení Boha jako Otce, Syna a Ducha Svatého souvisí s projevem Boha jakožto lásky, která tvoří a vede ke spáse. Pokud je tedy vykoupení určitým druhem stvoření a jeho pokračováním (odtud označení „nové“), pak kněz, služebník pomáhající na cestě ke spáse, jehož bytí je pramenem nového života, se stává nástrojem nového stvoření. Tato skutečnost sama o sobě stačí k pochopení velikosti vysvěceného služebníka, bez ohledu na jeho schopnosti a talent, jeho omezení a nedostatky. Proto svatý František z Assisi ve svém Testamentu píše: „Tyto a všechny ostatní kněze chci

mít v bázni, lásce a úctě jako své pány. A nechci na nich vidět hřích, protože v nich patřím na Božího Syna a oni jsou mými pány. Dělam to proto, že v tomto věku fyzicky nevidím nic ze svrchovaného Božího Syna než jeho přesvaté tělo a přesvatou krev, které přijímají a jedině oni je dávají druhým“; Kristovo tělo a krev obnovují lidstvo.

Další důležitou otázkou, na kterou se obvykle neklade příliš velký důraz, ale která má velice praktický dopad, je bytostná dimenze modlitby, v níž zvláštní místo zaujímá liturgie hodin. Často se zdůrazňuje, že je v rovině liturgické jakýmsi prodloužením eucharistické oběti (Žl 49,23: „Kdo přináší oběť chvály, ten mě ctí“) a v rovině jurisdikční nevyhnutelnou povinností. Avšak z teologického pohledu svátostného kněžství jakožto bytostné účasti na osobě Krista – Hlavy církve – je modlitba posvátného služebníka, pomíneme-li její morální nutnost, vlastně modlitbou Krista, neboť má tutéž důstojnost a účinek. Navíc díky autoritě, kterou pastýři dostali od Božího Syna, „zavazovat“ nebe v otázkách pozemských k dobru posvěcení věřících (Mt 18,18), zcela naplňuje Pánovo přikázání neustále se modlit, v každém okamžiku, a neochabovat (Lk 18,1; 21,36). Právě na to je dobré klást důraz. „Víme, že hříšníky Bůh neslyší, ale slyší toho, kdo je zbožný a plní jeho vůli“ (Jan 9,31). Kdo více ctí Otce a plní dokonaleji jeho vůli než sám Kristus? Pokud tedy kněz jedná *in persona Christi* pokaždé, když spolupracuje na díle vykoupení – ačkoliv jeho způsob učení a posvěcování věřících ve snaze přivádět je ke spáse je samozřejmě odlišný – nemůže nic z jeho hříšné přirozenosti oslabit moc jeho modlitby. Tato skutečnost pochopitelně nijak neoslabuje povinnost služebníka zachovat si morální bezúhonnost (kterou ostatně mají všichni pokřtění), jejímž měřítkem je Boží svatost (Lv 20,8; 1 Petr 1,15-16). Naopak zdůrazňuje, že spása pochází od Boha a že on potřebuje kněze k tomu, aby ji uchovali v čase, a že nejsou nutné složité asketické praktiky nebo zvláštní duchovní projevy, aby se každý člověk mohl těšit – také skrze modlitbu pastýřů k tomu vyvolených – z blahodárných účinků Kristovy oběti.

Znovu se klade důraz na význam kněžské formace, která má být celistvá, aniž by byl upřednostňován jeden aspekt na úkor druhého. Křesťanskou formaci v její podstatě rozhodně nelze chápat jako „drezúru“, jejímž cílem je usměrňovat schopnosti lidského ducha (rozum a vůli) v jejich projevech takřikajíc navenek. Jedná se o proměnu samého bytí člověka, a každou bytostnou změnu může vyvolat jen sám Bůh skrze Ducha, jehož úkolem, jak se modlíme v Krédu, je „dávát ži-

vot“. „Formovat“ znamená dávat podobu něčeho nebo – jako v našem případě – podobu Někoho: „Víme, že těm, kteří milují Boha, všechno napomáhá k dobrému, těm, kdo jsou z Boží vůle povoláni. Neboť ty, které si napřed vyhlédl, ty také předurčil, aby byli ve shodě s obrazem jeho Syna“ (Řím 8,28-29). Specifická formace kněze, který je – jak jsme uvedli výše – určitým způsobem „spolustvořitelem“, si tedy vyžaduje zcela zvláštní poddanost Duchu Svatému a – navzdory hodnotným osobním vlohám – vyvarování se nebezpečí aktivismu a přesvědčení, že účinnost osobního pastoračního působení závisí na jeho vlastních schopnostech. Tato skutečnost může jistě povzbudit mnoho lidí, kteří by jinak ve značně sekularizovaném světě, jenž je k poselství víry hluchý, mohli snadno podlehnout beznaději a v oblasti pastorační následně upadnout do průměrnosti a vlažnosti. Ty by v nich vyvolávaly pochyby, zda si správně zvolili poslání, které zpočátku přijali s upřímným nadšením.

K potřebám, na které tento *direktář* klade důraz, patří dobrá znalost humanitních věd (zejména filosofie a bioetiky), aby byl kněz schopen se vztyčenou hlavou odhodlaně čelit laicismu; dále docenění a využívání masmédií k účinnému šíření Božího slova; eucharistická spiritualita jako specifikum kněžské spirituality (eucharistie je svátost Krista, který se z lásky bezpodmínečně a úplně dává Otcí a lidem, tedy bratřím a sestrám; právě tak se má dávat ten, kdo má na tomto daru v podobě Krista podíl), ze které vyplývá smysl celibátu (proti němuž se zvedají četné hlasy, neboť jej nechápou); vztah k církevní hierarchii a bratrský vztah mezi kněžími; láska k Panně Marii, Matce kněží, jejíž role v ekonomii spásy je zcela zásadní, nikoliv pouze symbolická či podružná. Těmto i dalším tématům se zevrubně a uceleně věnuje tento *direktář*, neboť má za cíl odstranit či napravit chybné a pomýlené představy o identitě a funkci Božího služebníka v církvi a ve světě. Jistě může velmi pomoci každému knězi, aby pocítil uspokojení a radost z toho, že může být zvláštní součástí úžasného Božího plánu lásky, který směřuje ke spáse lidského pokolení.

Mauro kard. Piacenza
prefekt

+ **Celso Morga Iruzubieta**
titul. arcibiskup v Alba Marítima
sekretář

ÚVOD

Benedikt XVI. ve svém projevu k účastníkům kongresu, který pořádala Kongregace pro klérus dne 12. března 2010, připomněl, že „téma kněžské identity ... je zásadní pro vykonávání služebního kněžství v přítomnosti i budoucnosti“. Tato slova naznačují jednu z ústředních otázek života církve, jíž je správné chápání služebního kněžství.

Na základě bohaté zkušenosti církve v oblasti služby a života kněží, zachycené v různých dokumentech Magisteria (1) a zejména v posynodální apoštolské exhortaci *Pastores dabo vobis* (2), vydalo toto dikasterium před několika lety *Direktář pro službu a život kněží* (3).

Vydání tohoto dokumentu odpovídalo na základní požadavek, jímž je „zvláště naléhavý pastorační úkol nové evangelizace, který se týká celého Božího lidu a vyžaduje nové úsilí, nové metody a nový způsob hlásání a svědectví evangelia. Tato evangelizace potřebuje kněze, kteří jsou radikálně a úplně ponořeni do tajemství Kristova a jsou schopni uskutečnit nový pastorační životní styl.“ (4) Zmíněný *direktář* byl odpovědí nejen na tuto potřebu, ale také na výzvy mnohých biskupů, jež vzešly ze synody v roce 1990 a ze všeobecných konzultací s biskupským sborem, které vedlo toto dikasterium.

Po roce 1994 se svatý Jan Pavel II. ve svém učení často zmiňoval o kněžství, tématu, které v mnoha ohledech prohloubil papež Benedikt XVI. Zvláště vhodnou dobou k rozjímání o kněžské službě a k opravdové duchovní obnově Božích služebníků byl Rok kněží 2009-2010.

Na nerozlučitelné pouto mezi identitou kněze a formací těch, kdo jsou k posvátné službě povoláni, poukázal Benedikt XVI. také tím, že přenesl zodpovědnost za kněžské semináře z Kongregace pro katolickou výchovu na toto dikasterium.

Z uvedených důvodů jsme cítili povinnost vypracovat aktualizovanou verzi *direktáře*, která by shrnula bohaté učení církve z doby poměrně nedávné (5).

Nové vydání logicky zachovává schéma původního dokumentu, kterému se v církvi dostalo velice dobrého přijetí, zejména mezi samotnými kněžími. Při sestavování jeho obsahu byl brán zřetel jednak na připomínky celosvětového episkopátu, s nímž byly otázky konzultovány, a na náměty, které vzešly z práce plenárního shromáždění v říjnu 1993 ve Vatikánu, a také na reflexe řady teologů, znalců kanonického

práva a odborníků na dané otázky, pocházejících z různých koutů světa a znalých aktuálních podmínek pro pastorači.

Při aktualizaci *direktáře* jsme se snažili poukázat na nejrelevantnější aspekty učení magisteria o kněžské službě, jak se vyvíjelo od roku 1994 do současnosti, s odkazy na důležité dokumenty svatého Jana Pavla II. a Benedikta XVI. Kromě toho se i v tomto dokumentu objevují praktické pokyny k rozvíjení různých iniciativ, avšak neuvádějí se zcela konkrétní doporučení, která je možné užitečně předložit ke zvážení a horlivé realizaci pastýřům pouze na základě znalosti místních zvyklostí a podmínek každé diecéze a biskupské konference.

Za současné kulturní situace je třeba si uvědomit, že identita kněze jako muže Božího není a nikdy nebude překonána. Považovali jsme za vhodné zmínit věroučné zásady, které jsou základem identity, duchovního života a trvalé formace kněží, abychom jim pomohli hlouběji pochopit podstatu kněžství a upevnit jejich výsadní vztah s Ježíšem Kristem, Hlavou a Pastýřem. Jistě to bude ku prospěchu osoby každého kněze, jeho života i jednání.

Jak bylo řečeno v úvodu k prvnímu vydání *direktáře*, nenabízí ani tato aktualizovaná verze vyčerpávající pojednání o svátostném kněžství a nehodlá jen a pouze opakovat to, co autenticky prohlásil učitelský úřad církve. Spíše se snaží odpovědět na hlavní otázky v oblasti doktríny, disciplíny a pastorače, které kněžím předkládá nová evangelizace, pro niž papež Benedikt XVI. ustavil zvláštní papežskou radu (6).

Zvláštní důraz je proto kladen například na kristologický rozměr kněžské identity, na společenství kněží, vzájemné přátelství a bratrství, jež jsou vzhledem k jejich vlivu na bytí kněze považovány za životně důležitá dobra. Totéž lze říci i o duchovním životě kněze, jenž má vyrůstat ze Slova a svátostí, zejména eucharistie. Nakonec nabízíme několik rad ke vhodné trvalé formaci, která je chápána jako pomoc k hlubšímu pochopení významu kněžství a k radostnému a zodpovědnému prožívání vlastního povolání.

Tento *direktář* se snaží přispět k růstu a posvěcení kněží ve světě značně sekularizovaném a lhostejném. Proto je prostřednictvím biskupů určen zejména všem kněžím římskokatolické církve, ačkoliv mnohé pasáže mohou být užitečné i pro kněze jiných ritů. Směrnice obsažené v tomto dokumentu se týkají zejména diecézního duchovenstva, byť mnohé z nich – po nutném přizpůsobení svým podmínkám – musí brát

v úvahu také kněží, kteří jsou členy institutů zasvěceného života a společností apoštolského života.

Jak jsme však již uvedli výše, nové vydání *direktáře* má být rovněž ku pomoci formátorům v seminářích a kandidátům služebného kněžství. Seminář je obdobím a místem, kde má růst a dozrávat poznání Kristova tajemství, a tedy vědomí, že pokud se na vnější rovině měří autentičnost naší lásky k Bohu podle toho, jakou lásku chováme ke svým bratřím a sestrám (*I Jan 4,20-21*), pak je na vnitřní rovině láska k církvi opravdová pouze tehdy, je-li plodem intenzivního a výlučného vztahu s Kristem. Uvažovat o kněžství znamená uvažovat o tom, pro něhož jsme ochotni vše zanechat a následovat jej (*Mk 10,17-30*). Formace tedy ve své podstatě spočívá v poznávání Božího Syna, který díky svému prorockému, kněžskému a královskému poslání přivádí každého člověka k Otci skrze Ducha Svatého: „Tak určil jedny za apoštoly, jiné za kazatele mluvící pod vlivem vnuknutí, jiné za misionáře, jiné pak za pastýře a učitele, aby připravili křesťany k úkolům, které mají plnit, aby Kristovo tělo dělalo pokroky, dokud nedojdeme všichni k jednotě ve víře a v poznání Božího Syna, k mužné zralosti, k onomu věku, kdy se na nás uskuteční Kristova plnost (*Ef 4, 11-13*).

Byli bychom tedy rádi, aby nové vydání *Direktáře pro službu a život kněží* pomohlo všem mužům povoláním k účasti na kněžství Krista, Hlavy a Pastýře, hlouběji proniknout do identity vlastního povolání a zintenzivnit vnitřní život; aby bylo novým impulzem pro kněžskou službu a realizaci trvalé osobní formace, za kterou je každý zodpovědný; aby bylo oporou bohatého a opravdového apoštolátu ku prospěchu církve a celého světa.

Kéž v našich srdcích den co den, zejména když se připravujeme na slavení oltářní oběti, zaznívá Mariina výzva ze svatby v Káni Galilejské: „Udělejte všechno, co vám řekne“ (*Jan 2,5*). Utikejme se k Panně Marii, Matce kněží, slovy modlitby papeže Benedikta XVI.:

„Matko církve,
my, kněží,
chceme být pastýři,
kteří nepasou sami sebe,
ale dávají se Bohu skrze bratry,
a v tom nalézají své štěstí.
Nejenom slovy, ale životem
chceme pokorně opakovat,
den po dni,
své „zde jsem“.

Vedeni tebou
chceme být apoštoly
božského milosrdenství
a s radostí slavit denně
posvátnou oltářní oběť
a nabízet všem, kteří to od nás žádají,
svátost smíření.

Přímluvkyně a Prostředkyně milosti,
která jsi cele ponořena
do jediného univerzálního prostřednictví Kristova,
vypros nám od Boha
srdce zcela obnovené,
které miluje Boha ze všech svých sil
a slouží lidstvu jako ty.

Zopakuj Pánu
své účinné slovo:
„Nemají vína“ (*Jan 2,3*),
aby Otec a Syn
jakoby v novém seslání
vylili na nás
Ducha Svatého.“ (7)

1. IDENTITA KNĚZE

Svatý Jan Pavel II. ve své posynodální apoštolské exhortaci *Pastores dabo vobis* vymezuje identitu kněze následovně: „Kněží jsou v církvi a pro církev svátostným zpřítomněním Krista, Hlavy a Pastýře, ohlašují s plnou mocí jeho slova, opakují jeho spásonosná gesta odpuštění, především ve svátostech křtu, smíření a eucharistie; láskyplně až do úplného sebeobětování pečují o své stáde, které shromažďují v jednotě a vedou k Otci skrze Krista v Duchu Svatém.“ (8)

Kněžství jako dar

1. Celé církvi byl dán podíl na Kristově kněžském pomazání v Duchu Svatém. V církvi „se všichni věřící stávají svatým a královským kněžstvem. Skrze Ježíše Krista přinášejí duchovní oběti Bohu a zvěstují mocné skutky toho, který je povolal ze tmy k svému podivuhodnému světlu (srov. *1 Petr 2,5.9*).“ (9) V Kristu je celé jeho tajemné tělo spojeno s Otcem skrze Ducha Svatého ke spáse všech lidí.

Církev však nemůže toto poslání uskutečňovat sama. Veškeré její působení musí být úzce spojeno s Kristem, Hlavou jejího Těla. Je nerozlučně spojena se svým Pánem a pod jeho vlivem se jí neustále dostává milosti a pravdy, on je jí průvodcem a oporou (srov. *Kol 2,19*), aby mohla být pro všechny a pro každého „znamením a nástrojem vnitřního spojení s Bohem a jednoty celého lidstva“ (10).

Podstata služebného kněžství se zakládá na perspektivě životodárného a činorodého spojení církve s Kristem. Prostřednictvím této služby Pán uprostřed svého lidu pokračuje v působení, které vychází jediné z něj jakožto Hlavy svého Těla. Služebné kněžství tedy zhmotňuje působení Krista Hlavy a dokazuje, že Kristus se církvi nevzdálil, nýbrž neustále ji oživuje svým trvalým kněžstvím. Proto církev považuje služebné kněžství za *dar*, který jí byl dán v podobě služby některých z jejích věřících.

Tento dar, který ustanovil Kristus, aby jeho spásné poslání mohlo pokračovat, byl udělen nejprve apoštolům a pokračuje v církvi skrze biskupy, jejich následovníky, kteří jej zároveň předávají v podřízeném stupni kněžím jakožto spolupracovníkům biskupského stavu. Identita kněží v církvi je proto dána tím, že se ztotožňují s posláním církve,

kteří kněz naplňuje ve společenství se svým biskupem (11). „Kněžské povolání je tedy vznešené a zůstává velkým tajemstvím i pro ty, kteří jej obdrželi jako dar. Naše meze a naše slabosti nás musejí přivádět k tomu, abychom s hlubokou vírou žili a střežili tento drahocenný dar, kterým nás Kristus připodobnil sobě a umožnil nám podílet se na svém spasitelském poslání.“ (12)

Svátostná podstata

2. Svátostné svěcení udělené vkládáním rukou a konsekrační modlitbou biskupa utváří v knězi „vědomí specifické ontologické sounáležitosti s Kristem, Veleknězem a Dobrým Pastýřem“ (13).

Identita kněze se tedy odvozuje ze specifické účasti na kněžství Kristově, kterým se vysvěcený služebník – v církvi a pro církev – stává skutečným, živým a jasným obrazem Krista Kněze, „svátostným zpřítomněním Krista, Hlavy a Pastýře“ (14). Svěcením kněz „přijímá jako dar onu ‚duchovní moc‘, která představuje spoluúčast na nejvyšší autoritě, s níž Kristus skrze svého Ducha vede církev“ (15).

Toto svátostné ztotožnění se s nejvyšším a věčným Veleknězem uvádí kněze specifickým způsobem do trojičního tajemství a – skrze službu Kristovu – do služebného společenství církve, aby sloužil Božímu lidu (16) nikoliv jako pověřenec pro náboženské otázky, nýbrž jako Kristus, který „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny“ (Mt 20,28). Není tedy nijak překvapující, že „vnitřním principem, ctností, oživující a řídící duchovní život kněze, jímž je napodobován Kristus, Hlava a Pastýř, je *pastorační láska*, účast (*participatio*) na pastýřské lásce Ježíše Krista. Je nezaslouženým *darem* Ducha Svatého a současně úkolem a apelem na svobodnou a zodpovědnou odpověď kněze.“ (17)

Zároveň nesmíme zapomínat, že každý kněz je jedinečný jako osoba a že má svůj vlastní způsob bytí. Každý je jedinečný a nenahraditelný. Bůh neeliminuje osobnost kněze, ale naopak ji zcela vyžaduje, protože jí chce využít – vždyť milost staví na základech lidské přirozenosti – aby kněz mohl předávat ty nejhlubší a nejkrásnější pravdy skrze své charakteristické vlastnosti, které Bůh respektuje a které mají respektovat i druzí.

1.1. Trinitární rozměr

Ve společenství s Otcem, Synem a Duchem Svatým

3. Křtem vstupuje křesťan do společenství s jediným a trojjediným Bohem, který mu uděluje svůj božský život, aby se z něj stal adoptivní syn v jeho jediném Synu. Je tedy povolán, aby uznal Boha za Otce a aby skrze Boží synovství zakoušel prozřetelnost Otce, který své děti nikdy neopouští. Toto platí pro každého křesťana, avšak kněz navazuje s Otcem, Synem a Duchem Svatým zcela zvláštní a specifický vztah. Vždyť „naše identita má svůj poslední pramen v lásce Otcově. Se Synem, Veleknězem a Dobrým Pastýřem, kterého poslal, jsme svátostně spojeni skrze služebné kněžství působením Ducha Svatého. Život a služba kněze je pokračováním života a působení samého Krista. To je naše identita, naše pravá hodnota, pramen naší radosti a jistoty našeho života.“ (18)

Vzhledem k tomu, že kněz slouží církvi a všem lidem, jsou jeho identita, služba a život podstatně spojeny s Nejsvětější Trojicí.

V trinitární dynamice spásy

4. Kněz „jako viditelné prodloužení a svátostné znamení Krista v jeho postavení vůči církvi a světu jako trvalého a stále nového počátku spásy“ (19) je včleněn do trinitární dynamiky se zvláštní odpovědností. Jeho identita pramení z *ministerium verbi et sacramentorum*, které je v podstatném vztahu k tajemství spasitelné lásky Otcovy (srov. *Jan* 17,6-9; *1 Kor* 1,1; *2 Kor* 1,1), ke kněžskému bytí Krista, jenž si volí a osobně volá svého služebníka, aby byl s ním, a k daru Ducha Svatého (srov. *Jan* 20,21), který knězi vlévá potřebnou sílu, aby mohl dávat život mnoha Božím dětem, přizvaným k jeho jedinému lidu krácejícímu do Otcova království.

Úzký vztah k Trojici

5. Odtud lze tedy pochopit, že identita kněze má ve své podstatě povahu vztahu (srov. *Jan* 17,11.21) (20).

Milost a nezrušitelné znamení udělené svátostným pomazáním Ducha Svatého (21) uvádějí kněze do osobního vztahu k Trojici, neboť představují zdroj kněžského bytí a jednání.

Koncilní dekret *Presbyterorum ordinis* od prvních řádků ukazuje na zásadní vztah kněze a Nejsvětější Trojice a vyjmenovává všechny tři božské osoby samostatně: „Jelikož je funkce kněží spojena s biskupským stavem, podílí se na autoritě, s níž sám Kristus své Tělo buduje, posvěcuje a řídí. Proto kněžství kněží sice předpokládá svátosti zakládající život křesťana, avšak uděluje se zvláštní svátostí. Skrze ni jsou kněží pomazáním Ducha Svatého označeni zvláštním znamením a tím připodobněni Kristu Knězi tak, že mohou jednat jménem Krista Hlavy ... Cílem služby a života kněží je tedy oslava Boha Otce v Kristu.“ (22)

Kněz proto nutně musí tento vztah prožívat vnitřně a osobně, v dialogu adorace a lásky se všemi třemi Božími osobami, s vědomím, že přijatý dar mu byl udělen ke službě všem.

1.2. Kristologický rozměr

Specifická identita

6. Kristologický rozměr, podobně jako trinitární, pramení přímo ze svátosti, která kněze bytostně připodobňuje Kristu Knězi, Učiteli, Posvětiteli a Pastýři svého lidu (23). Kněží mají účast na jediném Kristově kněžství jakožto spolupracovníci biskupů; toto vymezení vyplývá ze samotné svátosti a nelze jej chápat jako ryze „organizační“ záležitost.

Věřící, kteří jsou vybráni a určeni ke služebnému kněžství, jsou sice díky křtu i nadále začleněni do všeobecného kněžství, avšak zároveň dostávají nezrušitelnou účast na tomtéž a jediném kněžství Kristově v jeho veřejném rozměru prostředníka a autority pro to, aby posvěcovali, učili a vedli celý Boží lid. Jestliže tedy všeobecné kněžství věřících a služebné či hierarchické kněžství jsou na jedné straně přiřazena jedno k druhému, protože obě, každé svým způsobem, mají účast na jediném kněžství Kristově, na straně druhé se navzájem liší podstatně, ne pouze stupněm (24).

V tomto smyslu je identita kněze čímsi novým vzhledem k identitě ostatních křesťanů, kteří skrze křest již mají společnou účast na jedi-

ném kněžství Kristově a jsou povoláni svědčit o něm po celé zemi (25). Specifičnost služebního kněžství však nespočívá v domnělé „nadřazenosti“ všeobecnému kněžství, nýbrž ve službě, kterou je kněz povolán prokazovat všem věřícím, aby se mohli hlásit ke Kristovu prostřednictví a k jeho svrchovanosti, jež se zviditelňují vykonáváním služebního kněžství.

V této specifické kristologické identitě si kněz musí uvědomovat, že jeho život je tajemstvím zcela a nově ponořeným do tajemství Kristova, což jej naplno zavazuje k pastýřské službě a dává jeho životu smysl (26). UVědomovat si vlastní identitu je zvlášť důležité v současném sekularizovaném kulturním prostředí, kde „je kněz často vnímán jako ‚cizinec‘ právě pro ty nejzákladnější aspekty své služby, totiž proto, že má být člověkem posvátna, vyděleným ze světa jako zprostředkovatel ve prospěch světa, a že je ustanoven Bohem, a nikoliv lidmi (srov. *Žid* 5,1)“ (27).

7. Toto vědomí, založené na bytostném spojení s Kristem, je vzdáleno od „funkčních“ koncepcí, které vnímají kněze pouze jako sociálního pracovníka nebo vykonavatele posvátných úkonů, čímž „riskují zradu samotného Kristova kněžství“ (28) a redukují život kněze na pouhé plnění povinností. Každý člověk má přirozenou náboženskou touhu, která jej odlišuje od jakékoliv jiné živé bytosti a nutí jej hledat Boha. Proto lidé v knězi spatřují člověka Božího, ve kterém touží objevit Boží slovo, milosrdenství a nebeský chléb, jenž „dává život světu“ (*Jan* 6,33): „Bůh je tím jediným bohatstvím, které vposledku lidé touží u kněze nacházet.“ (29)

Bude-li si kněz svou identitu uvědomovat, pak bude schopen tvářit v tvář vykořisťování, bídě či útlaku, sekularizovanému a relativistickému smýšlení, zpochybnujícímu základní pravdy naší víry, a mnoha dalším neduhům postmoderní kultury vidět příležitosti k vykonávání své specifické pastýřské služby, jíž je povolán hlásat světu evangelium. Kněz, „je brán z lidu a bývá ustanoven pro lid v jeho záležitostech u Boha“ (*Žid* 5,1). Ohlašuje duším Kristovo tajemství, jediné světlo potřebné k plnému pochopení tajemství člověka (30).

Konsekrace a poslání

8. Kristus připojuje apoštoly ke svému vlastnímu poslání. „Jako Otec poslal mne, tak i já posílám vás“ (*Jan 20,21*). Rozměr poslání je bytostně přítomen již v samotném svěcení. Kněz je vyvolen, posvěcen a vyslán, aby účinně uskutečňoval Kristovo věčné poslání (31), jehož skutečným představitelem a hlasatelem se stává. Nezastává pouze nějakou vnější zastupitelskou funkci, nýbrž představuje opravdový nástroj k předávání milosti vykoupení: „Kdo poslouchá vás, poslouchá mne, kdo pohrdá vámi, pohrdá mnou; kdo však pohrdá mnou, pohrdá tím, který mě poslal“ (*Lk 10,16*).

Můžeme tedy říci, že připodobnění Kristu svátostným svěcením definuje kněze v lůně Božího lidu tak, že ho činí vlastním způsobem účastným na posvěcující, učitelské a pastýřské moci samotného Ježíše Krista, Hlavy a Pastýře církve (32). Tím, že se kněz více připodobňuje Kristu, stává se – díky němu, nikoliv sám od sebe – spolupracovníkem na spáse bratří a sester: již nežije a neexistuje on, nýbrž Kristus v něm (srov. *Gal 2,20*).

Když kněz jedná *in persona Christi Capitis*, stává se služebníkem podstatných spásných úkonů, předává pravdy nezbytné ke spáse a je pastýřem Božího lidu, neboť jej vede ke svatosti (33).

K připodobnění kněze Kristu však nedochází pouze skrze evangelizační, svátostné a pastýřské působení. Uskutečňuje se rovněž obětováním sebe sama a zadostiučiněním, tedy láskyplným přijímáním utrpení a obětmi, jež jsou kněžské službě vlastní (34). Apoštol Pavel shrnul tento charakteristický rozměr služby slavným výrokem: „Raduji se ze (svého utrpení), protože tím na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap; má z toho prospěch jeho tělo, to je církev“ (*Kol 1,24*).

1.3. Pneumatologický rozměr

Svátostný charakter

9. Při kněžském svěcení dostává kněz pečeť Ducha Svatého, která z něj činí člověka poznamenaného svátostným způsobem, aby byl navždy služebníkem Krista a církve. Ujištěn příslibem, že Utěšitel „s ním

zůstane navždy“ (*Jan 14,16-17*), kněz ví, že nikdy neztratí přítomnost ani účinnou moc Ducha Svatého, aby mohl vykonávat svoji službu a žít pastýřskou lásku – jež je pramenem a měřítkem lásky a služby – jako naprostý dar sebe sama pro spásu svých bratří a sester. Tato láska určuje samotný způsob jeho myšlení, jednání a vystupování vůči druhým.

Osobní společenství s Duchem Svatým

10. Rovněž Duch Svatý při svěcení předává knězi prorocké poslání hlásat a pravomoc vysvětlovat Boží slovo. Jako součást společenství církve bude kněz spolu s ostatními kněžími veden Duchem Pravdy, kterého Otec poslal skrze Krista a který ho všemu naučí, připomene mu vše, co Ježíš řekl apoštolům. Kněz tedy – s pomocí Ducha Svatého a studiem Božího slova v Písmu – ve světle tradice a magisteria (35) objevuje bohatství slova, které má hlásat svěcenému společenství.

Vzývání Ducha

11. Kněz je pomazán Duchem Svatým. To pro něj znamená nejen dar v podobě nesmazatelného znamení, které pomazání uděluje, nýbrž také úkol neustále vzývat Utěšitele – dar vzkříšeného Krista – bez něhož by byla služba kněze neúčinná. Kněz si má každý den vyprošovat světlo Ducha Svatého k napodobování Krista.

Svátostným znamením a ztotožněním svých úmyslů s úmysly církve kněz trvale přebývá ve společenství s Duchem Svatým při slavení liturgie, zejména eucharistie a ostatních svátostí. Pokaždé je to Kristus, který působí ve prospěch církve skrze Ducha Svatého, a kněz sloužící *in persona Christi* vzývá jeho účinnou moc (36).

Účinnost udílení svátosti tedy vychází z Kristova slova, kterým ji ustanovil, a z moci Ducha Svatého, jehož církev vzývá při epiklezi.

Zvlášť patrné je to při eucharistické modlitbě, kdy kněz vzývá moc Ducha Svatého nad chlebem a vínem a pronáší Ježíšova slova, čímž dochází k transsubstanciaci chleba v Kristovo tělo, které se „za nás vydává“, a vína v Kristovu krev, která se „za nás prolévá“, a svátostně se zpřítomňuje jeho jediná vykupitelská oběť (37).

Síla vést společenství

12. Konečně ve spojení s Duchem Svatým nachází kněz sílu vést společenství, které mu bylo svěřeno, a zachovávat je v jednotě, kterou si Pán přeje (38). Modlitba kněze v Duchu Svatém by se měla inspirovat velekněžskou modlitbou Ježíše Krista (srov. *Jan 17*). Proto se má modlit za jednotu věřících, aby byli jedno a svět tak uvěřil, že Otec poslal Syna ke spáse všech.

1.4. Eklesiologický rozměr

„V“ církvi a „vůči“ církvi

13. Kristus, trvalý a stále nový počátek spásy, je pramenným tajemstvím, z něhož vychází tajemství církve, jeho těla a nevěsty, kterou Ženich povolává, aby byla znamením a nástrojem vykoupení. Dílem svěřeným apoštolům a jejich nástupcům Kristus neustále oživuje svou církev. V ní nachází služba kněží přirozený *locus* a uskutečňuje své poslání.

Skrze Kristovo tajemství je kněz vykonávající svoji mnohostrannou službu včleněn také do tajemství církve, která „je utvrzena ve víře, že nepovstala sama od sebe, ale že je dílem Kristovy milosti v Duchu Svatém“ (39). Takto je kněz v církvi a zároveň zaujímá postoj *vůči* církvi (40).

Znamenitým důkazem této pozice kněze v církvi i *vůči* církvi je slavení eucharistie, kde „kněz vyzývá lid, aby v modlitbě a díkůvzdání pozvedl srdce k Pánu, a připojuje jej k sobě v slavnostní modlitbě, kterou on jménem celého společenství směřuje k Bohu Otci skrze Ježíše Krista v Duchu Svatém“ (41).

Účast na Kristově snoubenectví

14. Svátost kněžství dává knězi účast nejen na tajemství Krista, Kněze, Učitele, Hlavy a Pastýře, ale také Krista jakožto „Služebníka a Snoubence církve“ (42). Ta je „tělem“ Krista, který ji miloval a miluje i nadále až do té míry, že sám sebe za ni obětoval (srov. *Ef 5,25*); Kristus svou církev neustále obnovuje a očišťuje Božím slovem a svátostmi

(srov. *tamtéž* 5,26); Pán se snaží svou Snoubenku neustále zkrášlovat (srov. *tamtéž* 5,27) a konečně ji sytit a starat se o ni (srov. *tamtéž* 5,29).

Kněží jakožto spolupracovníci biskupů tvoří se svým biskupem jediný kněžský sbor (43) a v podřízeném stupni mají účast na jediném Kristově kněžství. Mají určitým způsobem, podobně jako biskup, podíl na snubním rozměru ve vztahu k církvi, jenž je dobře vyjádřen předáním prstenu při biskupském svěcení (44).

Kněží, kteří „v jednotlivých místních shromážděních věřícího lidu jaksi zpřítomňují biskupa, s nímž jsou důvěrně a velkodušně spojeni“ (45), mají být své nevěstě věrni a jako živý obraz Krista Ženicha mají uplatňovat rozmanitost způsobů, jimiž se Kristus své církvi dává. Kněz, povoláný nadpřirozeným a zcela nezištným skutkem lásky, má církev milovat tak, jak ji miloval Kristus, vkládat do ní veškeré své síly a obětovat se s pastýřskou láskou až do té míry, že za ni bude každodenně dávat vlastní život.

Všeobecnost kněžství

15. Pánův příkaz jít ke všem lidem (srov. *Mt* 28,18-20) určuje další způsob, jak kněz stojí *vůči* církvi (46). Protože je vyslán – *missus* – Otcem skrze Krista, patří „bezprostředně“ ke všeobecné církvi (47), jejímž posláním je hlásat radostnou zvěst „až na konec země“ (*Sk* 1,8) (48).

„Duchovní dar, který kněží přijali svěcením, je ... připravuje k nejširšímu a všeobecnému poslání spásy.“ (49) Přijatým svěcením a službou jsou všichni kněží přidruženi ke sboru biskupů a v hierarchickém společenství s ním a podle osobního povolání a milosti slouží k dobru celé církve (50). Úkon inkardinace (51) proto nesmí kněze uzavírat do úzkoprsé a omezené mentality, nýbrž otevřít jej pro službu jediné církvi Ježíše Krista.

V tomto smyslu dostává každý kněz formaci, která mu umožňuje sloužit všeobecné církvi a nespécializovat se pouze na určitou oblast či zvláštní úkol. Tato „formace pro všeobecnou církev“ znamená jeho připravenost čelit nejrůznějším okolnostem a být trvale ochoten k bezpodmínečné službě celé církvi (52).

16. Kněz, účastný na Kristově posvěcení, má podíl na jeho spásném poslání v souladu s jeho posledním příkazem: „Jděte tedy, získejte za učedníky všechny národy, křtěte je ve jménu Otce i Syna i Ducha Svätého a učte je zachovávat všechno, co jsem vám přikázal“ (*Mt* 28,19-20; srov. *Mk* 16,15-18; *Lk* 24,47-48; *Sk* 1,8). Misionářské směřování je nedílnou součástí života kněze – jenž je povolán, aby se stal „chlebem, který se láme a dává za život světa“ – protože „první a základní misijní poslání, které vyrůstá ze slavení svatých tajemství, je vydávat svým životem svědectví. Úžas z daru, který v Kristu dal Bůh, vkládá do našeho života novou dynamiku a tím nás zavazuje k tomu, abychom svědčili o jeho lásce. Svědky se stáváme tehdy, když se skrze naše slova, skutky a způsob života projevuje a sděluje někdo jiný.“ (53)

„Za spolupracovníky biskupa jsou v síle svátostného kněžství povoláni i kněží, kteří s ním sdílejí jeho starost o misie. Duchovní dary, které kněží při svěcení obdrželi, se neomezují pouze na nějaké ohraničené a úzké poslání, ale naopak, mají všeobšáhly a všeobecný charakter poselství spásy v nejširším slova smyslu ... Všichni kněží musí mít misionářské srdce a smýšlení. Musí být otevřeni pro potřeby církve a světa.“ (54) Tento požadavek života církve v současném světě má vnímat a žít každý kněz, jenž je povolán proto, aby měl misionářského ducha, tedy ducha vpravdě „katolického“, který se zakládá na Kristu a směřuje k tomu, aby „se všichni lidé zachránili a došli k poznání pravdy“ (*I Tim* 2,4-6).

Je tedy důležité, aby si kněz tento misionářský rozměr své služby plně uvědomoval a žil jej v naprostém souladu s církví, která dnes stejně jako dříve pocítuje potřebu posílat své služebníky na místa, kde je jejich působení zapotřebí, zejména k chudým (55). Odtud vychází potřeba rozmisťovat klérus poněkud rovnoměrněji (56). K tomu je třeba říci, že kněží ochotní vykonávat službu v jiných diecézích nebo zemích jsou velikým darem jak pro místní církev, do níž jsou vysláni, tak také pro tu, která je posílá.

17. „Přesto je však dnes patrné rostoucí nedorozumění, které mnohé vede k tomu, že ponechávají nevyslyšený a neuskutečněný Pánův misijní příkaz (srov. *Mt* 28,19). Často se má za to, že každý pokus přesvědčovat druhé v náboženských otázkách je omezováním jejich svobody. Prý je

dovoleno pouze předkládat vlastní ideje a vyzývat druhé lidi k jednání podle svědomí a neupřednostňovat jejich obrácení ke Kristu a ke katolické víře. Říká se, že stačí pomáhat lidem, aby byli více lidmi nebo více věrnými vlastnímu náboženství, že stačí budovat společenství schopné zasazovat se za mír, svobodu, pokoj a solidaritu. Dále někteří tvrdí, že by neměl být hlásán Kristus tomu, kdo jej nezná, a nemělo by být upřednostňováno vstupování do církve, poněvadž spása je možná i bez výslovného poznání Krista a bez formálního začlenění se do církve.“ (57)

Služebník Boží Pavel VI. se rovněž obrací na kněze slovy: „Jistě neuškodí, jestliže si každý křesťan a hlasatel evangelia v modlitbě hlouběji promyslí tuto skutečnost: díky Božímu milosrdenství se mohou lidé spasit i jinými cestami, když jsme jim my nehlásali evangelium. Ale budeme se moci spasit my sami, jestliže z nedbalosti, ze strachu, ze studu – svatý Pavel tomu říkal ‚stydět se za evangelium‘ (srov. Řím 1,16) – či proto, že jsme se nechali svést falešnými názory, zanedbáme jeho šíření? To by znamenalo zpronevěřit se Božímu hlasu, který k nám zaznívá ústy těch, kdo slouží evangeliu. Bůh chce, abychom dali vzklíčit zasetému semenu, a záleží na nás, zda vyrostе ve strom a vydá plody.“ (58) Dnes více než jindy proto musí klérus vnímat jako apoštolský úkol sjednocování všech lidí v Kristu a v jeho církvi. „K této katolické jednotě Božího lidu, která je předznamenáním a hybnou silou všeobecného míru, jsou povoláni všichni lidé.“ (59)

Naprostο nepřípustné jsou tedy názory, které ve jménu špatně chápané úcty k jednotlivým kulturám mají tendenci deformovat misijnářské působení církve, povolané plnit všeobecné poslání spásy, které přesahuje a zároveň oživuje všechny kultury (60). Univerzálnost šíření je nedílnou, a tedy neodmyslitelnou součástí kněžské služby.

18. Apoštolové od samého počátku církve poslechli poslední příkaz zmrtvýchstalého Pána. Církev jde po staletí v jejich stopách a „neustále evangelizuje a nikdy cestu evangelizace nepřerušila“ (61).

Avšak „evangelizace se uskutečňuje různými způsoby a podle různých situací. Ve vlastním smyslu je to ‚*missio ad gentes*‘ vůči těm, kteří Krista neznají. V širším smyslu se mluví o ‚evangelizaci‘ z hlediska běžné pastorace.“ (62) Evangelizace je činnost církve, která šíří radostnou zvěst ve snaze o obrácení, o pozvání k víře a k osobnímu setkání s Ježíšem, aby se lidé stali jeho učedníky v církvi, snažili se smýšlet jako on, soudit jako on a žít, jako žil on (63). Evangelizace

začíná hlásáním evangelia a dovršuje se svatostí učedníka, který se jako člen církve sám stane evangelizátorem. V tomto slova smyslu je evangelizace globální činností církve, „podstatný a v určitém smyslu ústřední úkol, zahrnující v sobě i všechny ostatní, úkol ve službě lidské rodině, k němuž je povolána církev a laikové v ní“ (64).

„Evangelizační proces je následně uspořádán do jednotlivých etap neboli ‚základních momentů‘: misijní činnost pro nevěřící nebo pro ty, kteří žijí nábožensky lhostejně; úvodní katecheticko-iniciační činnost pro ty, kdo se rozhodli pro evangelium, a pro ty, kdo potřebují doplnit nebo oživit svou náboženskou praxi; a pastorační činnost pro věřící křesťany, kteří mají již zralou víru v lůně křesťanského společenství. Tyto momenty však nejsou uzavřenými etapami; pokud je třeba, je možné je opakovat, poněvadž to bude přispívat k duchovnímu růstu jednotlivce nebo i celého společenství.“ (65)

19. „Pozorujeme nicméně postupný proces odkřesťanštění a ztráty základních lidských hodnot, což je znepokojující. Značná část lidstva dnes v trvalé evangelizaci církve nenachází evangelium, tedy přesvědčivou odpověď na otázku: Jak žít? ... Evangelium potřebují *všichni*; je určené všem, nikoliv pouze určitému okruhu lidí, a proto jsme nuceni hledat nové cesty, jak všem evangelium přinášet.“ (66) Ačkoliv je toto odkřesťanštění znepokojující, nesmí v nás vzbuzovat pochybnosti o schopnosti evangelia dotýkat se srdcí našich současníků: „Někdo se možná bude tázat, zda muži a ženy postmoderní kultury z nejpokročilejších společností se ještě dokážou otevřít křesťanskému *kérygmatu*. Odpověď musí být pozitivní. *Kérygma* může pochopit a přijmout kterákoliv lidská bytost z kterékoliv doby a kultury. Evangelizovat lze jak prostředím nejvíce intelektuální, tak i ta nejobyčejnější. Ano, musíme věřit, že i takzvaných „postkřesťanů“ se může osoba Ježíše Krista zno-va dotknout.“ (67)

Již papež Pavel VI. prohlašoval, že „podmínky, v nichž žije dnešní společnost, nás vedou k přehodnocení metod a k všemožnému hledání způsobu, jak předávat modernímu člověku křesťanské poselství. Vždyť jen v něm může najít odpověď na své otázky a posilu pro svou lidskou solidaritu.“ (68) Svátý Jan Pavel II. uvedl nové tisíciletí slovy: „Dnes musíme s odvahou čelit zcela jiné, stále rozmanitější a náročnější situaci, charakterizované globalizací a novým, rychle se měnícím prolínáním různých národů a kultur.“ (69) Proto započal „novou evangelizací“

kteřá ovšem není „reevangelizací“ (70), protože poselství „je stále stejné. Nad světem, který se mění, se tyčí kříž“ (71). Nová je tehdy, pokud „kromě trvalé, nikdy nepřerušené evangelizace, kterou nikdy ani přerušit nesmíme, usilujeme o evangelizaci novou, na níž tento svět, neschopný najít si cestu k evangelizaci ‚klasické‘, je schopen slyšet“ (72).

20. Nová evangelizace se týká zejména (73), ačkoliv ne výhradně (74), „církví dávno založených“ (75), kde je mnoho těch, „kteří sice byli pokřtěni v katolické církvi, ale přestali přijímat svátosti nebo dokonce odpadli od víry“ (76). Kněží „mají především povinnost hlásat všem Boží evangelium a plnit tak příkaz Páně ‚Jděte do celého světa a hlásejte evangelium všemu tvorstvu‘ (Mk 16,15)“ (77). Jsou „služebníky Ježíše Krista mezi národy“ (78), „povinni všem sdělovat pravdu evangelia, ze které se sami těší v Pánu“ (79), zejména proto, že „počet těch, kteří Krista neznají a nepatří k církvi, stále roste; od konce koncilu se skoro zdvojnásobil. Tento nesmírný počet lidí je milován Otcem, který pro ně poslal svého Syna; naléhavost misíí v jejich prospěch je tedy jasná.“ (80) Svätý Jan Pavel II. slavnostně prohlásil: „Myslím, že přišel čas nasadit všechny církevní síly pro novou evangelizaci a pro misie *ad gentes*. Nikdo z těch, kdo věří v Krista, se nemůže vyhnout této nejvyšší povinnosti hlásat Krista všem národům.“ (81)

21. Kněží nasazují všechny své síly pro tuto novou evangelizaci, jejíž charakteristické rysy definoval svätý Jan Pavel II.: „Je nová co do horlivosti, metod a způsobu vyjádření.“ (82)

Předně „je třeba znovu probudit původní nadšení a nechat se oslovit žarem kázání apoštolů po Letnicích. Musíme znovu prožít to, co cítil svätý Pavel, když volal: ‚Běda, kdybych nehlásal evangelium!‘ (1 Kor 9,16).“ (83) Vždyť, „kdo se skutečně setkal s Kristem, nemůže si to nechat pro sebe, ale musí o tom hlásat druhým“ (84). Jak vidíme na apoštolech, apoštolská horlivost je plodem úžasné zkušenosti, která plyne z blízkosti k Ježíši. „*Misie je otázka víry*, je správným ukazatelem naší víry v Krista a jeho lásky k nám.“ (85) Pán nepřestává sesílat svého Ducha, jehož silou se máme nechat obnovovat, abychom byli schopni „obnoveného misijního úsilí, projevu nové velkorysé otevřenosti pro dar milosti“ (86). „Je především nutné a nevyhnutelné, aby se kněz vědomě a odhodlaně rozhodl, že bude přijímat a evangelizovat nejen ty, kteří ho hledají ve farnosti či jinde, ale že se ‚zvedne a půjde‘ hledat

především pokřtěné, kteří z různých důvodů nežijí svou příslušnost k církevnímu společenství, ale i všechny, kdo znají Krista málo nebo ho neznají vůbec.“ (87)

Kněží musí mít na paměti, že se do misijního poslání nemají pouštět sami. Jako pastýři svého lidu ať vytvářejí křesťanská společenství, která budou svědky evangelia a hlasateli radostné zvěsti. „Nové misijní úsilí nebude vyhrazeno několika ‚specialistům‘, ale dotkne se zodpovědnosti všech členů Božího lidu. Kdo se skutečně setkal s Kristem, nemůže si to nechat pro sebe, ale musí o tom hlásat druhým. (...) Je třeba nového apoštolského nadšení, které bude *každodenním stylem života celých společenství i jednotlivých skupin křesťanů*.“ (88) Farnost není pouze místem, kde se vyučuje náboženství, ale také živým prostředím, které má uskutečňovat novou evangelizaci (89), vnímanou jako „trvalé poslání“ (90). Každé společenství je k obrazu samotné církve, která „je ze své podstaty povolána, aby vycházela ze sebe, šla směrem ke světu a byla znamením Emanuela, Slova, které se stalo tělem, Boha s námi“ (91). „Ve farnosti mají kněží shromažďovat laické i zasvěcené členy společenství, aby je vhodně připravili a vyslali na evangelizační misii k jednotlivým osobám a jednotlivým rodinám, rovněž prostřednictvím návštěv v jejich domácnostech, a do všech společenských prostředí, která se na jejich území nacházejí.“ (92) Kéž mají pastýři na paměti, že církev je „tajemstvím společenství a poslání“ (93), a vedou členy společenství k tomu, aby vydávali svědectví svojí „vírou, která se vyznává, slaví, žije a kterou vkládají do svých modliteb“ (94), a svým nadšením (95). Papež Pavel VI. vybízel k radosti: „Kéž by současný svět mohl slyšet radostnou zvěst, po níž ve své úzkosti i naději touží, nikoliv od hlasatelů smutných, malomyslných, netrpělivých a úzkostlivých, ale od hlasatelů evangelia, jejichž život kypí horlivostí, od těch, kteří jako první zakusili Kristovu radost.“ (96) Věřící potřebují, aby je jejich pastýři povzbuzovali k tomu, aby neměli strach otevřeně šířit víru. Navíc ten, kdo evangelizuje, zakouší, že vykonávání misionářské činnosti je pramenem osobní obnovy: „Misie totiž obnoví církev, upevní víru a křesťanskou identitu a vnese novou horlivost a nové stimuly. *Víra zesílí předáváním!*“ (97)

22. Evangelizace je nová i ve svých metodách. Povzbuzovaná výzvou Apoštola, který volá: „Běda, kdybych nehlásal evangelium!“

(1 Kor 9,16), musí umět využívat všechny prostředky k jeho šíření, které věda a moderní technologie nabízejí (98).

Ne vše samozřejmě závisí na těchto prostředcích nebo na lidských schopnostech, neboť Boží milost může být účinná nezávisle na jednání lidí. V Božím plánu je však hlásání Slova obvykle upřednostňovaným způsobem předávání víry a uskutečňování evangelizačního poslání.

Kněz by se zároveň měl snažit zapojit do evangelizace prostřednictvím zmíněných moderních prostředků také laiky. Z jeho přístupu k novým odvětvím by každopádně měla být vždy patrná láska, nadpřirozený pohled, střídmost a mírnost, aby všechny lidi nepřitahovala osobnost kněze, ale osoba našeho Pána Ježíše Krista.

23. Třetím charakteristickým rysem nové evangelizace je novost jejího vyjádření. Vědomí o osobním poslání hlasatele evangelia jako nástroje Krista a Ducha Svatého v proměnlivém světě se musí stále více konkretizovat v pastorači tak, aby kněz mohl ve světle Božího slova animovat různé situace a prostředí, ve kterých svou službu vykonává.

Je důležité, aby kněz pro účinnost a hodnověrnost svého působení – z pohledu víry a svého poslání – konstruktivně a kriticky rozpoznával ideologie, slovník, kulturní spojitosti a typologie šířící se sdělovacími prostředky, které do značné míry podmiňují myšlení lidí. Měl by umět komunikovat se všemi, „aniž by skrýval nejradikálnější požadavky evangelijní zvěsti. Musí jít ale vstříc požadavkům všech s ohledem na citlivost, jazyk, stejně jako to dělal svatý Pavel, který píše: „Pro všechny jsem se stal vším, abych stůj co stůj zachránil aspoň některé“ (1 Kor 9,22).“ (99) Druhý vatikánský koncil prohlašuje, že se církev „od samého počátku svých dějin naučila vyjadřovat Kristovo poselství pomocí pojmů a jazyků různých národů a nadto se snažila osvětlit je moudrostí filosofů; to proto, aby přizpůsobila evangelium, pokud to bylo možné, chápavosti širokých vrstev i nárokům vzdělanců. Toto přizpůsobené kázání zjeveného slova musí zůstat zákonem veškeré evangelizace.“ (100) Přitom je třeba patřičně respektovat cestu každého člověka, která je pokaždé jiná, a věnovat pozornost rozmanitým kulturám, do nichž se má křesťanství vtělit. I když věrnost evangelijnímu poselství a církevní tradici zůstane samozřejmostí, bude mít křesťanství třetího tisíciletí tvář mnoha kultur a národů, které ho přijaly a kde zapustilo kořeny, přičemž jejich specifické hodnoty nepopírá, nýbrž očišťuje a přivádí k plnosti (101).

24. Pastýřské povolání kněží je velké a všeobecné, týká se celé církve, a je tedy také misionářské. „Obvykle je spojeno se službou určitému společenství Božího lidu, ve kterém od kněze každý očekává pozornost, péči a lásku.“ (102) Proto je poslání kněze zároveň posláním otce (103). Díky jejich službě duším se mnohé z nich rodí k novému životu v Kristu. Vzniká zde tedy vztah skutečného duchovního otcovství, jak potvrzuje také svatý Pavel: „I kdybyste měli na tisíce vychovatelů v křesťanské víře, otců nemáte mnoho. Tím, že jsem vám zvěstoval evangelium, stal jsem se já vašim otcem v Kristu Ježíši“ (*1 Kor 4,15*).

Kněz se stejně jako Abrahám stává „otcem mnoha národů“ (*Řím 4,18*) a v růstu křesťanství, který ve svém okolí pozoruje, spatřuje odměnu za námahu a utrpení své každodenní služby. V nadpřirozené rovině – stejně jako v přirozeném řádu – otcovské poslání nekončí narozením, nýbrž pokračuje a zahrnuje celý život: „Kdo přivítal vaši duši na počátku vašeho života? Kněz. Kdo ji vyživuje a dává jí sílu na cestu? Kněz. Kdo ji připraví, aby se zjevila před Bohem, když ji ještě naposledy obmyje krví Ježíše Krista? Kněz, vždycky je to kněz. A když se stane, že některá duše zemře v důsledku hříchu, kdo ji pozvedne, kdo jí navrátí pokoj a mír? Znovu kněz... Po Bohu je kněz vším!... Až v nebi se plně pochopí, čím je.“ (104)

Kněží mají v životě přijímat za svá silná slova Apoštola: „Moje děti, znovu vás bolestně rodím, dokud nenabudete podoby Kristovy“ (*Gal 4,19*). Proto musí tento dar duchovního otcovství prožívat s každodenně obnovovanou velkorysostí a podřizovat se mu při plnění úkolů vyplývajících z jejich poslání.

Autorita jako „amoris officium“

25. Další projev postavení kněze vůči církvi spočívá v tom, že je průvodcem na cestě ke svatosti věřících svěřených jeho službě, která je ve své podstatě pastýřská a uplatňuje se s takovou autoritou, jež druhé fascinuje a dodává poselství na důvěryhodnosti (srov. *Mt 7,29*). Každou autoritu je totiž třeba vykonávat v duchu služby, jako *amoris officium*, a nezištné snahy prokazovat stádu dobrodiní (srov. *Jan 10,11; 13,14*) (105).

Tato skutečnost, kterou je třeba prožívat pokorně a důsledně, může být vystavena dvěma protikladným pokušením. První je pokušení vy-

konávat službu jako neomezený vládce, utiskující své stádo (srov. *Lk* 22,24-27; *1 Petr* 5,1-4), zatímco druhé spočívá v tom, že osobní připočtení Kristu, Hlavě a Pastýři, se kvůli nesprávnému pojetí společenství vytratí.

První pokušení bylo silné i pro samotné učedníky a Ježíš jim za to pravidelně a opakovaně vyslovoval své napomenutí. Když taková dimenze chybí, není těžké podlehnout pokušení „klerikalismu“, touze vyšovat se nad laiky, která vždy vyvolává nepřátelství mezi posvátnými služebníky a lidem.

Kněz své poslání nesmí vnímat zjednodušeně jako roli pouhého vůdce. Je prostředníkem – mostem, tedy tím, kdo má vždy pamatovat, že Pán a Mistr „nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil“ (*Mk* 10,45); že se sklonil, aby svým učedníkům umýval nohy (srov. *Jan* 13,5), dříve než zemřel na kříži a než je poslal do celého světa (srov. *Jan* 20,21). Proto kněz, jemuž byla svěřena péče o stádo patřící Pánovi, se má snažit „ochraňovat stádo, živit je a vést k němu, jenž je opravdovým dobrým pastýřem, který si přeje spásu všech. Živit Pánovo stádo znamená sloužit s bdělou láskou, která si vyžaduje naprostou odevzdanost, až po vyčerpání všech sil, a v případě nutnosti i obět vlastního života.“ (106).

Kněží budou vydávat opravdové svědectví o vzkříšeném Pánu, jemuž byla „dána veškerá moc na nebi i na zemi“ (*Mt* 28,18), budou-li svou moc uplatňovat v pokorné, avšak směřodatné službě svému stádu (107) a brát ohled na poslání, které Kristus a církve svěřují věřícím laikům (108) i těm, kdo zasvětili svůj život vyznávání evangelijních rad (109).

Pokušení demokratismu a egalitářství

26. Někdy se stává, že ve snaze vyhnout se první úchylce se upadá do druhé, která směřuje k odstranění veškerých rozdílů mezi rolmi jednotlivých údů Kristova těla, jímž je církev, a tak se přestává rozlišovat mezi kněžstvím všeobecným (či křestním) a služebným (110).

K různým formám takového stírání rozdílů, které dnes pozorujeme, patří tzv. „demokratismus“, jenž vede k neuznávání Kristovy autority a životodárné milosti přítomné v posvátných služebnících a k deformaci církve jako Kristova mystického těla. V této souvislosti je třeba připomenout, že církve uznává všechny zásluhy a dobrodiní, která demokratická kultura občanské společnosti přinesla. Církve se ostatně všemi dostupnými prostředky zasazuje o uznání stejné důstojnosti

všech lidí. O společné důstojnosti všech pokřtěných v církvi se otevřeně v souladu se zjevením vyjádřil Druhý vatikánský koncil (111). Nutno ovšem potvrdit, že jak tato radikální rovnost, tak i rozdílnost stavů a úloh vycházejí v konečném důsledku ze samotné přirozenosti církve.

Církev vděčí za svou existenci a strukturu spásnému Božímu úradku a sama sebe považuje za dar dobrotivého Otce, který ji osvobodil díky pokošení svého Syna na kříži. Církev proto chce v síle Ducha Svatého zachovávat naprostou věrnost a poslušnost svobodné a osvobozující vůli svého Pána Ježíše Krista. Díky tomuto tajemství spásy je církev ze své přirozenosti tvořena rozmanitými lidskými společenstvími.

V církvi tedy není přípustné takové smýšlení, jež se někdy projevuje zejména v některých orgánech církevního společenství a které směřuje k tomu, že se mísí úlohy kněží a věřících laiků a nerozlišují se pravomoci příslušející biskupům od pravomocí kněží jakožto jejich spolupracovníků. Rovněž se patřičně nebere v potaz univerzální učitelský úřad, který z Pánovy vůle a z titulu svého primátu vykonává římský biskup. V mnoha ohledech se jedná o pokus automaticky přenášet do církve myšlení a praxi, které jsou příznačné pro některé soudobé společensko-kulturní proudy, aniž by se dostatečně bralo v úvahu, že církev vděčí za svou existenci a strukturu spásnému Božímu úradku v Kristu, jak již bylo řečeno.

V této souvislosti je třeba připomenout, že presbyterium i kněžská rada – právní instituce, kterou si vyžádal dekret *Presbyterorum ordinis* (112) – nejsou výrazem práva kleriků na sdružování a tím méně je lze vnímat z pohledu syndikalismu, který by zahrnoval stranické požadavky a zájmy cizí církevnímu společenství (113).

Rozlišení mezi všeobecným a služebným kněžstvím

27. Rozlišení mezi všeobecným a služebným kněžstvím rozhodně neznamená odloučení nebo rozdělení členů křesťanské obce, nýbrž uvádí v soulad a sjednocuje život církve, protože „všeobecné kněžství věřících a kněžství služebné čili hierarchické se sice od sebe liší podstatně, a ne pouze stupněm, přesto však jsou ve vzájemném vztahu“ (114). Církev jako Kristovo tělo je totiž organické společenství všech údů, kde každý přispívá k životu celku tehdy, pokud dokonale plní své poslání a žije vlastní jedinečné povolání (srov. *1 Kor 12,12nn.*) (115).

Nikomu tedy nepřisluší měnit, co si Kristus pro svoji církev žádá. Ona je úzce spojena se svým Zakladatelem a Hlavou, který jí jako jediný dává mocí Ducha Svatého služebníky, aby sloužili jejím věřícím. Krista, jenž povolává, posvěcuje a posílá skrze své právoplatné pastýře, nelze nahradit žádným společenstvím, které by si třeba i v případě mimořádné nouze chtělo vyvolit kněze způsobem odlišným od předpisů církve. Ke kněžství povolává Ježíš, nikoliv společenství (srov. *Jan* 15,16). Odpovědí na řešení případů nouze je Ježíšova modlitba: „Prosťte Pána žně, aby poslal dělníky na svou žeň“ (*Mt* 9,38). Pokud k této modlitbě, pronesené s vroucí vírou, připojíme úsilí o život společenství v lásce, pak si můžeme být jisti, že nám Pán nepřestane posílat pastýře podle svého srdce (srov. *Jer* 3,15) (116).

28. Je tedy nutno zachovávat řád, který nastolil náš Pán Ježíš Kristus, a vyhýbat se tzv. „klerikalizaci“ laiků (117), která směřuje k potlačení služebného kněžství kněze; díky poslání, jež přijal kněžským svěcením, přísluší po biskupovi jediné jemu, vlastním a jednoznačným způsobem, označení „pastýř“. Přídavné jméno „pastýřský“ tedy označuje účast na biskupské službě.

1.5. Kněžské společenství

Společenství s Trojicí a s Kristem

29. Ve světle toho, co již bylo řečeno o kněžské identitě, se společenství kněze uskutečňuje především s Otcem, jenž je prapůvodcem veškeré jeho moci; se Synem, na jehož spásném poslání má účast; a s Duchem Svatým, který mu dává sílu žít a uplatňovat pastýřskou lásku, jež jakožto „vnitřní princip a ctnost, oživující a řídící duchovní život kněze,“ (118) ho jako kněze vymezuje. Pastýřskou lásku nelze zjednodušeně chápat jako soubor postupů a metod zaměřených na funkční účinnost kněžství. Daleko spíše se dotýká vlastní podstaty poslání církve, kterým je v konečném důsledku spása lidstva.

„Podstata a poslání kněžské služby se dá tedy definovat pouze v této různorodé a bohaté souhře vztahů, které vycházejí z Nejsvětější Trojice a uskutečňují se ve společenství církve, která je v Kristu zname-

ním a nástrojem niterného spojení s Bohem a jednoty celého lidského pokolení.“ (119)

Společenství s církví

30. Z tohoto zásadního spojení a společenství s Kristem a Trojicí vyplývá pro kněze jeho společenství a vztah s církví a s jejími aspekty tajemství a společenství (120).

Církevní společenství se pro kněze konkretizuje různými způsoby. Svátostným svěcením vznikají totiž pouta, která kněze zvláštním způsobem pojí s *papežem*, s *biskupským sborem*, s *vlastním biskupem*, s *ostatními kněžími* a s *věřícími laiky*.

Hierarchické společenství

31. Společenství jako charakteristika kněžství je založeno na jedinečnosti Hlavy, Pastýře a Snoubence církve, jímž je Kristus (121).

V tomto služebném společenství se také utvářejí určité svazky, zejména ve vztahu s papežem, s biskupským sborem a s vlastním biskupem. „Kněžská služba existuje pouze ve společenství s papežem a s kolegiem biskupů, zvláště pak s vlastním diecézním biskupem; jím musí kněz prokazovat ‚synovskou úctu a poslušnost‘, jak to slíbil při obřadu svěcení.“ (122) Jedná se tedy o hierarchické společenství, což je společenství v hierarchii tak, jak je vnitřně uspořádána.

Na základě účasti na jediném služebném kněžství v podřízeném stupni k biskupům – jimž je udělena moc „vlastní, řádná a bezprostřední, i když její vykonávání je nakonec řízeno nejvyšší církevní autoritou“ (123) – vyplývá z tohoto společenství duchovní a organicky uspořádané pouto kněží i s celým biskupským stavem a s papežem. To je posíleno skutečností, že biskupský stav jako celek a každý z biskupů zvlášť má být v hierarchickém společenství s hlavou kolegia (124). Takové kolegium se totiž skládá pouze z vysvěcených biskupů, kteří jsou v hierarchickém společenství s jeho Hlavou a s jeho členy.

Společenství ve slavení eucharistie

32. Hierarchické společenství má své významné vyjádření v eucharistické modlitbě, při níž kněz modlitbou za papeže, biskupský sbor

a vlastního biskupa nevyjadřuje pouze postoj úcty, nýbrž vydává svědectví pravosti svého slavení (125).

Taktéž eucharistická koncelebrace, slavená za stanovených okolností a podmínek (126) za předsednictví biskupa a účasti věřících, obdivuhodně ukazuje jednotu Kristova kněžství v mnohosti jeho služebníků i jednotu oběti a Božího lidu (127). Koncelebrace navíc pomáhá upevňovat mezi kněžími jejich bratrství ve službě (128).

Společenství ve službě

33. Každý kněz si má uchovávat hluboké, pokorné synovské pouto poslušnosti a lásky k osobě Svatého otce a s příkladnou učenlivostí má přijímat jeho petrovský úřad magisteria, posvěcování a vedení (129).

Nezbytnou podmínkou účinnosti kněžské služby je rovněž synovské spojení s vlastním biskupem. Zkušenější pastýři při vykonávání své služby snadno poznají nutnost vyvarovat se jakéhokoliv projevu subjektivismu a spoluodpovědně se přizpůsobovat pastoračním programům. Takovému přizpůsobení, tedy jednání v souladu se smýšlením biskupa, je výrazem zralosti a přispívá k budování jednoty společenství, která je nezbytná pro dílo evangelizace (130).

Při plném respektu k hierarchické podřízenosti má kněz ve vztahu k vlastnímu biskupovi usilovat o upřímnou důvěru, srdečné přátelství, má se modlit za jeho osobu a úmysly a opravdově se snažit o vzájemné pochopení a sblížení v myšlenkách i představách, což nic neubírá na inteligentní schopnosti vlastní iniciativy a pastýřské podnikavosti (131).

V zájmu vlastního duchovního a pastýřského růstu a z lásky ke svému stádu by měl kněz s vděčností přijímat pokyny svého biskupa – a dokonce se o ně pravidelně zajímat – nebo jeho zástupců, které mu pomohou v jeho pastýřské službě. Při výběru nejvhodnějších pastoračních metod je nanejvýš vhodné požádat o názor také zkušenější kněze a kvalifikované laiky.

Společenství v kněžském sboru

34. Mocí kněžského svěcení je „každý kněz, diecézní i řádový, spojen na základě svátosti kněžství s ostatními členy presbyteria obzvláštními pouty apoštolské lásky, služby a bratrství“ (132). Kněz je včleněn do *Ordo Presbyterorum* a vytváří jednotu, kterou lze považovat za pravou

rodinu, kde pouta nepocházejí z těla či krve, nýbrž z milosti svěcení (133).

Příslušnost ke konkrétnímu kněžskému sboru (134) se uskutečňuje vždy v oblasti určité místní církve, ordinariátu nebo osobní prelatury – vyplývá tedy z „biskupského poslání“, nikoliv pouze z důvodu inkardinace – což ovšem nic nemění na tom, že kněz, jelikož i on je pokřtěný, patří bezprostředně do všeobecné církve, kde nikdo není cizí; celá církev a každá diecéze je rodinou, rodinou Boží (135).

Kněžské bratrství a příslušnost ke kněžskému sboru jsou tedy podstatnými prvky kněze. V tomto ohledu je při kněžském svěcení zvlášť významný obřad vkládání biskupových rukou, jehož se účastní všichni přítomní kněží, aby se tím naznačil jednak podíl na stejném stupni služby a také skutečnost, že kněz nemůže jednat sám, ale vždy v rámci kněžského sboru jako bratr všech, kdo jsou jeho součástí (136).

„Biskupové a kněží dostávají poslání a zmocnění (posvátnou moc) jednat ‚v osobě Krista, hlavy‘, jáhni pak moc sloužit Božimu lidu v ‚diakonii‘ liturgie, slova a lásky, ve společenství s biskupem a jeho sborem kněží.“ (137)

Inkardinace, skutečné právní pouto s duchovní hodnotou

35. Inkardinace do určité „partikulární církve nebo osobní prelatury nebo nějakého institutu zasvěceného života nebo společnosti, která má takovou výsadu“ (138), představuje skutečné právní pouto (139), které má rovněž duchovní hodnotu, neboť z ní vyvěrá „vztah k biskupovi v jednom presbyteriu, spoluúčast na jeho starostech o církev, angažovanost v evangelijní péči o Boží lid v konkrétních dějinných i životních podmínkách místní církve“ (140).

V této souvislosti nelze opomenout, že sekulární kněží neinkardinovaní do diecéze a kněží členové řeholí nebo společností apoštolského života, kteří pobývají v diecézi a zastávají nějaký úřad v její prospěch, přestože jsou podřízeni svým právoplatným ordinářům, patří plně nebo alespoň určitým způsobem do kněžského sboru dané diecéze (141), kde „mají právo volit a být voleni do kněžské rady“ (142). Zejména řeholní kněží se společnými silami podílejí na pastorační péči tím, že přispívají různými specifickými charismaty a „stimulují místní církve k větší otevřenosti pro problémy univerzální církve“ (143).

Kněží inkardinovaní do diecéze, kteří však slouží v nějakém církevním hnutí nebo nové komunitě, schválené příslušnou církevní autoritou (144), si mají uvědomovat, že patří do kněžského sboru diecéze, ve které rozvíjejí svou službu, a snažit se s ním upřímně spolupracovat. Biskup, v jehož diecézi je kněz inkardinován, ať podporuje právo na osobní spiritualitu, jež je právoplatně přiznávána každému věřícímu (145), ať respektuje životní styl vyžadovaný příslušností k hnutí a ať je podle právních předpisů ochoten umožnit knězi, aby sloužil jiným místním církvím, pokud to vyplývá z charismatu samotného hnutí (146), při snaze upevňovat vždy církevní společenství.

Kněžský sbor, místo posvěcení

36. Kněžský sbor je výsadním místem, kde by měl kněz nacházet vhodné prostředky pro formaci, pro posvěcování a pro evangelizaci a také pomoc při překonávání limitů a slabostí, které jsou lidské přirozenosti vlastní.

Proto by měl kněz vynakládat veškeré potřebné úsilí, aby nežil své kněžství izolovaně a subjektivisticky, ale snažil se napomáhat růstu bratrského společenství dáváním a přijímáním – od kněze ke knězi – vroucího přátelství, láskyplné ochoty, pochopení, bratrského napomenutí (147) a uvědomoval si, že milost svěcení „povznáší a pozvedá lidské svazky mezi kněžími, svazky psychologické, citové, přátelské a duchovní ... a dochází výrazu v nejrozmanitějších formách vzájemné pomoci, nejen duchovní, ale i hmotné“ (148).

To vše je vyjádřeno na Zelený čtvrtek nejen při *missa crismalis* – výrazu sounáležitosti kněží se svým biskupem – ale i v liturgii mše svaté *in Coena Domini*, která ukazuje, jak z eucharistického společenství, ustanoveného při poslední večeři, kněží čerpají schopnost milovat se navzájem, jako je miluje Mistr (149).

Bratrské přátelství mezi kněžími

37. Hluboký církevní význam kněžského sboru nejenže neomezuje osobní odpovědnost každého kněze za vykonávání specifické služby, jež mu byla svěřena biskupem (150), nýbrž ji usnadňuje. Schopnost pěstovat a prožívat zralá a hluboká kněžská přátelství se projevuje jako zdroj pokoje a radosti při vykonávání služby. Opravdová přátelství po-

máhají rozhodující měrou v těžkostech a zároveň vynikajícím způsobem podporují růst pastýřské lásky, již má kněz projevat zejména ve vztahu k těm bratřím v kněžské službě, kteří potřebují pochopení, pomoc a podporu (151). Kněžské bratrství, jež je výrazem zákona lásky, se neomezuje na pouhý cit, ale stává se pro kněze existenční připomínkou Krista a apoštolským svěděním o církevním společenství.

Komunitní život

38. Projevem tohoto společenství je také *komunitní život*, který církev podporovala od samého počátku (152) a který v nedávné době doporučily dokumenty Druhého vatikánského koncilu (153) a následně i Učitelského úřadu církve (154). V mnoha diecézích se uskutečňuje s kladnými výsledky. „Komunitní život je výrazem pomoci, kterou Kristus poskytuje našemu životu, když nás díky přítomnosti bratří volá ke stále hlubšímu připodobnění se jeho osobě. Žít s druhými znamená přijmout nezbytnost ustavičné vlastní konverze a objevovat krásu této cesty, radost pokory, pokání, ale také rozmluvy, vzájemného odpuštění a vzájemné podpory. *Ecce quam bonum et quam iucundum habitare fratres in unum* (Žl 133,1).“ (155)

Při hledání odpovědi na jeden z nejzávažnějších problémů současného kněžského života, totiž samoty kněze, „nikdy nebude přehnané, když se bude kněžím doporučovat určitá forma společného života, ve které bude jejich kněžská služba v pravém slova smyslu duchovní; častá setkání s bratrskou výměnou náhledů, rad a zkušeností mezi spolubratry; a když se bude iniciovat založení společenství, která podporují kněžskou svatost“ (156).

39. Mezi různými způsoby komunitního života (bydlení, společenství u stolu atd.) je třeba přikládat největší význam společné účasti na liturgické modlitbě (157). Různé způsoby je nutné upřednostňovat podle možností a daných zvyklostí, aniž by musely napodobovat jinak chvályhodné vzory řeholního života. Zvláště je třeba vyzdvihnout taková sdružení, která podporují kněžské bratrství, svatost ve vykonávání služby, společenství s biskupem a s celou církví (158).

S ohledem na důležitost toho, aby kněží pobývali v místě, kde žijí lidé, kterým slouží, je žádoucí, aby faráři byli ochotni podporovat komunitní život na faře se svými kaplany (159) tak, že je budou účinně

podněcovat ke spolupráci a spoluúčasti na své pastýřské službě. Kaplani pak v zájmu budování kněžského společenství musí uznávat a přijímat pravomoci faráře (160). V případě, že ve farnosti je jen jeden kněz, vřele se doporučuje možnost vést komunitní život s jinými kněžími ze sousedních farností (161).

Zkušenost s komunitním životem byla na mnoha místech dosti pozitivní, protože pro kněze představoval opravdovou pomoc: vytváří se rodinné prostředí, lze zřídit – s povolením ordináře (162) – kapli s Nejsvětější svátostí, je možné se společně modlit atd. Kromě toho, jak vyplývá ze zkušeností a z učení světců, „nikdo nemůže obrodnu silu komunitního života přijímat bez modlitby . . . , aniž by vedl svátostný život naplněný věrností. Bez vstupu do věčného dialogu, který vede Syn s Otcem v Duchu Svatém, je autentický komunitní život nemožný. Je třeba přebývat s Ježíšem, aby bylo možné přebývat s druhými.“ (163) Jsou časté případy, kdy díky přijetí vhodného způsobu komunitního života našli kněží důležitou pomoc pro naplnění osobních požadavků i pro vykonávání své pastýřské služby.

40. Komunitní život je obrazem *apostolica vivendi forma* Ježíše s jeho apoštoly. Darem posvátného celibátu pro nebeské království nás Pán zvláštním způsobem učinil členy své rodiny. Ve společnosti silně poznamenané individualismem kněz potřebuje prožívat hlubší osobní vztah a sdílet životní prostor vyznačující se bratrským přátelstvím, kde může žít jako křesťan a kněz: „Společné momenty modlitby a studia, sdílení životních potřeb a kněžské práce jsou nezbytnou součástí vašeho života.“ (164)

V prostředí vzájemné pomoci kněz nachází vhodnou půdu, aby vytrval ve svém povolání ve službě církvi: „Ve společenství s Kristem a bratřími může každý kněz nacházet nezbytnou energii, aby pečoval o bližní, staral se o jejich duchovní i materiální potřeby a aby stále novými slovy, která diktuje láska, učil věčným pravdám víry, po nichž žízni i naši současníci.“ (165)

Ve velekněžské modlitbě při poslední večeři se Ježíš modlil za jednotu svých učedníků: „Jako ty, Otče, ve mně a já v tobě, tak i oni ať jsou v nás“ (*Jan 17,21*). Každé společenství v církvi vyplývá z „jednoty Otce i Syna i Ducha Svatého“ (166). Kněží mají být přesvědčeni, že jejich bratrské společenství, zejména ve společném životě, je svědec tvím prosby, kterou náš Pán Ježíš Kristus vyslovil při modlitbě k Otcí:

aby jeho učedníci byli jedno, aby svět „uvěřil, že ty jsi mě poslal“ (*Jan 17,21*), a aby věděl, že „tys je miloval, jako jsi miloval mne“ (*Jan 17,23*). „Ježíš požaduje, aby kněžské společenství bylo odrazem společenství Nejsvětější Trojice a účastí na něm. Jak vznešený ideál!“ (167).

Společenství s věřícími laiky

41. Kněz, člověk společenství, nemůže projevovat svou lásku k Pánu a k církvi, aniž by se projevila jeho účinná a bezpodmínečná láska ke křesťanskému lidu, který je předmětem jeho pastýřské péče (168).

Kněz má být po vzoru Krista „průzračným svědectvím svého života ve stádcí“ jemu svěřeném (169) tím, že bude mít kladný vztah k věřícím laikům, jimž má plně sloužit svou kněžskou službou a pastýřskou láskou (170). Uznáváním jejich důstojnosti Božích dětí je podporuje v jejich vlastním poslání v církvi. Tento postoj dobročinné lásky se diametrálně liší od takzvaného „zlaičtění kněží“, které u kněží naopak působí rozmělnění toho, co utváří jejich identitu: věřící vyžadují od svých kněží, aby vystupovali takoví, jací jsou, navenek i ve své vnitřní orientaci, v každém okamžiku, všude a za všech okolností. Vzácnou příležitostí k evangelizačnímu poslání pastýře duší je tradiční každoroční návštěva rodin a velikonoční požehnání.

Zvláštním projevem této dimenze při budování křesťanského společenství je vyvarování se jakýchkoliv náznaků partikularismu; kněží se nikdy nesmějí poddávat určité ideologii, neboť tím by jejich služba pozbyla účinnosti. Vztah kněze s věřícími má být vždy ve své podstatě kněžský.

Vědom si hlubokého společenství, které ho sjednocuje s věřícími laiky a řeholníky, má kněz veškeré své úsilí soustředit na to, aby „probouzel a prohluboval spoluodpovědnost za jedno společné poslání – poselství spásy, což vyjadřuje pohotovou a srdcem prožívanou úctou ke všem charismatům a úkolům, které Duch Svatý dává věřícím pro budování církve“ (171).

Vyjádřeno konkrétněji, farář ve stálé snaze o všeobecné dobro církve má podporovat sdružení věřících a hnutí či nové komunity sledující náboženské cíle (172), všechny je bude přijímat a pomáhat jim, aby navzájem nacházely jednotu v modlitbě a apoštolském působení.

Jedním z úkolů, který si vyžaduje zvláštní pozornosti, je formace laiků. Kněz se nemůže spokojit jen s tím, že věřící budou mít pouze

povrchní poznání víry, ale má jim poskytovat důkladnou formaci, vytrvale věnovat úsilí výuce teologie, kurzům věnujícím se křesťanské nauce a zejména studiu *Katechismu katolické církve* a jeho *Kompendia*. Tato formace laikům pomůže plně zastávat roli animátorů křesťanství v časném řádu (v oblasti politické, kulturní, ekonomické, sociální) (173). Kromě toho lze laikům, kteří mají dostatečnou formaci a upřímnou touhu sloužit církvi, v určitých případech – v souladu s církevními zákony – svěřit některé úkoly, které nejsou spojeny výlučně s kněžskou službou a které oni mohou zastávat na základě svých profesních a osobních zkušeností. Kněz tak může mít více prostoru k plnění svých primárních povinností, jimiž jsou kazatelská činnost, vysluhování svátostí a duchovní vedení. V tomto smyslu je jedním z důležitých úkolů farářů hledat mezi věřícími lidmi s náležitými schopnostmi a ctnostmi, vedoucí příkladný křesťanský život (například v manželství), kteří by mohli účinně vypomáhat s různými pastoračními aktivitami: s přípravou dětí na první svaté přijímání a na první svátost smíření nebo mladých na biřmování, s pastorační rodin, katechezí pro snoubence atd. Péče o formaci těchto lidí, kteří jsou pro mnohé vzorem, a jejich podpora na cestě víry má být jednou z hlavních starostí kněze.

Nakolik kněz spojuje Boží rodinu a uskutečňuje církev-společenství, stává se – s vědomím velikého daru v podobě svého povolání – prostředníkem, který spojuje člověka s Bohem, a to právě tím, že se stává bratrem lidí se stejným postojem, jimž chce být jejich pastýřem, otcem a učitelem (174). Dnešnímu člověku, jenž hledá smysl svého života, je kněz dobrým pastýřem a vůdcem k setkání s Kristem, které se uskutečňuje v církvi jako zvěstování i jako skutečnost již přítomná, byť ještě ne definitivní. Tak se kněz, ustanovený ke službě Božímu lidu, bude jevit jako znalec lidství, člověk pravdy a společenství a svědek péče jediného Pastýře o všechny a o každou ze svých ovcí. Společenství se s jistotou bude moci spolehnout na jeho ochotu, na jeho práci pro evangelizaci a zejména na jeho věrnou a bezpodmínečnou lásku. Projevem této lásky bude zejména jeho horlivost při hlásání Božího slova, vysluhování svátostí, zejména eucharistie a svátosti pokání, a při duchovním vedení jako prostředku, který pomáhá rozeznávat znamení Boží vůle (175). Má se v každé chvíli projevovat jako kněz, uskutečňovat své duchovní poslání ochotně a odhodlaně, s pokorou a duchem služby (176). Má mít soucit s utrpením, které sužuje lidi, zejména jako důsledek různých dřívějších či nových podob, jež na sebe bere hmotná

i duchovní chudoba. Musí se umět rovněž milosrdně sklánět nad hříšníky na jejich obtížné a nejisté cestě k obrácení a obdarovávat je pravdou a trpělivou a povzbuzující dobrotivostí Dobrého Pastýře, který ztracenou ovci nekárá, nýbrž ji bere na svá ramena a pořádá oslavu na důkaz radosti z jejího návratu do ovčína (srov. *Lk 15,4-7*) (177).

Jedná se o to, ukazovat Kristovu lásku jako původ i jako dokonalou realizaci nového člověka (srov. *Ef 2,15*), čili toho, čím je člověk ve své plné pravdě. V životě kněze se tato láska proměňuje v opravdové zaujetí, které jednoznačně utváří jeho službu tak, aby se rodil křesťanský lid.

Společenství se členy institutů zasvěceného života

42. Zvláštní pozornost má kněz věnovat vztahům s bratry a sestrami, kteří žijí životem specifického zasvěcení Bohu v jeho různých podobách. Má jim prokazovat upřímné ocenění a činného ducha apoštolské spolupráce tím, že bude mít na zřeteli jejich specifická charismata a bude je podporovat. Rovněž má přispívat k tomu, aby se zasvěcený život jevil jako stále zářivější – k užítku celé církve – a přitažlivější pro nová pokolení.

Inspirován duchem úcty k zasvěcenému životu, se má kněz zvláště starat o ta společenství, která z různých důvodů nejvíce potřebují dobrou věrouku, pomoc a povzbuzení k věrnosti a hledání povolání.

Pastorace povolání

43. Každý kněz se má zvlášť svědomitě věnovat pastoraci povolání, neustále podněcovat k modlitbě za povolání a věnovat se katechezi a starat se o formaci ministrantů. Kromě toho má podporovat vhodné iniciativy, které na základě osobního vztahu umožní objevovat vlohy a rozeznávat Boží vůli pro odvážné následování Krista (178). Zásadní význam v této činnosti mají rodiny, které se utvářejí jako domácí církve, kde se mladí lidé od malička učí modlit, růst ve ctnostech a být velkorysí. Kněží mají povzbuzovat křesťanské manžele k tomu, aby vytvářeli ze svého domova skutečnou školu křesťanského života, modlili se spolu s dětmi, prosili Boha o povolání některého z nich následovat ho s nerozděleným srdcem (srov. *1 Kor 7,32-34*) a vždy s radostí přijímali povolání, která mohou z jejich rodiny vzejít.

Taková pastorec má klást důraz zejména na velikost povolání, onoho Božího volání, jež je vždy ku prospěchu lidí. Mladým lidem je třeba především představovat nádherný dar, jímž je následování Krista. Při tom je příklad víry a života vysvěceného služebníka zvláště důležitý. K dalším nezbytným prvkům pastorec povolání, která má být součástí organické a běžné pastorec, patří jasné vědomí vlastní identity, život podle víry, průzračná radost a misionářský zápal kněze. Radostný projev jeho příslušnosti k Ježíšovu tajemství, postoj při modlitbě, soustředěnost a zbožnost, s níž slaví mši svatou a uděluje svátosti, dávají mladým fascinující příklad.

Dlouhá zkušenost života církve ukazuje, že je třeba pečlivě, vytrvale a bez náznaků malomyslnosti dbát o formaci mladých odmalička. Tak se jim dostane potřebných duchovních prostředků k odpovědi na případné Boží povolání. K tomu je nutné – a mělo by to být součástí jakékoliv pastorec povolání – podporovat život modlitby a důvěrné společenství s Bohem, povzbuzovat je, aby přistupovali ke svátostem, zejména ke svátosti eucharistie a smíření, a přijímali duchovní vedení směřující k pokroku ve vnitřním životě. Tak budou kněží vhodně a obětavě vzbuzovat zrod povolání, k němuž mladí mají přírodné dispozice. Ačkoliv by tato snaha měla být soustavná, jistě bude za určitých okolností intenzivnější, například při duchovních cvičeních, při přípravě na biřmování nebo při péči o ministranty.

Kněz bude vždy udržovat vztahy srdečné spolupráce a upřímné náklonnosti k semináři, který je kolébkou jeho osobního povolání a učilištěm prvních zkušeností se životem ve společenství.

Je „nezvratným požadavkem pastýřské lásky“ (179), lásky k vlastnímu kněžství, aby každý kněz ve spolupráci s milostí Ducha Svatého usiloval o zrod kněžských povolání, která by mohla pokračovat v jeho službě Pánu a k dobru lidí.

Politická a společenská angažovanost

44. Kněz jako služebník církve, která se pro svou všeobecnost a katalicitu nemůže vázat na dějinné okolnosti, má stát nad jakoukoliv politickou stranou. Nemůže vystupovat jako aktivní člen politických stran nebo se zapojovat do vedení odborových sdružení s výjimkou situací, kde si to žádá obrana práv církve a prosazování společného dobra (180). Politické a odborové aktivity jsou samy o sobě dobré, avšak neodpoví-

dají stavu kleriků, neboť mohou představovat vážné nebezpečí narušující církevní společenství (181).

Kněz, stejně jako Ježíš (srov. *Jan* 6,15nn.), „se má zřící působení v aktivní politice, zejména pokud je jednostranná, jak se takřka nevyhnutelně stává, aby vzhledem k duchovnímu bratrství mohl zůstat člověkem všech“ (182). Každý věřící proto musí mít možnost přicházet ke knězi bez pocitu nepatřičnosti z jakéhokoliv důvodu.

Kněz má mít na paměti, že „není věcí církevních pastýřů zasahovat přímo do politických záležitostí a do uspořádání společenského života. Tento úkol patří k povolání věřících laiků, kteří jednají z vlastního podnětu spolu se všemi svými spoluobčany.“ (183) Kněz by však měl v souladu s pokyny církevního Učitelského úřadu „vyvíjet úsilí, aby správně utvářel svědomí věřících laiků“ (184). Má zvláštní zodpovědnost vysvětlovat, šířit a v případě potřeby také bránit – vždy v souladu se zásadami práva a Učitelského úřadu církve – náboženské a morální pravdy, a to i před veřejným míněním a dokonce, je-li k tomu zvláštním způsobem vybaven, na širokém poli působnosti veřejných sdělovacích prostředků. Ve stále sekularizovanější kultuře, kde se na náboženství často zapomíná a ve společenském dialogu je považováno za irelevantní či nelegitimní nebo se dokonce odsouvá do vnitřní sféry svědomí, je kněz povolán, aby obhajoval veřejný a komunitní význam křesťanské víry, předával ji při každé příležitosti jasně a přesvědčivě, vhod či nevhod (srov. *2 Tim* 4,2), a uvědomoval si, jak znamenitým dědictvím je sociální učení církve. Účinným nástrojem, který knězi pomůže vykládat sociální otázky a v současném kulturním kontextu odhalovat jejich bohatství, je *Kompendium sociálního učení církve*.

Omezovat poslání kněze na časné ryze společenské či politické záležitosti nebo na věci jakkoliv cizí jeho identitě by nebylo pro evangelijní plodnost celé církve ziskem, nýbrž nesmírně těžkou ztrátou.

2. KNĚŽSKÁ SPIRITUALITA

Spiritualita kněze spočívá zejména v hlubokém přátelském vztahu s Kristem, neboť je povolán jít s ním (srov. *Mk 3,13*). V tomto smyslu má Ježíš v životě kněze vždy zaujímat první místo přede vším. Každý kněz jedná v určitém historickém kontextu, se všemi jeho nároky a požadavky. Právě proto je zárukou plodnosti služby hloubka vnitřního života. Pokud kněz nebude stavět na první místo milost, nebude schopen na nároky a požadavky své doby odpovídat a jakýkoliv pastorační záměr, jakkoliv výborně zpracovaný, bude předem odsouzen k neúspěchu.

2.1. Současný historický kontext

Umění vykládat znamení doby

45. Život a služba kněží se vždy odvíjejí v určitém historickém kontextu, který někdy klade množství nových otázek a netušených možností a v němž je dáno žít církvi putující po tomto světě.

Kněžství se nerodí z dějin, nýbrž z neměnné Boží vůle. Musí nicméně čelit dějinným okolnostem a – i když samo zůstává vždy stejné – ve svých konkrétních rysech se utváří také evangelijním zkoumáním různých „znamení doby“. Kněží jsou proto povinni tato „znamení“ vykládat ve světle víry a podrobovat je rozvážnému zkoumání. V žádném případě je nemohou přehlížet, zejména pokud chtějí účinně a správně orientovat svůj život s cílem, aby jejich služba a svědectví přinášely plody pro Boží království.

V současném období života církve, ve společenském kontextu poznamenaném silným laicismem a po opakované výzvě k „vysoké míře“ běžného křesťanského života, tedy ke svatosti (185), jsou kněží povoláni k tomu, aby žili svou službu do hloubky jako svědkové naděje a nadpřirozena a aby brali v úvahu nesmírně důležité a stále četnější a citlivější otázky nejen v oblasti pastorace, nýbrž také všechny společenské a kulturní skutečnosti, s nimiž se musejí vyrovnávat (186).

Kněží dnes působí v různých oblastech apoštolátu, které vyžadují velkorysost a naprosté sebeodevzdání, intelektuální přípravu a především zdravý a hluboký duchovní život, zakořeněný v pastýřské lásce. Ta je pro ně specifickou cestou ke svatosti a z ní vychází i opravdová

pastorační služba věřícím. Budou-li se snažit plně žít své zasvěcení, zůstanou-li spojeni s Kristem a nechají-li se pronikat Duchem Svátým, pak i přes svá omezení dokážou svoji službu uskutečňovat s pomocí milosti, do níž mají vkládat svou důvěru. Kéž se k ní utíkají „s vědomím, že tak mohou směřovat k dokonalosti, v naději, že jim to pomůže na cestě ke svatosti“ (187).

Evangelizace si žádá obrácení

46. Z toho vyplývá, že kněz je zcela zvláštním způsobem zapojen do snahy celé církve evangelizovat. Východiskem je víra v Ježíše Krista, Spasitele člověka, z níž vychází jistota, že v něm je „nevystižitelné bohatství“ (Ef 3,8), které nemůže vyčerpat žádná kultura ani žádné období a z něhož mohou lidé vždy přijímat (188).

Nyní je hodina obnovy naší víry v Ježíše Krista, který je tentýž „včera i dnes i navěky“ (Žid 13,8). Proto „výzva k nové evangelizaci je především výzvou k obrácení“ (189). Zároveň je to výzva k naději, „která vychází z Božích příslibů a jejíž nepomíjející jistotou je *Kristovo zmrtvýchvstání*, jeho definitivní vítězství nad hříchem a nad smrtí – první zvěst a kořen nové evangelizace, základ pro každé povznesení člověka, princip každé autentické křesťanské kultury“ (190).

V této souvislosti kněz musí především oživovat svou víru, naději a upřímnou lásku k Pánu, aby mohl všem lidem předkládat Ježíše takového, jaký skutečně je: jako živou a okouzující Osobu, která nás miluje více než kdokoliv jiný, protože on za nás položil život: „Nikdo nemá větší lásku než ten, kdo za své přátele položí svůj život“ (Jan 15,13).

Zároveň má kněz jednat v přátelském a radostném duchu, jenž je plodem jeho spojení s Bohem skrze modlitbu a oběť, která je hlavním prvkem jeho evangelizačního poslání stát se pro všechny vším (srov. I Kor 9,19-23), aby je získal pro Krista. U vědomí nezaslouženého Božího milosrdenství ve vlastním životě i v životě svých bratří a sester má kněz rovněž pěstovat ctnosti pokory a milosrdenství ve vztahu k celému Božímu lidu, zejména vůči těm, kdo se cítí být církvi odcizeni. Protože kněz ví, že každý člověk různým způsobem hledá lásku schopnou přenést jej za stísnující hranice vlastní slabosti, vlastního sobectví a zejména samotné smrti, musí hlásat, že odpovědí na všechny tyto úzkosti je Ježíš Kristus.

V nové evangelizaci je kněz povolán k tomu, aby byl *poslem naděje* (191), což vyplývá také z toho, že on je první, jehož se Pán dotkl: prožívá radost ze spásy, kterou mu Ježíš nabízí. Nejedná se o naději pouze intelektuální, nýbrž o naději srdce, protože Kristus se dotkl kněze svou láskou: „Ne vy jste si vyvolili mne, ale já jsem vyvolil vás“ (*Jan 15,16*).

Nebezpečí sekt a nových kultů

47. Zvláštní výzvu pro pastýřskou službu představuje množení a šíření sekt a nových kultů, a to i mezi věřícími katolíky. Tento jev má ve svém základě složité příčiny. V každém případě se od služby kněží očekává, že bude pohotově a přesvědčivě odpovídat na hledání posvátna a zejména opravdové spirituality, které je dnes zvláště naléhavé. V důsledku toho je třeba, aby kněz byl Božím člověkem a učitelem modlitby. Zároveň se jeví jako nezbytné, aby společenství svěřené do jeho pastorační péče bylo vskutku pohostinné, a nikdo se tak necítil být anonymní nebo neměl pocit, že se s ním jedná lhotejně. Jde o odpovědnost, která se jistě týká každého věřícího, zvláště pak kněze jakožto člověka společenství. Dokáže-li přijímat s úctou a vážností všechny, kdo k němu přicházejí, a docenit osobnost každého jednotlivce, pak bude vytvářet styl věrohodné lásky, jenž bude nakažlivý a postupně se rozšíří na celé společenství.

Aby bylo možné čelit sektám a novým kultům, je zvláště důležitá – kromě touhy po věčné spáse věřících, která pulzuje v žilách každého kněze – zralá a úplná katecheze. Ta dnes od Božího služebníka vyžaduje zvláštní úsilí, aby všichni jeho věřící skutečně poznávali význam křesťanského povolání a katolické víry. V tomto smyslu „možná to nejjednodušší, nejsamozřejmější a nejnaléhavější opatření, jaké by se mělo přijmout, by mohlo být také tím neúčinnějším, totiž vydobýt maximum z bohatství křesťanského duchovního dědictví“ (192).

Věřící musí být zvláštním způsobem vychováváni k hluboké znalosti vztahu, který existuje mezi jejich specifickým povoláním v Kristu a příslušností k jeho církvi, kterou se mají naučit synovsky a oddaně milovat. K tomu všemu může dojít, pokud se kněz ve svém životě i službě vyvaruje všeho, co by mohlo způsobovat lhotejnost, chladnost nebo neúplné přijetí církevní věrouky. Ti, kdo hledají odpovědi mezi četnými náboženskými proudy, „pocítí přitažlivou sílu křesťanství v prvé řadě ve svědectví členů církve, v jejich důvěře, klidu, trpělivosti a citu a v je-

jich konkrétní lásce k bližnímu, což jsou plody jejich víry, které se živí autentickou osobní modlitbou“ (193).

Světla a stíny kněžské služby

48. S velkým potěšením lze konstatovat, že většina kněží všech věkových kategorií dnes vykonává svou posvátnou službu odhodlaně a s radostí, což je často plodem tichého hrdinství. Pracují až do krajnosti a často ani plody své práce nevidí.

Díky tomuto nasazení jsou dnes živým důkazem Boží milosti, která jim byla udělena v okamžiku svěcení a nadále jim dodává stále novou sílu k jejich posvátné službě.

Vedle těchto světel, která osvěcují život kněze, není nouze o stíny, jež oslabují krásu jeho svědectví a účinnost jeho služby: „V dnešním světě je tolik úkolů, které lidé musí plnit, tolik problémů, kterými se trápí a které musí často rychle řešit, že se nezřídka ocitají v nesnázích ti, kteří se rozptylují na různé strany. Rovněž kněží, vázaní a rozptylování četnými povinnostmi svého úřadu, si mohou s obavou klást otázku, jakým způsobem mají sladit v jednotu vnější činnost a vnitřní život. Tuto životní jednotu nemůže vytvořit ani čistě vnější uspořádání úkolů jejich služby, ani pouhé vykonávání úkonů zbožnosti, i když tomu velmi napomáhá.“ (194)

Kněžská služba je úžasná, avšak náročná činnost, jež je neustále vystavována nepochopení, odsouvání na okraj společnosti a – zejména dnes – únavě, nedůvěře, izolaci a někdy i samotě.

K překonání výzev, které sekularizované smýšlení neustále před kněze staví, musí vyvíjet veškeré úsilí, aby na první místo kladl duchovní život, ustavičnou blízkost Krista, velkorysé prožívání pastýřské lásky a upevňování společenství se všemi, především s ostatními kněžími. Benedikt XVI. kněžím připomíná, že „vztah ke Kristu a osobní rozhovor s Kristem je základní pastorační prioritou a je podmínkou naší práce pro druhé! Modlitba není okrajová záležitost: je pro kněze jeho ‘profesí‘ také jakožto představitele lidí, kteří se neumějí modlit nebo nemají na modlitbu čas“. (195)

2.2. Přebývání s Kristem v modlitbě

Upřednostňování duchovního života

49. Mohli bychom říci, že kněz byl *počat* oné noci v dlouhé modlitbě, kdy Ježíš promlouval k Otcí o svých apoštolech a jistě také o těch, jimž měla být po staletí dáována účast na jeho poslání (srov. *Lk 6,12; Jan 17,15-20*) (196). Rovněž Ježíšova modlitba v Getsemanské zahradě (srov. *Mt 26,36-44*), celá zaměřená na jeho kněžskou oběť na Golgotě, vzorově ukazuje, „do jaké hloubky má být naše kněžství prodchnuto modlitbou a zakořeněné v modlitbě“ (197).

Kněží jsou zrozeni z těchto modliteb a jsou povoláni svátostně a nekrvavě obnovovat onu oběť, jež je od nich neoddělitelná. Svoji službu mají uchovávat živou díky duchovnímu životu, jemuž mají dávat naprostou přednost, aniž by jej zanedbávali pro různé jiné činnosti.

Právě proto, aby kněz mohl rozvíjet plodnou pastýřskou činnost, musí žít ve zvláštním a hlubokém souladu s Kristem, Dobrým Pastýřem, který jako jediný zůstává hlavní postavou jakékoliv pastýřské služby. „Kristus ... vždycky zůstává původcem a pramenem jednoty jejich života. Kněží tedy dosáhnou jednoty svého života, když se spojí s Kristem tím, že budou uznávat Otcovu vůli a obětovat se pro stádce sobě svěřené. Budou-li žít jako on, Dobrý Pastýř, najdou přímo v uskutečňování pastýřské lásky pouto kněžské dokonalosti, které stmelí v jednotu jejich život i činnost.“ (198)

Prostředky k duchovnímu životu

50. K závažným protikladům relativistické kultury zjevně patří rozklad osobnosti, způsobený zatemňováním pravdy o člověku. Riziko dualismu v kněžském životě stále číhá.

Duchovní život se musí vtělovat do bytí každého kněze skrze bohoslužbu, osobní modlitbu, způsob jeho života a uplatňování křesťanských ctností; to vše přispívá k plodnému vykonávání služby. Samotné připodobnění Kristu vyžaduje, aby kněz vytvářel ovzduší přátelství s Pánem Ježíšem a dával se do služeb církvi, jeho těla, což má dokazovat právě tím, že ho miluje věrným a neúnavným plněním povinností pastýřské služby (199).

K tomu je tedy potřebné, aby v modlitebním životě kněze nikdy nechybělo každodenní slavení eucharistie (200), včetně patřičné přípravy a následného díkůvzdání, dále častá svatá zpověď (201) a duchovní vedení uskutečňované již v semináři a často ještě předtím (202), úplná a vroucí modlitba liturgie hodin (203), ke které je každý den zavázán (204), zpytování svědomí (205), řádně prožitá tichá modlitba (206), *lectio divina* (207), déle trvající chvíle ticha a rozhovoru, zejména při pravidelných duchovních cvičeních a obnovách (208), cenné výrazy mariánské úcty, k nimž patří svatý růženec (209), křížová cesta a další úkony zbožnosti (210), užitečná četba životopisů světců (211) atd. Ke snazšímu setrvání v životě modlitby knězi nepochybně pomůže dobré využívání času z lásky k Bohu a k církvi. Doporučuje se, aby se kněz za pomoci svého duchovního vůdce snažil vytrvale držet takové roviny života, která mu umožňuje vnitřně růst v prostředí, kde by jej přílišné nároky života mohly často vést k aktivismu a zanedbávání duchovního rozměru.

Každý rok při *missa chrismatis* na znamení své trvalé snahy o věrnost obnovují kněží před biskupem a spolu s ním sliby, které učinili při svěcení (212).

Starost o duchovní život, který zahání nepřítel v podobě vlažnosti, má kněz vnímat jako svou radostnou povinnost, ale také jako právo věřících, kteří v něm vědomě či nevědomě hledají *Božího člověka*, rádce, prostředníka pokoje, věrného a rozvážného přítele a bezpečného průvodce, k němuž může každý s důvěrou přistupovat a nacházet útěchu a oporu i v těch nejtěžších životních chvílích (213).

Součástí učení Benedikta XVI. je nanejvýš důležitý text týkající se boje s duchovní vlažností, který mají vést i ti, kdo vzhledem ke svému poslání stojí Pánu nablízku: „Nikdo není tak blízko svému pánu jako sluha, který má přístup k té nejsoukromější oblasti jeho života. V tomto smyslu ‚sloužit‘ zahrnuje blízkost, vyžaduje důvěrnost. A tato důvěrnost obnáší také určité nebezpečí: totiž že posvátno, se kterým jsme neustále ve styku, se pro nás stává zvykem. Tím vyhasíná activá bázeň. Jsme-li zabydleni ve zvycích, už nevnímáme velkou novou a překvapující skutečnost, že je přítomen on sám, že k nám mluví a dává se nám. Proti této návykovosti na mimořádnost, proti lhůstojnosti srdce musíme bez přestání bojovat a stále znovu uznávat svou vlastní nedostatečnost i milost spočívající v tom, že on se takto vydává do našich rukou.“ (214)

Napodobovat modlícího se Krista

51. Z důvodu četných povinností, mnohdy vyplývajících z pastorační činnosti, je život kněží dnes více než jindy vystaven řadě požadavků, které by je mohly vést k rostoucímu aktivismu a uvrhnout jejich život do strhujícího a drtvého tempa.

Při takovémto pokušení nelze zapomínat, že Ježíšovým prvotním záměrem bylo svolat kolem sebe apoštoly především proto, aby „byli s ním“ (*Mk 3,14*).

Sám Boží Syn nám chtěl zanechat svědectví modlitby. Vždyť evangelia často zachycují Krista pohrouženého v modlitbě: když mu Otec zjevuje jeho poslání (srov. *Lk 3,21-22*), před povoláním apoštolů (srov. *Lk 6,12*), při díkůvzdání během rozmnožení chlebů (srov. *Mt 14,19; 15,36; Mk 6,41; 8,7; Lk 9,16; Jan 6,11*), při proměnění na hoře (srov. *Lk 9,28-29*), když uzdravuje hluchoněmého (srov. *Mk 7,34*) a křísí Lazara (srov. *Jan 11,41nn.*), před Petrovým vyznáním (srov. *Lk 9,18*), když učí učedníky modlit se (srov. *Lk 11,1*), když se učedníci vracejí poté, co splnili poslání (srov. *Mt 11,25nn.; Lk 10,21*), při žehnání dětí (srov. *Mt 19,13*) a když se modlí za Petra (srov. *Lk 22,32*).

Veškeré jeho každodenní jednání vycházelo z modlitby. Uchyloval se na poušť nebo na horu, aby se modlil (srov. *Mk 1,35; 6,46; Lk 5,16; Mt 4,1; 14, 23*), vstával brzy ráno (srov. *Mk 1, 35*) a celou noc dlel s Bohem v modlitbě (srov. *Mt 14, 23.25; Mk 6,46.48; Lk 6,12*).

Až do konce života při poslední večeři (srov. *Jan 17,1-26*), v utrpení (srov. *Mt 26,36-44*), na kříži (srov. *Lk 23,34.46; Mt 27,46; Mk 15,34*) ukazoval božský Mistr, že modlitba živí jeho vykupitelskou službu a jeho velikonoční přechod. Po svém zmrtvýchvstání žije navždy a přimlouvá se za nás (srov. *Žid 7,25*) (215).

Proto je základní prioritou kněze jeho osobní vztah s Kristem budovaný častými chvílemi ticha a modlitby, v nichž upevňuje a prohlubuje svůj vztah s živou osobou Ježíše, našeho Pána. Podle příkladu svatého Josefa vnitřní ticho kněze „nesvědčí o vnitřní prázdnotě, ale naopak o plnosti víry, kterou nosí v srdci a která je vodítkem veškerých jeho myšlenek a skutků“ (216). Je to ticho, které – stejně jako u tohoto svatého patriarchy – uchovává „Boží slovo, jež zaznívá v Písmu svatém a neustále je konfrontuje s událostmi z Ježíšova života; ticho provázené ustavičnou modlitbou, modlitbou díkůvzdání Pánu, klanění se jeho přesvaté vůli a modlitbou bezvýhradné důvěry v jeho prozřetelnost“ (217).

Ve společenství svaté nazaretské rodiny se Josefovo mlčení výborně doplňovalo s Mariiným usebráním, s „nejdokonalejším uskutečněním“ poslušnosti víry (218), která „uchovávala a rozjímalá ve svém srdci o ‚všech velkých věcech‘, které vykonal Všemohoucí“ (219).

Věřící mají v knězi spatřovat člověka nadšeného Kristem, který v sobě nese oheň jeho lásky; člověka, který ví, že jej Pán volá, a který je plný lásky ke svým ovečkám.

Napodobovat modlíci se církev

52. Aby kněz zůstal věrný svému úkolu „setrvávat s Ježíšem“, musí napodobovat církev, která se modlí.

Při šíření Božího slova, které sám s radostí přijal, si má kněz připomínat povzbuzení evangelia, jehož se mu dostalo od biskupa v den jeho svěcení: „Ať je Boží slovo trvalým předmětem tvého rozjímání, vždy věř v to, co čteš, uč, v co věříš, a uváděj v život, co učíš. Takto budeš moci živit Boží lid naukou, poskytovat útěchu a pomoc dobrým svědectvím vlastního života a také přispívat ke stavbě Božího chrámu, kterým je církev.“ Podobně se vyjadřuje o vztahu ke slavení svátostí, zejména eucharistie: „Buď si tedy vědom toho, co děláš, napodobuj, co uskutečňuješ, a protože slavíš tajemství Pánovy smrti a vzkříšení, nos Kristovu smrt ve svém těle a kráčeš v jeho novém životě.“ Konečně se zmiňují zásady pastýřského vedení Božího lidu s cílem dovést jej k Otcí: „Nikdy nepřestávej upírat zrak na Krista, Dobrého Pastýře, který nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a hledal a zachránil ty, kteří zbloudili.“ (220)

Modlitba jako společenství

53. Posílen zvláštním poutem s Pánem, dokáže kněz překonávat okamžiky, kdy se možná bude mezi lidmi cítit sám, neboť silou bude obnovovat své společenství s Ježíšem v eucharistii, skutečným místem přebývání jeho Pána.

Jako Ježíš, který ve chvílích samoty byl neustále s Otcem (srov. *Lk* 3,21; *Mk* 1,35), má být i kněz člověkem, který v usebrání, v tichu a o samotě nachází společenství s Bohem (221) a může se svatým Ambrožem tvrdit: „Nikdy nejsem tak málo sám, jako když se zdá, že jsem o samotě.“ (222)

U Pána kněz nalézá sílu a prostředky k tomu, aby lidi znovu přibližoval k Bohu, aby rozněcoval jejich víru, aby vzbuzoval jejich iniciativu a spolupráci.

2.3. Pastýřská láska

Projev lásky Kristovy

54. Pastýřská láska, úzce spojená s eucharistií, tvoří vnitřní a dynamický princip, schopný sjednocovat mnohočetné a rozmanité pastorační aktivity kněze a vést lidi k životu milosti.

Působení v kněžské službě má zrcadlit Kristovu lásku, jejíž postoje a projevy dokáže kněz vyjádřit natolik, že úplně daruje sám sebe stádu, jež mu bylo svěřeno (223). Má být nablízku těm, kdo trpí, maličkým, dětem, lidem v nesnázích, na okraji společnosti a chudým a všem má přinášet lásku a milosrdenství Dobrého Pastýře.

Dosáhnout cíle vlastního připodobnění Kristově pastýřské lásce až tak, aby utvářela osobní život kněze, vyžaduje intenzivní eucharistický život a neustálé úsilí a oběti, protože tuto lásku nelze projevovat improvizovaně; ona nezná odpočinku a nelze ji získat jednou provždy. Kristův služebník musí cítit povinnost žít ji a vydávat o ní svědectví také tehdy, až bude kvůli vyššímu věku zproštěn plnění pastýřských úkolů.

Nebezpečí obřadnictví

55. V současné době je pastýřská láska vystavena riziku ztráty svého obsahu v důsledku tzv. *obřadnictví*. V nemálo případech lze i u některých kněží pozorovat mylnou tendenci omezovat služebné kněžství pouze na jeho funkční stránku. Celkovou životní náplní by v tomto případě bylo „dělat“ kněze, vykonávat určité činnosti a zaručovat určité služby. Kněz však nekoná pouze určitou „práci“, po níž má volno a může se věnovat sám sobě. Rizikem takto redukovaného pojetí kněžské identity a služby je vznik jakési prázdnoty, která se často zaplňuje způsobem, jenž není v souladu se samotnou službou.

Kněz, který si uvědomuje, že je služebníkem Krista a církve, a který službě Bohu a lidem obětuje veškerou energii, nalezne v mod-

litbě, ve studiu a v duchovní četbě potřebnou sílu k tomu, aby překonal i takovéto nebezpečí (224).

2.4. Poslušnost

Základ poslušnosti

56. Poslušnost je ctnost prvořadého významu, která úzce souvisí s láskou. Jak učí služebník Boží Pavel VI., díky „pastýřské lásce“ lze překonat „vztah jurisdikční poslušnosti, aby sama poslušnost byla ochotnější, oddanější a jistější“ (225). Samotná Ježíšova oběť na kříži získala spásný význam a hodnotu díky jeho poslušnosti a věrnosti Otcově vůli. Byl „poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (*Flp 2,8*). *List Židům* dále zdůrazňuje, že Ježíš „se svým utrpením naučil poslušnosti“ (*Žid 5,8*). Lze tedy říci, že poslušnost Otci dlí v samém srdci Kristova kněžství.

Tak jako pro Krista, stejně i pro kněze vyjadřuje poslušnost naprostou a radostnou připravenost plnit Boží vůli. Kněz proto uznává, že se tato vůle projevuje i v pokynech, které dostává od svých právoplatných představených. Tuto připravenost je třeba vnímat jako pravé uskutečňování osobní svobody, jako důsledek volby, jež uzrála před Bohem v ustavičné modlitbě. Ctnost poslušnosti, která je vnitřním požadavkem svátosti a hierarchické struktury církve, klerik výslovně slibuje nejprve při jáhenském a poté i při kněžském svěcení. Kněz díky ní posiluje svou vůli být ve společenství a vstupuje do dynamiky Kristovy poslušnosti, který se stal služebníkem poslušným až k smrti na kříži (srov. *Flp 2,7-8*) (226).

V současné kultuře se vyzdvihuje důležitost subjektivity a autonomie jednotlivce jako něco niterně spojeného s jeho důstojností. Pokud se však tato, sama o sobě kladná, hodnota absolutizuje a vyžaduje se mimo svého správného kontextu, získává negativní účinek (227). To se může projevit i v církevní oblasti nebo v samotném životě kněze, jestliže se jeho práce vykonávaná pro společenství redukuje na ryze subjektivní záležitost.

Kněz je z přirozenosti svého poslání služebníkem Krista a církve. Proto má ochotně přijímat vše, co mu představení spravedlivě určí, a zejména – pokud nemá oprávněné překážky – má na sebe věrně brát a plnit vše, čím jej jeho ordinář pověřil (228).

Dekret *Presbyterorum ordinis* popisuje zásady kněžské poslušnosti z pohledu božského díla, k němuž jsou kněží povoláni, a následně rámec této poslušnosti vymezuje:

- tajemství církve: „Kněžská služba je služba samotné církve, a proto se může vykonávat jen v hierarchickém společenství celého těla.“ (229)
- křesťanské bratrství: „Pastýřská láska vede kněze, aby při práci v tomto společenství zasvětili vlastní vůli poslušností službě Bohu a bratřím a aby v duchu víry přijímali a vykonávali, co jim přikazuje nebo doporučuje papež, vlastní biskup nebo jiní představení. Rádi vynakládají všechno a sami se vyčerpávají v jakémkoliv úřadě, i skromném a chudém, když je jim svěřen. Tak totiž uchovají a posílí nezbytnou jednotu s bratřími ve službě, hlavně však s těmi, které Pán ustanovil jako viditelné správce své církve, a tak pracují na budování Kristova těla, které roste 'každým svazkem vzájemné služby'.“ (230)

Poslušnost v hierarchii

57. Kněz má zvláštní povinnost prokazovat úctu a poslušnost papeži a svému ordináři (231). Na základě příslušnosti k určitému kněžskému sboru je kněz zařazen do služby v místní církvi, jejímž zdrojem a základem jednoty je biskup (232). Ten má nad ní veškerou řádnou, vlastní a bezprostřední moc, jež je k výkonu pastýřské služby nutná (233). Hierarchická podřízenost vyžadovaná svátostí svěcení se v církevně-strukturním uspořádání uskutečňuje vztahem k vlastnímu biskupovi a k papeži, který má primát (*principatus*) řádné moci nade všemi místními církvemi (234).

Povinnost přijmout učitelský úřad církve v otázce víry a morálky niterně souvisí se všemi funkcemi, které má kněz v církvi vykonávat (235). Nesouhlas v této oblasti je třeba považovat za závažný přečin, neboť mezi věřícími budí pohoršení a zmatek. Vyzývání k neposlušnosti, zejména vůči vyjádřením církevního Magisteria, není cestou k obnově církve (236). Nevyčerpatelná vitalita může pramenit pouze z následování Mistra, který byl poslušný až na kříž a na jehož poslání kněz spolupracuje „s radostnou vírou, s radikální poslušností, čínorodou nadějí a silou lásky“ (237).

Nikdo jiný než kněz si více neuvědomuje, že církev potřebuje určité normy, které mají vhodně chránit dary Ducha Svatého svěřené církvi. Protože její hierarchické uspořádání je viditelné, musí být patřičně organizováno i provádění úkonů, které jí Bůh svěřil, zejména vedení církve a slavení svátostí (238).

Kněz jako služebník Krista a jeho církve velkodušně přijímá závazek věrně plnit veškeré závazky a vyvarovat se jejich zachovávání pouze částečného a podle subjektivních měřítek, jež rozbíjejí jednotu a značně poškozují věřící laiky a veřejné mínění. „Kanonické zákony ze své přirozenosti vyžadují, aby se dodržovaly“ a aby „to, co nařizuje hlava, se zachovávalo v těle.“ (239)

Tím, že kněz bude ustanovenou autoritu poslouchat, bude kromě jiného přispívat k růstu vzájemné lásky uvnitř kněžského sboru a jednoty, která se zakládá na pravdě.

Autorita uplatňovaná s láskou

58. Aby zachovávání poslušnosti bylo skutečné a mohlo posilovat jednotu církve, musí všechny ustanovené autority – ordináři, řeholní představení, moderátoři společností apoštolského života – nejen dávat potřebný a neustálý osobní příklad, ale také láskyplně vykonávat charisma svého úřadu tím, že budou druhé usměřňovat nebo od nich vhodným způsobem a ve vhodnou dobu vyžadovat dodržování všeho, co je stanoveno v *oblasti věrouky a disciplíny* (240).

Dodržování těchto norem je zdrojem svobody, neboť neomezuje, nýbrž podněcuje zdravou spontánnost kněze, který dokáže zaujímat vyrovnaný a pokojný pastýřský postoj a vytvářet harmonii, v níž se osobní schopnosti přetaví ve vyšší jednotu.

Zachovávání liturgických předpisů

59. Mezi různými aspekty této problematiky, dnes více vnímanými než dříve, si zaslouží pozornost otázka přesvědčivé lásky k liturgickým předpisům a jejich zachovávání.

V liturgii se uskutečňuje Kristovo kněžství (241), „vrchol, k němuž směřuje činnost církve, a zároveň zdroj, z něhož vyvěrá veškerá její síla“ (242). Tvoří oblast, kde by si kněz měl zvláště uvědomovat, že je služebníkem a že má věrně poslouchat církve. „Řízení posvátné liturgie

je vyhrazeno pouze církevním představeným, a to Apoštolskému stolci a podle norem práva diecéznímu biskupovi.“ (243) Kněz tedy v této oblasti nesmí z vlastní iniciativy nic přidávat, ubírat nebo měnit (244).

Zvláště to platí pro svátosti, které jsou výsadními úkony Krista a církve a které kněz uděluje v osobě Krista Hlavy a jménem církve k dobru věřících (245). Ti mají skutečné právo účastnit se slavení liturgie tak, jak to chce církev, a ne podle osobního vkusu jednotlivého služebníka nebo podle neschválených obřadů, které jsou výrazem určitých skupin s tendencí uzavírat se všeobecnosti Božího lidu.

Jednota v pastoračních plánech

60. Je nezbytné, aby se kněží při výkonu své služby nejen zodpovědně podíleli na vymezování pastoračních plánů, které stanoví biskup ve spolupráci s kněžskou radou (246), ale aby s nimi také sladili to, co v praxi realizují ve svém společenství.

Nejenže tím nebude umrtvena moudrá tvořivost a činorodý duch svědčící o zralosti kněží, nýbrž vhodně se zhodnotí ve prospěch pastýřské plodnosti. Vydat se v této oblasti odlišnými cestami totiž může zapříčinit oslabení samotného evangelizačního díla.

Důležitost a povinnost nošení církevního oděvu

61. V sekularizované společnosti se sklonem k materialismu, kde se vytrácejí dokonce i vnější znamení posvátných a nadpřirozených skutečností, je zvláště pocítována nutnost, aby kněz – Boží muž a správce jeho tajemství – byl pro společenství rozpoznatelný i oděvem, který nosí jako neomylné znamení své oddanosti a totožnosti někoho, kdo je nositelem veřejné služby (247). Kněz má být rozpoznatelný zejména podle svého chování, ale také podle způsobu oblékání, podle něhož si může každý věřící i každý jiný člověk (248) hned uvědomit jeho identitu a příslušnost k Bohu a k církvi.

Církevní oděv je vnějším znamením vnitřní skutečnosti: „Kněz totiž už nepatří sám sobě, ale obdrženou svátostnou pečeti (srov. *Katechismus katolické církve*, 1563 a 1582) se stal ‚vlastnictvím‘ Boha. To, že ‚patří někomu Jinému‘, má být všeobecně rozpoznatelné skrze průzračné svědectví. (...) Ve způsobu myšlení, mluvení, usuzování o faktech světa, v tom, jak slouží a miluje, jaký má vztah k lidem, i v tom,

co se týče jeho oděvu, má kněz čerpat prorockou sílu ze své svátostné příslušnosti.“ (249)

Z tohoto důvodu má kněz i dočasný jáhen (250):

- a) nosit buď kleriku, nebo „slušný církevní oděv podle předpisů biskupské konference a zákonných místních zvyků“ (251). Pokud jím není klerik, musí být oděm odlišně než laici a v souladu s důstojností a posvátností své služby; ráz a barvu oděvu musí určit biskupská konference;
- b) z důvodu nesouladu s duchem těchto pokynů nelze odlišné praktiky považovat za racionálně oprávněné k tomu, aby se staly legitimními zvyklostmi (252), a je třeba, aby je příslušná autorita zcela vykořenila (253).

S výjimkou naprosto výjimečných situací může neužívání církevního oděvu být znakem nedostatečného vědomí vlastní identity pastýře plně oddaného službě církvi (254).

Nošení kleriky – v patřičné formě, barvě a důstojnosti – je navíc velice praktické, protože jasně odlišuje kněze od laiků a umožňuje lépe pochopit posvátný charakter jeho služby, neboť samotnému knězi připomíná, že je vždy a v každém okamžiku knězem, vysvěceným k tomu, aby sloužil, učil, vedl a posvěcoval duše, zejména skrze udělování svátostí a hlásání Božího slova. Nošení kleriky rovněž pomáhá zachovávat chudobu a čistotu.

2.5. Hlásání slova

Věrnost slovu

62. Kristus světil apoštolům a církvi poslání hlásat radostnou zvěst všem lidem.

Předávat víru znamená připravovat lid pro Pána, odhalovat, zvěstovat a prohlubovat křesťanské povolání, které Bůh adresuje každému člověku, aby mu zjevil tajemství spásy a zároveň mu ukázal místo, jež má zaujmout vzhledem k tomuto tajemství jako adoptivní syn v Synu (255).

Tento dvojitý pohled je souhrnně zachycen ve Vyznání víry, jímž církev vždy odpovídala na Boží výzvu (256).

Na kněžskou službu se kladou dva požadavky. Především je to misijní charakter předávání víry. Služba slovu nemůže být abstraktní nebo vzdálená životu lidí, ale má se naopak dotýkat smyslu života člověka, každého jednotlivce, a proto nutně musí reagovat na ty nejpálčivější otázky, které si lidské svědomí klade.

Na druhé straně se vyžaduje opravdovost a soulad s vírou církve, která uchovává pravdu o Bohu a o povolání člověka. To je třeba naplňovat se značným smyslem pro zodpovědnost a s vědomím, že jde o nesmírně důležitou otázku, neboť je v sázce život člověka a smysl jeho existence.

Aby byla služba slovu plodná, kněz musí v daném kontextu brát rovněž v potaz, že svědectví jeho života pomáhá objevovat moc Boží lásky a dodává slovu kazatele na přesvědčivosti. Kromě toho nemá zanedbávat kázání o Kristově tajemství věřícím, nekřesťanům i nevěřícím, má vést katecheze, tedy uspořádaný a organický výklad církevního učení, a má uplatňovat zjevenou pravdu pro řešení konkrétních případů (257).

Vědomí kněze o naprosté nutnosti „zůstat“ věrný a zakotvený v Božím slovu a v tradici, aby mohl být opravdovým Kristovým učedníkem a poznávat pravdu (srov. *Jan* 8,31-32), vždy provázelo dějiny kněžské spirituality a směřodratně na ně poukazuje také Druhý vatikánský koncil (258). Proto je velice užitečné praktikovat „dávný zvyk *lectio divina*, čili ‚duchovní četby‘ Písma svatého. Jedná se o delší rozjímání biblického textu, který je třeba číst stále znovu, doslova jej ‚přežvýkávat‘, jak praví církevní Otcové, a vysát z něj takřkajíc všechnu ‚šťávu‘, která může napomáhat rozjímání a kontemplaci a stát se mízou zavlážující konkrétní lidský život.“ (259)

Především současné společnosti, poznamenané v mnoha zemích praktickým a teoretickým materialismem, subjektivismem a kulturním relativismem, je třeba předkládat evangelium jako „Boží moc k záchraně každého, kdo věří“ (*Řím* 1,16). S vědomím toho, že „víra je z hlásání a hlásání se pak děje slovem o Kristu“ (*Řím* 10,17), se mají kněží ze všech sil snažit, aby dokázali uskutečňovat toto poslání, které má v jejich službě přední postavení. Vždyť oni jsou nejen svědky, nýbrž také hlasateli a posly víry (260).

Tato služba, uskutečňovaná v hierarchickém společenství, je uschopňuje, aby s autoritou hlásali katolickou víru a vydávali *oficiální* svědectví víry ve jménu církve. Boží lid se totiž „shromažďuje nejprve slovem Boha živého, které se plným právem očekává z úst kněží“ (261).

Aby bylo slovo věrohodné, je nutné je předávat bez dvojsmyslnosti a jakéhokoliv překrucování, ale otevřeně hlásat pravdu před Bohem (srov. 2 Kor 4,2). S odpovědnou zralostí se kněz musí vyvarovat toho, aby obsah božského poselství překrucoval, redukoval, komolil nebo rozměňoval. Jeho úkolem totiž je „neučit vlastní moudrost, nýbrž Boží slovo, a naléhavě všechny vybízet k obrácení a ke svatosti“ (262). Pak budou „jeho slova, rozhodnutí a jeho postoje stále transparentnější zvěstí a svědectvím evangelia; „pokud »zůstane« ve slově, stane se kněz dokonalým učedníkem Pána; pozná pravdu a bude skutečně svobodný““ (263).

Kázání se tedy nemůže omezovat na sdělování vlastních myšlenek, osobních zkušeností, na prostá vysvětlení psychologického, sociologického či filantropického rázu (264), ani se nemůže příliš uchylovat k oslňující rétorice, tak časté při komunikaci adresované masám. Jde o to, zvěstovat slovo, se kterým nelze zacházet svévolně, protože bylo dáno církvi, aby jej uchovávala, zkoumala a věrně předávala (265). Povinností kněze je věnovat se dostatečně přípravě kázání, stavět přitom na modlitbě a na poctivém a soustavném studiu, přičemž je třeba přizpůsobovat je posluchačům. Benedikt XVI. připomíná, že je zvlášť vhodné, aby byla „věřícím s ohledem na tříletý cyklus nedělního lekcionáře a s moudrostí předkládána tematická kázání, která by v průběhu liturgického roku probrala základní témata křesťanské víry. Ať dále čerpají z toho, co s autoritou předkládá Učitelství úřad církve ve čtyřech 'sloupech' *Katechismu katolické církve* a nedávného *Kompendia*: vyznání víry, slavení křesťanského tajemství, život v Kristu a křesťanská modlitba“ (266). Homilie, katecheze atd., pak budou pro věřící skutečnou pomocí k lepšímu životnímu postoji k Bohu i druhým.

Slovo a život

63. Vědomí osobního poslání hlasatele evangelia jakožto nástroje Krista a Ducha Svatého se má stále více konkretizovat v pastorači, aby

kněz ve světle Božího slova mohl oživovat mnohé situace a prostředí, ve kterých svou službu vykonává.

Aby byla služba účinná a věrohodná, je důležité, aby kněz – z pohledu víry a své služby – s konstruktivně kritickým smyslem poznával ideologie, jazyk, kulturní souvislosti, způsob myšlení, které šíří sdělovací prostředky, a vše, co do značné míry ovlivňuje smýšlení.

Povzbuzen Apóstolem, který volá: „Běda, kdybych nehlásal evangelium!“ (*1 Kor 9,16*), by kněz měl umět používat všechny sdělovací prostředky, které mu nabízí moderní věda a technologie.

Všechno pochopitelně nezávisí jen na těchto prostředcích nebo na lidských schopnostech, neboť Boží milost může dosáhnout svého účinku nezávisle na lidském snažení. V Božím plánu je však hlásání slova přednostní cestou pro předávání víry a pro evangelizační poslání.

Ve vztahu k těm, k nimž dnes nedoléhá Kristova zvěst nebo kteří stojí daleko od něj, má kněz považovat za zvláště naléhavou a aktuální dramatickou otázku: „Jak ho mohou vzývat, když v něho neuvěřili? A jak v něj mohou uvěřit, když o něm ještě neslyšeli? Jak o něm však mohou uslyšet bez hlasatele?“ (*Řím 10,14*).

Aby kněz dokázal tyto otázky zodpovědět, musí vnímat jako osobní závazek snahu poznávat zejména Písmo svaté prostřednictvím studia zdravé exegeze, především patristické, a prostřednictvím meditace, konané v souladu s různorodými metodami ověřenými duchovní tradicí církve, aby se mu dostalo pochopení ve světle lásky (267). Zvláště důležité je tedy vyučovat osobnímu vztahu k Božímu slovu již během studií v semináři, kde jsou uchazeči o kněžství vyzýváni ke studiu Písma, aby si byli „vědomi mysteria Božího zjevení a živili postoj rozjímavé odpovědi Pánu, který oslovuje. Autentický život modlitby pak bude moci jen přispívat k tomu, aby v duši kandidáta stále více rostla touha poznávat Boha, který se zjevil ve svém Slovu jako nekonečná láska.“ (268)

64. Kněz musí povinně věnovat pozornost přípravě liturgické homilie, jak vzdálené, tak bezprostřední, jejímu obsahu, který má vždy souviset s liturgickými texty, zejména s evangeliem, a vyváženosti mezi částí výkladovou a praktickou. Rovněž má zvážit vhodný způsob podání a mluvy, ba dokonce zvolit vhodnou dikci, jež bere v úvahu důstojnost vystupování i posluchačů (269). Zejména „je třeba vyhýbat se homiliím rozvláčným a abstraktním, které zatemňují jednoduchost Božího slova, jakož i odbočkám, které zaměřují pozornost spíše na kazatele než

na jádro evangelijního poselství. Je třeba, aby věřícím bylo zřejmé, že kazateli leží na srdci potřeba ukazovat Krista, který má být středem homilie.“ (270)

Slovo a katecheze

65. V dnešní době, kdy se na mnoha místech šíří náboženský analfabetismus, v jehož důsledku lidé stále méně znají základní prvky víry, je katecheze základní součástí evangelizačního poslání církve, neboť je přednostním nástrojem pro výuku a dozrávání víry (271).

Kněz jakožto spolupracovník biskupa má z jeho pověření zodpovědnost podněcovat, koordinovat a řídit katechetickou činnost společenství, jež mu bylo svěřeno. Je důležité, aby dokázal začlenit tuto činnost do organického plánu evangelizace a zaručoval především spojení katecheze svého společenství s osobou biskupa, s místní církví i se všeobecnou církví (272).

Vzhledem ke katechezi se má kněz snažit, aby inicioval správnou a vhodnou spolupráci a odpovědnost jak členů institutů zasvěceného života či společností apoštolského života, tak i vhodně připravených věřících laiků (273), jimž má za jejich katechetickou činnost vyjadřovat vděčnost a uznání.

Zvláštní péči je třeba věnovat počáteční i trvalé formaci katechetů, sdružení i hnutí. V rámci možností má kněz být *katechetem katechetů* a vytvářet s nimi opravdové společenství Pánových učedníků, které bude oporou pro ty, jimž jsou katecheze určeny. Rovněž jim má vštěpovat, že služba výuky druhých musí mít za své měřítko slovo Ježíše Krista, a nikoliv soukromé teorie či názory: vždyť „vyučujeme víru církve, které sloužíme“ (274).

Jako učitel (275) a vychovatel ve víře (276) má kněz usilovat, aby katecheze zaujímala přední místo v křesťanské výchově rodiny, v náboženské výuce, ve formaci apoštolských hnutí atd. a aby se soustředila na všechny skupiny věřících: na děti, mladé, dospívající, dospělé i lidi vyššího věku. Katechetickou nauku má předávat za pomoci takových prostředků i didaktických a komunikačních nástrojů, které mohou přispívat k tomu, aby věřící – způsobem odpovídajícím jejich charakteru, schopnostem, věku a životní situaci – byli schopni si křesťanskou nauku plněji osvojit a uplatňovat ji způsobem co nejvhodnějším (277).

Za tímto účelem se má kněz opírat zejména o *Katechismus katolické církve* a jeho *Kompendium*. Tyto texty totiž představují bezpečnou a věrohodnou normu církevního učení (278), a je tedy nutné povzbuzovat k jejich četbě a studiu. Mají se trvale stávat bezpečnou a nenahraditelnou oporou k výkladu „základního obsahu víry, jenž nachází svou systematickou a organickou syntézu v *Katechismu katolické církve*“ (279). Jak připomíná Svatý otec Benedikt XVI., v *Katechismu* „vidíme bohatství nauky, kterou církev během svých dvoutisíciletých dějin přijímala, střežila a předkládala. Od Písma svatého k církevním Otcům, od mistrů teologie po světce všech staletí představuje Katechismus trvalý doklad množství způsobů, jimiž církev rozjímal a rozvíjela své učení, aby věřícím nabídla jistotu pro jejich život z víry.“ (280)

2.6. Svátost eucharistie

Eucharistické tajemství

66. Jestliže základním prvkem kněžské služby je služba slova, pak jejím jádrem a ústředním bodem je nepochybně eucharistie, jež je skutečnou přítomností jediné a věčné Kristovy oběti v čase (281).

Eucharistie jako svátostná památka Kristovy smrti a vzkříšení, skutečné a účinné zpřítomnění jedinečné vykupitelské oběti, zdroj a vrchol křesťanského života a celé evangelizace (282) je prostředkem a cílem kněžské služby, neboť „všechny církevní služby a apoštolská díla souvisí s posvátnou eucharistií a jsou k ní zaměřeny“ (283). Kněz, posvěcený proto, aby neustále zpřítomňoval posvátnou oběť, tak očividněji projevuje svoji identitu (284).

Existuje totiž úzká spojitost mezi ústředním místem eucharistie, pastýřskou láskou a jednotou života kněze (285), jenž v ní nachází rozhodující podněty pro cestu ke svatosti, na kterou je zvláštním způsobem povolán.

Jestliže kněz dává Kristu, nejvyššímu a věčnému Veleknězi, k dispozici svůj rozum, vůli, hlas a ruce, aby skrze svoji službu mohl Otcí přinášet svátostnou oběť vykoupení, musí přijmout za svůj postoj Mistra a stejně jako on žít coby *dar* pro své bratry a sestry. Musí se tedy učit vnitřně se spojovat s obětí tím, že klade na obětní oltář celý svůj život jako zřejmé znamení nezištné a prozřetelné Boží lásky.

67. Kněz je povolán k tomu, aby slavil nejsvětější eucharistickou obětí, neustále rozjímal o jejím významu a proměňoval v eucharistii vlastní život, což se projevuje láskou ke každodenní oběti, zejména při plnění svých stavovských povinností. Láska ke kříži vede kněze k tomu, že sám se prostřednictvím Krista stává obětí Bohu milou (srov. *Řím 12,1*). Milovat kříž budí v hédonistické společnosti pohoršení, avšak z pohledu víry je zdrojem vnitřního života. Kněz má dosvědčovat vykupitelenskou hodnotu kříže svým životním stylem.

Nutno pamatovat na nevýslovnou hodnotu, kterou pro kněze představuje každodenní slavení mše svaté, jež je „zdrojem a vrcholem“ (286) kněžského života, i kdyby jí nebyl přítomen žádný věřící (287). Benedikt XVI. v této souvislosti uvádí: „Spolu se synodálními otcí doporučuji kněžím ‚každodenní sloužení mše svaté, i kdyby při ní nebyli přítomni věřící‘. Toto doporučení je v souladu s objektivně nekonečnou hodnotou každého slavení eucharistie a vyvozuje podnět i z jejího zvláštního duchovního účinku. Je-li mše svatá prožívána pozorně a s vírou, je formující v nehlubším smyslu slova, neboť knězi napomáhá, aby se připodobnil Kristu, a posiluje ho v jeho povolání.“ (288)

Má ji prožívat jako ústřední okamžik každého dne a každodenní služby, jako plod upřímné touhy a jako příležitost k hlubokému a účinnému setkání s Kristem. V eucharistii se kněz učí dávat sám sebe každý den, nejen ve chvílích velikých těžkostí, ale i v drobných každodenních protivenstvích. Toto učení se projevuje láskyplnou přípravou na slavení nejsvětější oběti a napomáhá knězi prožívat ji zbožně, beze spěchu, za dodržení liturgických předpisů a ustanovení. Pro věřící bude tento způsob slavení skutečnou katechezí (289).

Ve společnosti stále citlivější na komunikaci prostřednictvím znaků a obrazů má kněz věnovat patřičnou pozornost všemu, co může pozvednout krásu a posvátný charakter bohoslužby. Při jejím slavení je třeba řádně dbát o čistotu místa, úpravu oltáře a svatostánku (290), vznešenost posvátných nádob a parament (291), o zpěv (292), hudbu (293), posvátné ticho (294), užívání kadidla při slavnostech atd. a opakovat láskyplné Mariino gesto, která „vzala libru drahocenného oleje z pravého nardu, pomazala Ježíšovi nohy a utřela mu je svými vlasy. Dům se naplnil vůní toho oleje“ (*Jan 12,3*). Všechny tyto prvky mohou přispívat k dokonalejší účasti na eucharistické oběti. Nedostateč-

ná pozornost věnovaná těmto symbolickým hlediskům liturgie nebo v horším případě jejich zanedbávání, spěch, povrchnost a neuspořádanost oslabují její význam a znemožňují růst víry (295). Kdo špatně slaví bohoslužbu, projevuje chabost vlastní víry a nevychovává k víře druhé. Sloužit jí dobře naopak představuje první a důležitou katechezi o nejsvětější oběti.

Zejména při slavení eucharistie je třeba zachovávat liturgické předpisy s velikou věrností. „Jsou totiž konkrétním výrazem autentické církevní povahy eucharistie, to je jejich nejhlubším smyslem. Liturgie není nikdy něčím soukromým vlastnictvím, ani celebranta, ani společenství, v němž se tajemství slaví. (...) Také v naší době by mělo být znovuobjeveno dodržování liturgických norem a chápáno jako odlesk a svědectví jedné, všeobecné církve, jež se zpřítomňuje v každém slavení eucharistie. Kněz, který slouží mši svatou věrně podle liturgických předpisů, a společenství, které se podle nich řídí, ukazují mlčenlivým, ale výmluvným způsobem svou lásku k církvi.“ (296)

I když kněz při slavení eucharistie dává k dispozici veškeré své schopnosti ve snaze pomoci věřícím živě se jí účastnit, musí se držet ritu stanoveného v liturgických knihách schválených příslušnou autoritou, aniž by cokoliv přidával, ubíral či pozměňoval (297). Pak bude jeho slavení opravdovým slavením církve a spolu s církví; nebude jednat podle „vlastní hlavy“, nýbrž setrvá s církví v dialogu s Bohem, což napomůže i vhodné aktivní účasti věřících na posvátné liturgii: „*Ars celebrandi* je nejlepší podmínkou pro *actuosa participatio*. *Ars celebrandi* pramení z věrné poslušnosti liturgickým předpisům v jejich úplnosti, protože právě tento způsob celebrování zajišťoval po dva tisíce let život víry všem věřícím, kteří jsou povoláni k tomu, aby toto slavení prožívali jako Boží lid, královské kněžstvo a svatý lid (srov. *1 Petr* 2,4-5,9).“ (298)

Všichni ordináři, představení institutů zasvěceného života a moderátoři společností apoštolského života mají závažnou povinnost nejen jít příkladem, ale také dbát o to, aby všichni vždy a všude věrně zachovávali liturgické normy týkající se slavení eucharistie.

Kněží, kteří celebrují nebo koncelebrují, jsou povinni oblékat předepsaná posvátná roucha (299).

Eucharistická adorace

68. Ústřední místo eucharistie se má projevovat nejen důstojným a zbožným slavením oběti, nýbrž také častou adorací Nejsvětější svátosti. Kněz má jít stádu příkladem také svou zbožnou pozorností k Pánu ve svatostánku a častým rozjímáním před svátostným Ježíšem. Je vhodné, aby kněží pověřeni vedením určitého společenství dopřávali dostatek času adoraci ve společenství – například každý čtvrtek, při modlitbách za povolání atd. – a aby více než jiným obřadům a úkonům věnovali úctu a pozornost Nejsvětější svátosti oltářní i mimo mši svatou. „Víra a láska k eucharistii nemohou dopustit, aby Kristus přítomný ve svatostánku zůstával sám.“ (300) Povzbuzeni příkladem víry svých pastýřů, mají věřící během týdne vyhledávat příležitosti, kdy by mohli přijít do kostela poklonit se našemu Pánu přítomnému ve svatostánku.

Výsadní dobou k eucharistické adoraci může být liturgie hodin. Tato liturgie představuje během dne prodloužení oběti chvály a díky, která má svůj střed a svátostný zdroj ve mši svaté. Liturgie hodin, v níž se kněz spojený s Kristem stává hlasem církve pro celý svět, se má slavit i ve společenství, aby tato modlitba byla „tlumočníkem a šířitelem hlasu všeobecné církve, která oslavuje Boha a přimlouvá se za spásu lidí“ (301).

O příkladný slavnostní charakter této liturgie mají dbát kapituly kanovníků.

Vždy je třeba usilovat o to, aby společné i individuální slavení této bohoslužby bylo prodchnuto láskou a touhou po odčinění a nebylo chápáno jen jako mechanická „povinnost“ jednoduše a uspěchaně přečíst, co je třeba, aniž by se smyslu čteného textu dostalo potřebné pozornosti.

Intence mší svatých

69. „Eucharistie je tedy obětí, protože *zpřítomňuje* oběť kříže, protože je její *památkou* a protože *přivlastňuje* její ovoce.“ (302) Každá eucharistická bohoslužba aktualizuje jedinečnou, dokonalou a definitivní oběť Krista, který na kříži jednou provždy spasil svět. Eucharistie se slaví především ke slávě Boží a na znamení díky za spásu lidstva. Podle dávné tradice věřící žádají kněze, aby oběť mše svaté „přinášel také na smír za hříchy živých i mrtvých, abychom dostali od Boha duchovní nebo

časná dobra“ (303). „Velmi se doporučuje kněžím doporučuje, aby také ... sloužili mši svatou na úmysl věřících.“ (304)

Aby věřící měli svým způsobem účast na Pánově oběti nejen tím, že darují sami sebe, ale také část toho, co vlastní, věnují určitý dar, obvykle peněžní, na úmysl, za který si přejí mši svatou obětovat. Nejedná se v žádném případě o *odměnu*, neboť eucharistická oběť je zcela bezplatná. „Vedení svým náboženským a církevním citěním a v zájmu aktivnější účasti na eucharistickém slavení at' věřící připojují osobní dary a přispívají tak na potřeby církve, zejména na živobytí jejích služebníků.“ (305) Dar na mši svatou je třeba považovat za „vynikající způsob“ almužny (306).

Tento zvyk „církve nejen schvaluje, nýbrž také podporuje, neboť jej považuje za určité znamení jednoty pokřtěného s Kristem a zároveň věřícího s knězem, jenž vykonává svou službu právě k jeho užitku“ (307). Kněží k němu mají vybízet v podobě vhodné katecheze a vysvětlovat věřícím jeho duchovní smysl a plodnost. Sami pak budou eucharistii slavit s živým vědomím, že v Kristu a s Kristem jsou přímluvci u Boha nejen proto, aby vztahovali oběť kříže obecně ke spáse lidstva, ale také proto, aby Boží dobrotivosti předložili zvláštní úmysl, který jim byl svěřen. Představuje to pro ně jeden z výsostných způsobů, jímž se mohou aktivně podílet na slavení Pánovy památky.

Kněží si mají být rovněž vědomi, že „vzhledem k tomu, že se záležitost přímo dotýká Nejsvětější svátosti, i sebemenší náznak zneužití k vlastnímu prospěchu či simonie by vyvolal pohoršení“ (308). Proto církev v této věci stanovila přesná pravidla (309) a uvaluje spravedlivý trest na každého, „kdo se nezákonně obohacuje z mešního stipendia“ (310). Každý kněz, který přijme požadavek slavit mši svatou na úmysly dárce, má spravedlivou povinnost slavit mši svatou na každý úmysl, za nějž mešní stipendium přijal (311).

Knězi není dovoleno žádat větší obnos, než kolik stanovila dekretem právoplatná autorita, v případě jeho neexistence pak vyšší částku, než je obvyklé v diecézi. Je mu ovšem dovoleno přijmout částku nižší než stanovenou nebo i vyšší, pokud je darována dobrovolně (312).

„Každý kněz je povinen pečlivě zaznamenávat úmysly mší, které obdržel k odloužení a které odsloužil.“ (313) Farář a rektor kostela mají vše zapisovat do zvláštní knihy (314).

Přijmout lze dary nejvíce na tolik mší, kolik je kněz schopen do roka odsloužit (315). „Kněží, kteří dostávají stipendia na zvláštní úmy-

sly mše svaté ve velkém počtu ... je nemají odmítat, čímž by zklamali zbožnou vůli dárců a odradili je od jejich dobrého úmyslu, nýbrž je mají odevzdat jiným kněžím (srov. C.I.C., kán. 955) nebo svému ordináři (srov. C.I.C., kán. 956).“ (316)

„V případě, že byli dárci předem výslovně informováni a svobodně souhlasili, že se jejich obětní dary sloučí s jinými do jediného, může být odsloužena jediná mše svatá na jediný ‚společný‘ úmysl. V takovém případě je nutno veřejně oznámit den, místo a hodinu, kdy bude mše svatá sloužena, ne však častěji než dvakrát týdně.“ (317) Pokud by tato výjimka z platného kanonického práva přerostla meze, jednalo by se o odsouzeníhodné zneužití (318).

Kněz slavící více než jednu mši denně si ponechává pro sebe pouze jedno mešní stipendium a ostatní věnuje na účely stanovené ordinářem (319).

Každý farář „je povinen každou neděli a v diecézi zasvěcený svátek slavit mši svatou za sobě svěřený lid“ (320).

2.7. Svátost pokání

Udělovatel svátosti smíření

70. Darem Zmrtvýchvstalého apoštolům pro odpouštění hříchů je Duch Svatý: „Přijměte Ducha Svatého! Komu hříchy odpustíte, tomu jsou odpuštěny, komu je neodpustíte, tomu odpuštěny nejsou“ (*Jan* 20,22-23). Kristus světil svátostné dílo smíření člověka s Bohem výhradně svým apoštolům a těm, kdo v tomtéž jejich poslání pokračují. Kněží jsou z vůle Kristovy jedinými udělovateli svátosti smíření (321). Jsou poslání, aby jako Kristus obraceli hříšníky a milosrdným soudem je přiváděli zpět k Otci.

Svátostné smíření obnovuje přátelství s Bohem Otcem a se všemi jeho dětmi v jeho rodině, jíž je církev, která se tím omlazuje a posiluje na všech rovinách: všeobecné, diecézní i farní (322).

Navzdory smutné skutečnosti, že se v soudobých kulturách ve velkém vytrácí smysl pro hřích, má kněz s radostí a oddaností konat službu formace svědomí, odpuštění a usmíření.

Je proto třeba, aby se v určitém slova smyslu s touto svátostí ztožnil a přijetím Kristova postoje se jako dobrý Samaritán dokázal mi-

losrdně sklánět nad raněným lidstvem, jemuž má dávat zahlédnout to nové, co křesťanství přineslo, totiž léčebný rozměr svátosti pokání, která směřuje k uzdravení a odpuštění (323).

Ochota udělovat svátost smíření

71. Kněz má věnovat čas – i ve stanovené dny či hodiny – a energii naslouchání zpovědi věřících (324), neboť to vyplývá z jeho úřadu (325) i ze svátostného svěcení. Jak ukazuje zkušenost, křesťané rádi přistupují k této svátosti tam, kde vědí a vidí, že jsou ochotní kněží. Rovněž se nemá zanedbávat příležitost, aby se věřícím usnadnil přístup ke svátosti smíření a pokání také v průběhu slavení mše svaté (326). To platí všeobecně, zejména pak pro katedrální kostely, pro oblasti, kde jsou kostely hojněji navštěvované, pro duchovní centra a poutní místa, kde je možná bratrská a zodpovědná spolupráce s řeholními a staršími kněžími (327).

Nesmíme zapomínat, že „věrná a velkorysá ochota kněží naslouchat zpovědi podle příkladu velkých svatých v dějinách, jako byli sv. Jan Maria Vianney, sv. Jan Bosco, sv. José María Escrivá, sv. Pius z Pietrelciny, sv. Giuseppe Cafasso a sv. Leopold Mandič, nám všem dokazuje, že zpovědnice může být skutečným ‚místem‘ posvěcení“ (328).

Každý kněz se má držet církevních předpisů, které obhajují a vydvíhují hodnotu individuálního a osobního vyznání hříchů vykonaného v přímém rozhovoru se zpovědníkem (329). „Individuální a úplná zpověď s rozhřešením stanoví jediný řádný způsob, jímž věřící, vědom si těžkého hříchu, se smíří s Bohem a církví“, a proto tedy „každý, jemuž je mocí úřadu svěřena péče o duše, je povinen postarat se, aby se jemu svěřeni věřící mohli vyzpovídat.“ (330) Svátostné rozhřešení udělované kolektivně, nerespektující stanovené předpisy, je třeba považovat za vážné zneužití (331).

Normy o zpovědnících jsou v kompetenci biskupské konference, „avšak vždycky musí být na viditelném místě zpovědnice opatřené pevnou mřížkou mezi kajícníkem a zpovědníkem, aby jich mohli svobodně použít věřící, pokud si to přejí“ (332). Zpovědník má možnost osvětlit svědomí kajícníka slovy, která, byť i ve stručnosti, reagují na jeho konkrétní situaci. Tato slova, jakož i udělení vhodného zadostiučnění, mu pomohou upevnit osobní odhodlání obrátit se a budou mít velký účinek na jeho duchovní cestu (333). Zpověď lze tedy vnímat rovněž jako chvíli vhodnou pro duchovní vedení.

Kněz se musí v každém případě snažit, aby udržel udílení svátosti smíření na svátostné úrovni, aby vzbudil lítost nad hříchy, důvěru v milost atd., a zároveň se má vyhýbat nebezpečí omezovat ji na ryze psychologický nebo prostě formální úkon.

To se projeví kromě jiného i věrným zachováváním platných předpisů o místě pro zpověď, která by neměla probíhat „mimo zpovědnici ..., leč jen ze spravedlivého důvodu“ (334).

Potřeba zpovídat se

72. Jako každý věřící i kněz má potřebu vyznávat své hříchy a slabosti. Kněz je první, kdo ví, že přijímání této svátosti člověka upevňuje ve víře a v lásce k Bohu a k bratřím a sestrám.

Aby zprostředkovatel této svátosti vytvářel co nejlepší podmínky a účinně ukazoval krásu pokání, musí nutně vydávat osobní svědectví a být příkladem pro ostatní věřící ve zkušenosti s odpuštěním. To rovněž představuje prvořadou podmínku pro pastorační docenění významu svátosti smíření; díky časté svaté zpovědi se kněz učí chápat druhé a podle příkladu svatých vnímá potřebu „stavět ji ... do středu svého pastoračního úsilí“ (335). Proto je dobré, aby si věřící uvědomovali a viděli, že se pravidelně zpovídají také jejich kněží (336). „Celý kněžský život nutně trpí újmu, jestliže schází – ať už z nedbalosti či z jakékoliv jiné příčiny – pravidelné přijímání svátosti smíření, zakotvené v plné víře a ve zbožnosti. Kdyby se kněz vůbec nezpovídal nebo se zpovídal špatně, velmi rychle by se to projevilo na jeho kněžství a kněžské službě a postřehlo by to rovněž společenství, jehož je pastýřem.“ (337)

Duchovní vedení pro sebe sama i pro druhé

73. Současně se svátostí smíření kněz neustane ani ve vykonávání služby *duchovního vedení* (338). Obnova a rozšíření této činnosti i mimo vysluhování svátosti pokání je pro církve v současné době velikým dobrodiním (339). Obětavý a aktivní přístup kněží při jeho poskytování je rovněž významnou příležitostí k rozpoznávání a podpoře povolání ke kněžství a k různým formám zasvěceného života.

V zájmu zdokonalení vlastního duchovního života je nezbytné, aby kněží přijímali duchovní vedení sami pro sebe, neboť „za pomoci doprovázení či duchovních rad ... lze snadněji rozpoznat působení

Ducha Svatého v životě každého člověka“ (340). Tím, že svěří formaci své duše do rukou moudrého bratra – nástroje Ducha Svatého – bude v nich již od prvních kroků jejich služby uzrávat vědomí důležitosti toho, aby nešli po cestě duchovního života a pastýřského působení sami. Pro využívání tohoto účinného formačního prostředku, s nímž má církev bohaté zkušenosti, si kněží mohou zcela svobodně zvolit člověka, který by je mohl vést.

2.8. Liturgie hodin

74. Základním prostředkem pro setrvání v Pánově blízkosti je pro kněze liturgie hodin. Modlíme se v ní jako ti, kdo potřebují hovořit s Bohem, přičemž se zároveň modlíme a prosíme za všechny, kdo se možná modlit neumějí, nechtějí nebo na to nenacházejí čas.

Druhý vatikánský koncil připomíná, že věřící, „kdo se takto modlí, jednak plní povinnost církve a jednak mají podíl na vrcholné cti Kristovy Nevěsty, neboť když Bohu vzdávají chválu, stojí před jeho trůnem ve jménu matky církve“ (341). Tato modlitba je „hlas Nevěsty, která promlouvá k Ženichovi, ba ještě více: je to modlitba, kterou Kristus spolu se svým Tělem přednáší Otcí“ (342). Kněz v tomto smyslu prodlužuje a zpřítomňuje modlitbu Krista Kněze.

75. Každodenní povinnost modlit se breviář (liturgii hodin) je zároveň jedním ze slavnostních závazků, které na sebe kněz veřejně bere při jáhenském svěcení a které, pokud k tomu nejsou závažné důvody, nelze opomíjet. Vychází z povinnosti lásky, kterou je nutno zachovávat za všech okolností, i v době dovolené. Kněz má „povinnost denně se modlit liturgii hodin“ (343), tedy ranní a večerní chvály, modlitbu se čtením, alespoň jednu z modliteb během dne a kompletář.

76. Lepší poznávání významu liturgie hodin ze strany kněží si „vyžaduje nejen úsilí o to, aby hlas byl v souladu se srdcem, které se modlí, nýbrž i nutnost postarat se o „hlubší liturgické a biblické vzdělání, hlavně pokud jde o žalmý““ (344). Je tedy nutné nechat pronikat Boží slovo do svého nitra, být pozorný k tomu, co chce Pán tímto slovem říci „mně“; v druhém čtení modlitby se čtením také naslouchat výkladu církevních Otců nebo Druhého vatikánského koncilu, zaměřovat se na

život světců a projevy papežů a úpěnlivě se obracet k Bohu slovy žalmů, které nás zapojují do modlitby církve. „V míře, v níž si toto počínání niterně osvojíme, pochopíme je a necháme se prostupovat slovy liturgie, se můžeme s nimi vnitřně ztotožnit. Pak nebudeme rozmlouvat s Bohem jako jednotlivci, nýbrž budeme to ‚my‘, tedy církve, kdo se modlí; nebudu to již ‚já‘, nýbrž ‚my‘, naše církve, čímž toto ‚já‘ obohatíme ve společenství modlící se církve, slovy církve, a dokážeme navázat skutečný rozhovor s Bohem.“ (345) Spíše než modlit se breviář jde o to, pěstovat naslouchání a také udělat „zkušenost ticha“ (346). Slovo lze totiž vyslovit a zaslechnout pouze v tichu. Kněz si však uvědomuje, že naše doba soustředěnosti nenapomáhá.

Často získáváme dojem, že lidé mají téměř strach z toho, že by se být jen na chvíli měli zřící hromadných sdělovacích prostředků (347). Kněz má tedy znovu objevovat smysl usebrání a vnitřní vyrovnanosti, „aby v srdci plně vnímal hlas Ducha Svatého a aby dokázal těsněji propojovat osobní modlitbu s Božím slovem a s veřejným hlasem církve“ (348); stále více by se měl ztotožňovat s rolí přímluvce (349). V síle eucharistie, k níž je „nasměrován“, se kněz stává přímluvcem oprávněným rozmlouvat s Bohem ve vši prostotě srdce (*simpliciter*) o otázkách, jimiž se zabývají lidé, jeho bratři a sestry. Papež Jan Pavel II. to připomněl ve svém proslvu u příležitosti 30. výročí vydání dekretu *Presbyterorum ordinis*: „Kněžská identita je otázkou věrnosti Kristu a Božímu lidu, ke kterému nás poslal. Uvědomovat si své kněžství není záležitostí výhradně osobní. Je to skutečnost, kterou lidé neustále zkoumají a pociťují, neboť kněz je ‚vzatý‘ z lidí a ustanovený k tomu, aby se vkládal do jejich vztahů s Bohem. ... Protože je kněz prostředníkem mezi Bohem a lidmi, obrací se na něj mnozí s prosbou o modlitbu. V určitém slova smyslu modlitba kněze ‚utváří‘, zejména jako pastýře. Zároveň každý kněz díky modlitbě neustále utváří sám sebe. Mám na mysli úžasnou modlitbu breviáře, *Officium divinum*, v níž se celá církve ústy svých služebníků modlí s Kristem.“ (350)

2.9. Vůdce společenství

Kněz pro společenství

77. Kromě už zmíněných požadavků je kněz povolán k tomu, aby se vyrovnával i s dalšími nároky, typickými pro jiný aspekt jeho služby. Jedná se o péči o život společenství, kterou byl pověřen a která se projevuje zejména svědectvím dobročinné lásky.

Kněz jako pastýř společenství – po vzoru Krista, Dobrého Pastýře, který za církve obětuje celý život – existuje a žije pro něj. Modlí se za něj, studuje, pracuje a obětuje se pro něj. Je připraven položit za něj život, miluje jej stejně jako Kristus a zahrnuje jej veškerou láskou a náklonností (351). Ze všech sil a bez časového omezení jej utváří k obrazu církve, Kristovy snoubenky, a činí jej stále krásnější a hodnější Otcova zalíbení a lásky Ducha Svátého.

Tento snubní rozměr života kněze jako pastýře ho podněcuje k tomu, že své společenství vede ve znamení oddané služby všem jeho členům a každému jednotlivě, osvěcuje jejich svědomí světlem zjevené pravdy, s rozhodností brání evangelijní opravdovost křesťanského života, vyvádí z bludu, odpouští, léčí rány, těší zarmoucené a podporuje ducha bratrství (352).

Všechny tyto skutečnosti společně přispívají nejen ke stále ryzejšímu a účinnějšímu svědectví lásky, nýbrž jsou také důkazem důvěrnějšího vztahu, který má kněz se svým společenstvím navázat jako jakési prodloužení a zpřítomnění jeho spojení s Bohem, s Kristem a s církví (353). Kněz, stejně jako Ježíš, není povolán, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil (srov. *Mt 20,28*). Má se mít neustále na pozoru před pokušením zneužívat k osobnímu prospěchu značnou úctu a uznání, které věřící kněžím a církvi prokazují.

Cítit s církví

78. Aby byl dobrým vůdcem svého lidu, musí kněz také pozorně vnímat znamení doby: jednak ta, která se týkají všeobecné církve a její cesty dějinami lidstva, jednak i ta nejbližší, dotýkající se konkrétní situace jednotlivého společenství.

Schopnost rozlišovat vyžaduje, aby si kněz trvale a vhodně doplňoval vzdělání v posvátných vědách se vztahem k různým teologickým

a pastoračním otázkám a moudře se zamýšlel nad společenskými, kulturními a vědeckými jevy, jež jsou pro naši dobu příznačné.

Při vykonávání kněžské služby se musí tento požadavek projevit vytrvalou a upřímnou snahou *cítit s církví* tak, že kněží budou vždy pracovat ve společenství s papežem a biskupy, s ostatními bratry v kněžské službě i s jáhny, s těmi, kteří se skrze sliby zavázali zachovávat evangelijní rady, i s ostatními věřícími.

Kněží mají projevovat vroucí lásku k církvi, která je matkou naší křesťanské existence, a prožívat radost ze své příslušnosti k církvi, čímž budou vydávat celému Božímu lidu cenné svědectví.

Kromě toho nemají při výkonu své činnosti opomíjet to, že budou vhodným způsobem a s přihlédnutím ke schopnostem každého jednotlivce vyžadovat spolupráci zasvěcených osob i věřících laiků.

2.10. Kněžský celibát

Stálá vůle církve

79. Církev, přesvědčena o hlubokých teologických a pastoračních pohnutkách, jež posilují vztah mezi celibátem a kněžstvím, a osvědčena svědectvím, které i dnes potvrzuje jeho duchovní a evangelijní platnost v mnoha kněžských životech, potvrdila v průběhu Druhého vatikánského koncilu a opakovaně i v následujícím papežském magisteriu stálou vůli církve zachovávat zákon, podle něhož se v latinském obřadu vyžaduje od kandidátů kněžského svěcení svobodně zvolený a trvalý celibát (354).

Celibát je vskutku radostný dar, který církev přijala a hodlá uchovávat v přesvědčení, že je dobrodiním pro ni samotnou i pro svět.

Teologicko-duchovní motivace celibátu

80. Jako každou evangelijní hodnotu i celibát je třeba prožívat jako dar Božího milosrdenství, jako něco nového a osvobozujícího, jako zvláštní důkaz radikálnosti při následování Krista a jako znamení eschatologické skutečnosti: „Celibát je anticipací, která je umožněna milostí Pána, jenž nás ‚táhne‘ k sobě do světa vzkříšení; stále znovu nás zve, aby-

chom překračovali sami sebe a naši přítomnost směrem k pravé budoucí přítomnosti, jež se stává přítomností dnes.“ (355)

„Všichni to nechápou, jenom ti, kterým je to dáno. Jsou totiž lidé k manželství neschopní už od narození a jsou k manželství neschopní, které takovými udělali lidé, a jsou konečně takoví, kteří se manželství sami zřekli pro nebeské království. Kdo může pochopit, ať pochopí!“ (Mt 19,10-12). (356) Celibát se jeví jako láskyplná odpověď člověka, který „opustí otce i matku a následuje Krista, Dobrého Pastýře, a slouží v apoštolském společenství Božimu lidu“ (357).

Aby kněz mohl tento přijatý dar s láskou a velkodušností žít, je zvlášť důležité, aby již od doby seminární formace začal chápat teologický rozměr a duchovní důvody církevního požadavku celibátu (358). Ten jako dar a zvláštní Boží milost vyžaduje zachovávání čistoty, tedy dokonalé a stálé zdrženlivosti pro Boží království, aby zasvěcení služebníci mohli snadněji patřit Kristu s nerozděleným srdcem a svobodněji se oddávat službě Bohu a lidem (359): „Celibát celistvě povznáší člověka a účinně přispívá k jeho dokonalosti.“ (360) Ještě dříve než projev vůle jedince k přijetí celibátu a vyjádření jeho disponibility, ukazuje tento církevní předpis vůli církve. Svůj konečný důvod nachází v těsném poutu celibátu a kněžského svěcení, který kněze připodobňuje Ježíši Kristu, Hlavě a Snoubenci církve (361).

List Efesanům (srov. 5,25-27) uvádí do úzkého vztahu Kristovu kněžskou obět' (srov. 5,25) a posvěcování církve (srov. 5,26), kterou miluje manželskou láskou. Kněz, svátostně věleněný do tohoto kněžství Kristovy výlučné lásky k církvi, jeho věrné snoubenky, svým závazkem k celibátu vyjadřuje tuto lásku, jež se rovněž stává plodným a účinným zdrojem jeho pastore.

Celibát tedy není něčím, co na kněžskou službu padá zvenčí, ani jej nelze považovat za pouhé zákonné ustanovení, protože ten, kdo svátost kněžství přijímá, se k němu zavazuje zcela vědomě a svobodně (362) po několikaleté náročné přípravě, po hluboké reflexi a po ustavičné modlitbě. Jakmile dospěje k pevnému přesvědčení, že mu Kristus tento *dar* k dobru církve a ke službě druhým uděluje, přijímá ho na celý život a toto své rozhodnutí posiluje slibem daným už při jáhenském svěcení (363).

Z těchto důvodů církevní zákon na jedné straně potvrzuje dar celibátu tím, že poukazuje na jeho úzký vztah k posvátné službě v jejím dvojím rozměru – vztahu ke Kristu a k církvi – a na straně druhé chrání

svobodu toho, kdo jej přijímá (364). Kněz, zasvěcený Kristu z tohoto nového a vznešeného titulu (365), si má být proto dobře vědom, že přijal dar od Boha, potvrzený jednoznačným právním závazkem, z něhož vyplývá morální povinnost jeho zachovávání. Toto svobodně přijaté pouto má tak charakter spíše teologální a morální než právní a je znamením snubní skutečnosti, která vzniká svátostným svěcením.

Skrze dar celibátu kněz přijímá také dar duchovního otcovství, avšak skutečného, které má všeobecný rozměr a zvláštním způsobem se konkretizuje ve vztahu ke společenství, jež mu bylo svěřeno (366). „Jsou to děti jeho ducha, které Dobrý Pastýř svěřil do jeho péče. Takových lidí je mnoho: více než kolik může zahrnovat běžná lidská rodina (...). Srdce kněze musí být proto svobodné, aby bylo schopno této služby, starostlivosti a lásky. Celibát je znamením svobody, která je pro službu. Díky tomuto znamení je hierarchické neboli ‘služebné’ kněžství, podle tradice naší církve, těsněji ‘přimknuto’ ke všeobecnému kněžství věřících.“ (367)

Ježíšův příklad

81. Celibát chápaný tímto způsobem je odevzdáním sama sebe „v“ Kristu a „s“ Kristem jeho církvi a vyjadřuje službu kněze církvi „v“ Pánu a „s“ Pánem (368).

Příkladem je sám Pán, který se sám rozhodl žít v celibátu a jednal tak proti tomu, co lze považovat za převládající kulturu jeho doby. Učedníci, kteří jej následovali, nechali „všeho“, aby mohli splnit poslání, které jim svěřil (*Lk* 18,28-30).

Z toho důvodu si chce církve již od apoštolských dob udržet dar trvalé zdrženlivosti duchovních, a proto si uchazeče o posvátné svěcení volí z těch, kdo žijí v celibátu (srov. *2 Sol* 2,15; *1 Kor* 7,5; 9,5; *1 Tim* 3,2.12; 5,9; *Tit* 1,6.8) (369).

Celibát je dar, který člověk přijímá z Božího milosrdenství (370) jako volbu svobody a jako vzácné přijetí zvláštního povolání k lásce k Bohu a k lidem. Nelze jej vnímat a prožívat jako pouhý vedlejší důsledek kněžství.

Obtíže a námitky proti celibátu

82. V současném kulturním prostředí, často podmíněném pohledem na člověka postrádajícím hodnoty a zejména neschopným dávat plný, kladný a osvobozující smysl lidské sexualitě, se často objevuje otázka, jaký má kněžský celibát význam a hodnotu nebo přinejmenším zda je vhodné prosazovat jeho úzké spojení a hluboký soulad se služebným kněžstvím.

„V jistém smyslu může tato neustávající kritika celibátu překvapovat v době, kdy je stále více v módě neuzavírat sňatek. Avšak toto neuzavírání sňatku je něčím naprosto a zásadně jiným než celibát, protože se zakládá na vůli žít jen sami pro sebe, nepřijímat žádný definitivní závazek, mít v životě neustále plnou autonomii a v každé chvíli se rozhodovat, jak a co si od života vzít; je to odmítnutí závazku, odmítnutí definitivnosti a žádost vlastnit život jenom pro sebe. Celibát je však pravým opakem. Znamená definitivní ‘ano’: nechat se Bohem vzít za ruku, odevzdat se do rukou Páně, do jeho ‚já‘. Je to tedy akt věrnosti a důvěry, úkon, který je předpokladem i pro manželskou věrnost; je to pravý opak k onomu ‘ne’, k oné autonomii, která se nechce vázat, která nechce vstoupit do svazku.“ (371)

Kněz nehlásá světu sám sebe, „nýbrž uvnitř vlastního lidství a skrze ně si musí být zcela jist tím, že přináší světu někoho jiného, samotného Boha. Bůh je tím jediným bohatstvím, které vposledku lidé touží u kněze objevovat.“ (372) Kněz se má vidět v tom, kdo je svědkem Absolutna. Skutečnost, že dnes je celibát mnohde málo chápán nebo doceňován, nesmí vést k závěru, že dnes je jiná doba, nýbrž vyžaduje znovuobjevení tohoto daru Boží lásky k lidem. Vždyť kněžský celibát obdivují a milují také mnozí nekřesťané.

Nesmíme zapomínat, že celibátu dává život ctnost čistoty, kterou lze žít pouze tehdy, snaží-li se člověk o cudnost s nadpřirozenou i lidskou vyzrálostí (373), jež je pro rozvoj daru povolání zásadní. Nelze milovat Krista a druhé s nečistým srdcem. Ctnost čistoty nás uschopňuje žít podle pokynu apoštola: „Oslavujte Boha svým tělem!“ (*I Kor 6,20*). Když se však této ctnosti nedostává, trpí tím i všechny ostatní oblasti. Je-li pravdou, že v současné situaci je snaha o život svatě čistoty velmi obtížná, pak ale mnohem více platí, že Pán uděluje svou milost v hojnosti a nabízí prostředky nezbytné k radostnému a šťastnému uplatňování této ctnosti.

Je zřejmé, že k zajištění a uchování tohoto daru v ovzduší poklidné vyrovnanosti a duchovního růstu je třeba přijímat všechna opatření, která kněze od případných těžkostí vzdalují (374).

Kněží tedy musí zachovávat povinnou rozvážnost ve vztahu s osobami, jejichž důvěrnost může dar celibátu vystavovat v nebezpečí nebo vzbuzovat mezi věřícími pohoršení (375). Ve zvláštních případech je třeba podrobit se rozhodnutí biskupa, který má povinnost stanovit v této oblasti přesné zásady (376). Kněz se má pochopitelně zdržovat jakéhokoliv dvojznačného chování a nesmí zapomínat, že jeho prvořadou povinností je dosvědčovat Kristovu vykupitelskou lásku. V této záležitosti bohužel došlo k některým politováníhodným situacím, které značně poškodily církve a její důvěryhodnost, ačkoliv ve světě dochází k proviněním tohoto druhu daleko častěji. Stávající okolnosti vyžadují i ze strany kněží ještě větší citlivost a opatrnost ve vztahu k dětem a chráněncům (377). Zejména je nutno vyhýbat se příležitostem, které by mohly zavdat příčinu pomluvám (např. umožňovat na faru vstup dětem bez doprovodu nebo vozit nezletilé autem). Pokud se týká zpovědi, bylo by vhodné, aby se nezletilí zpovídali ve zpovědnici v době, kdy je kostel otevřený veřejnosti. Kdyby tomu mělo být z jakéhokoliv důvodu jinak, je třeba respektovat příslušné zásady rozvážnosti.

Kněží tedy nesmějí zanedbávat dodržování asketických pravidel, která jsou osvědčená podle zkušeností církve a v současné době jsou naléhavější než jindy. Ať se uvážlivě vyhýbají místům, kulturním představením, četbě nebo internetovým stránkám, které by mohly zachovávání čistoty v celibátu ohrožovat (378) nebo by dokonce mohly být příležitostí k těžkým hříchům proti křesťanské morálce nebo jejich příčinou. V oblasti veřejných sdělovacích prostředků, ať již jako jejich spolupracovníci nebo uživatelé, musí projevovat potřebnou rozvážnost a vyhýbat se všemu, co by mohlo jejich povolání uškodit.

Aby si kněží v permissivním prostředí vypjaté sexuality s láskou uchovali přijatý dar, musí využívat veškerých přirozených i nadpřirozených prostředků, které nacházejí v bohaté tradici církve. Zejména je třeba pěstovat kněžské přátelství, dbát o dobré vztahy k druhým, zdokonalovat se v askezi a sebeovládání, v umrtvování. Rovněž je užitečné podněcovat kulturu krásy v různých oblastech života, která může pomoci v boji se vším ponižujícím a škodlivým, živit zápal k vlastní apoštolské službě, vyrovnaně přijímat určitou samotu, moudře a užitečně si organizovat volný čas, aby to nebyl čas prázdný. Zásadně důležité je též

společenství s Kristem, silná eucharistická zbožnost, častá svatá zpověď, duchovní vedení, duchovní obnovy a cvičení, smysl pro přijímání křížů každodenního života, důvěra a láska k církvi, synovská oddanost k přesvaté Panně Marii a uvažování nad příkladem svatých kněží všech dob (379).

Rozhodnutí latinské církve a některých východních církví udělovat svátost kněžství jen těm mužům, kteří od Boha dostali dar čistoty v celibátu, bylo během dějin vždy provázáno obtížemi a námitkami. Ustanovení východních církví, jež připouštějí kněžství ženatých, nijak neprotiřečí praxi církve latinské. Samotné východní církve totiž vyžadují celibát biskupů. Navíc nedovolují uzavřít manželství již vysvěceným kněžím a nedovolují další sňatek těm, kteří se stali vdovci. Jedná se tedy vždy a pouze o svěcení již ženatých mužů.

Námitky, které někteří proti kněžskému celibátu ještě dnes vznášejí, se často zakládají na nepodložených argumentech, jako je například obvinění z odlidštěného spiritualismu nebo z nedůvěry v sexualitu či jejího zavrhování. Jindy se vychází ze smutných a bolestných případů, které jsou sice vždy jen ojedinělé, ale existuje tendence k jejich zevšeobecňování. Zapomíná se však na svědectví naprosté většiny kněží, kteří žijí svůj celibát s vnitřní svobodou a na základě četných evangelijních pohnutek, s duchovní plodností, s přesvědčivou a radostnou věrností svému povolání a poslání, nemluvě pak o mnoha laicích, kteří s radostí přijímají plodný apoštolský celibát.

2.11. Kněžský duch chudoby

Chudoba jako výraz odevzdanosti

83. Ježíšova chudoba má spásonosný cíl. Kristus, ač bohatý, stal se pro nás chudým, aby nás svou chudobou obohatil (srov. 2 Kor 8,9).

List Filipánům ukazuje vztah mezi zřeknutím se sama sebe a duchem služby, který má oživovat pastorační službu. Svatý Pavel praví, že Ježíš „nic nelpěl na tom, že je rovný Bohu, ale sám sebe se zřekl a vzal na sebe přirozenost služebníka“ (*Flp* 2,6-7). Pokud se kněz stará o vlastní pohodlí a nadměrný blahobyť, může být skutečně jen stěží opravdovým služebníkem svých bratří a sester.

Kristus svou chudobou ukazuje, že od věčnosti vše dostal od Otce a vše Otci vrací, až po bezvýhradnou v oběť vlastního život.

Příklad chudého Krista musí vést kněze k tomu, aby se s ním svobodně ztotožňoval, navzdory všem dobrodiním a bohatstvím světa (380). Pán nás učí, že Bůh je opravdové dobro a že skutečným bohatstvím je získání věčného života: „Vždyť co prospěje člověku, když získá celý svět, ale ztratí svou duši? Neboť jakou dá člověk náhradu za svou duši?“ (Mk 8,36-37). Každý kněz je povolán žít ctí chudoby, která ve své podstatě spočívá v tom, že odevzdává své srdce Kristu jako pravému pokladu a nevkládá je do hmotných prostředků.

Kněz, jehož dědičným podílem je Pán (srov. Nm 18,20) (381), ví, že jeho poslání – stejně jako poslání církve – se uskutečňuje uprostřed světa, a uvědomuje si, že stvořené statky jsou potřebné k osobnímu rozvoji člověka. Veškerá tato dobra ovšem musí užívat se smyslem pro zodpovědnost, umírněnost, poctivý úmysl a odpoutanost někoho, kdo ví, že má svůj poklad v nebesích a že vše je třeba užívat k budování Božího království (Lk 10,7; Mt 10,9-10; 1 Kor 9,14; Gal 6,6) (382). Proto se bude zdržovat výdělečných aktivit, které nejsou v souladu s jeho službou (383). Rovněž se kněz musí vyhýbat tomu, aby třebas jen náznakem vzbuzoval dojem, že svoji službu považuje za příležitost k vlastnímu obohacení, k zajištění protekce pro své blízké nebo k dosažení privilegiovaných postavení. Spíše by měl být uprostřed lidí a bezmezně jim sloužit podle příkladu Krista, Dobrého Pastýře (srov. Jan 10,10). Vědom si toho, že dar, který obdržel, je zadarmo, má být připraven také zadarmo dávat (Mt 10,8; Sk 8,18-25) (384). Jakmile přiměřeně uspokojí vlastní potřeby a splní své stavovské povinnosti, všechno, co za vykonávání své služby dostává, má používat pro dobro církve a ke skutkům lásky (385).

Konečně kněz, i když se nezavázal k chudobě veřejným slibem, je povinen vést prostý život a zdržovat se všeho, co má příchut' marnivosti (386); musí se rozhodnout pro dobrovolnou chudobu, aby mohl lépe následovat Krista (387). Ve všem (bydlení, dopravní prostředky, dovolená atd.) se kněz musí vyvarovat jakékoliv vyumělkovanosti a přepychu (388). Z toho důvodu musí každý den bojovat, aby nepodlehł konzumismu a luxusu života, které dnes společnost na mnoha místech světa ovládají. Pomůže mu k tomu důkladné zpytování svědomí, které mu ukáže, jaký je jeho životní styl, jeho ochota věnovat se věřícím a plnit své povinnosti; zda prostředky, které používá, skutečně odpovídají potřebám

nebo zda naopak vyhledává pohodlí a vyhýbá se tak oběti. Důvěryhodnost a účinnost apoštolátu u kněze totiž do značné míry závisejí právě na tom, nakolik jedná podle toho, co říká, zejména v oblasti chudoby.

Jako přítel těch nejhudších má kněz právě jim věnovat nejcitlivější projevy pozornosti své pastýřské lásky a zajímat se o veškeré staré i nové formy chudoby, které jsou naneštěstí v našem světě přítomné. Kéž vždy pamatuje, že hlavní útrapa, jíž má být člověk zbaven, je hřích, prvotní kořen všeho zla.

2.12. Úcta k Panně Marii

Napodobování ctností Matky

84. Ze vztahu mezi Mariiným božským mateřstvím a Kristovým kněžstvím vyplývá „podstatný vztah mezi Ježíšovou Matkou a kněžstvím Synových služebníků“ (389).

V tomto vztahu je zakořeněna mariánská spiritualita každého kněze. Kněžskou spiritualitu nelze považovat za úplnou, pokud nebere vážně v úvahu závět' ukřižovaného Krista, který si přál světit svou Matku milovanému učedníkovi a skrze něj všem kněžím, povoláním, aby v jeho vykupitelském díle pokračovali.

Tak jako Janovi pod křížem i každému knězi je zvláštním způsobem svěřena Maria jako Matka (srov. *Jan* 19,26-27).

Kněží, kteří patří k nejmilovanějším učedníkům ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Ježíše, mají ve svém životě přijímat Marii za svoji matku a neustále ji zahrnovat pozornostmi a modlitbami. Ta, jež zůstala vždy Pannou, je pro kněze Matkou, která je vede ke Kristu, učí je opravdové lásce k církvi a vede je do nebeského království.

85. Každý kněz ví, že Maria – právě proto, že je jeho matkou – významně formuje jeho kněžství, neboť ona dokáže jeho srdce přetvářet a chránit ho před nebezpečím, únavou a malomyslností. S mateřskou péčí bdí, aby kněz mohl růst v moudrosti a milosti před Bohem a před lidmi (srov. *Lk* 2,40).

K oddaným synům nemohou patřit ti, kdo nedokážou napodobovat Matčiny ctnosti. Chce-li být kněz pokorným, poslušným a čistým

služebníkem, má hledět na Marii, aby úplným sebeodevzdáním Pánu a církvi dokázal vydávat svědectví lásky (390).

Eucharistie a Panna Maria

86. Při každé eucharistické bohoslužbě znovu slyšíme slova: „Hle, tvůj syn“, která Ježíš řekl své Matce. Nám pak opakovaně adresuje slova: „Hle, tvá matka“ (*Jan 19,26-27*). Prožívat eucharistii rovněž znamená neustále tento dar přijímat: „*Maria je ‚žena eucharistie‘ celým svým životem*. Církev, která hledí na Marii jako na svůj vzor, je povolána napodobovat ji také v jejím vztahu k tomuto přesvatému tajemství. (...) Maria je přítomna s církví a jako její Matka v každé naší eucharistické slavnosti. Jsou-li církev a eucharistie neoddělitelnými skutečnostmi, totéž je třeba říci o dvojici Maria a eucharistie.“ (391) Proto setkání s Ježíšem v oltární oběti nutně zahrnuje i setkání s Marií, jeho Matkou. Vždyť „svým vlastním ztotožněním s Ježíšem a svátostným připodobněním Ježíšovi, Synu Božímu a Synu Mariinu, se každý kněz může a má cítit opravdu milovaným synem této nejvznešenější a nejpokornější Matky“ (392).

Mistrovské dílo Kristovy kněžské oběti, Matka Boží, vždy Panna, představuje nejčistším způsobem církev „bez poskvrny a vrásky“, zcela „svatou a bez vady“ (*Ef 5,27*). Kontemplace přesvaté Panny Marie, k níž se připojuje i svatý Josef jako učitel vnitřního života, staví před zrak kněze ideál, ke kterému má směřovat ve službě svému společenství, aby díky kněžskému daru jeho života se i ono stávalo „slavnou církví“ (*tamtéž*).

3. TRVALÁ FORMACE

Kněz by měl neustále prohlubovat svoji formaci. Přestože v den svého svěcení dostal trvalou pečeť, která jej *in aeternum* spojila s Kristem, Hlavou a Pastýřem, je povolán k ustavičnému sebezdokonalování, aby mohl ve své službě působit co nejučinněji. Proto je nezbytné, aby si kněží uvědomovali, že jejich formace nekončí léty strávenými v semináři. Naopak, právě ode dne svého vysvěcení má kněz pociťovat potřebu neustále se zdokonalovat, aby stále více patřil Kristu Pánu.

3.1. Principy

Nutnost trvalé formace a dnešní doba

87. Jak připomíná Benedikt XVI., „téma kněžské identity ... je zásadní pro vykonávání služebního kněžství v přítomnosti i budoucnosti“ (393). Tato slova Svatého otce ukazují základ, na němž má být postavena důležitost formace kléru: pomáhat k hlubšímu pochopení významu kněžství. „Kněz má základní a nezbytný vztah, totiž vztah k Ježíši Kristu, Hlavě a Pastýři.“ (394) Z tohoto důvodu by trvalá formace měla být prostředkem k růstu tohoto „jedinečného“ vztahu, který se nutně odráží v osobě kněze a ve veškerém jeho jednání. Trvalá formace je požadavkem, který vzniká a začíná se rozvíjet okamžikem přijetí svátosti kněžství. Tou je kněz nejen „posvěcen“ Otcem, „poslán“ Synem, ale také „oživován“ Duchem Svatým. Tento požadavek by měl pozvolna a ve stále větší a hlubší míře pronikat celým životem a jednáním kněze a upevňovat věrnost přijatému daru: „Proto tě vybízím: zase oživ plamen Božího daru, který ti byl dán“ (2 *Tim* 1,6).

Tato potřeba je zcela niternou součástí samotného Božího daru (395), který má být neustále „oživován“, aby kněz mohl na své povolání patřičně odpovídat. Jako člověk zasazený do určitého historického období má potřebu zdokonalovat se ve všech oblastech lidské a duchovní existence, aby mohl dospět ke ztotožnění s Kristem, jenž je sjednocujícím principem všeho.

Rychlé a plošné změny a často sekularizované společenské vazby jsou dalšími faktory, které jsou pro současný svět příznačné, jen po-

tvrzují neodmyslitelnou povinnost kněze být náležitě připraven, aby si dokázal uchovat svou vlastní identitu a odpovídat na potřeby nové evangelizace. Vyžadovat plnění této závážné povinnosti mají právo také věřící, na které má dobrá formace a svatost kněze pozitivní účinek (396).

88. Duchovní život kněze a jeho pastorační služba jdou ruku v ruce s ustavičnou snahou pracovat na sobě, jež je důsledkem posvěcujícího působení Ducha Svatého a umožňuje prohlubovat a uvádět v soulad duchovní formaci a lidský, intelektuální a pastorační růst. Toto úsilí, které by mělo započít během studií v kněžském semináři, mají podporovat také biskupové na všech úrovních: národní, regionální a zejména diecézní.

S radostí můžeme konstatovat, že v současné době již mnoho diecézí a biskupských konferencí rozvíjí slibné iniciativy s cílem poskytovat skutečně trvalou formaci kněžím. Nezbyvá než si přát, aby na tuto potřebu mohly odpovědět opravdu všechny diecéze. Tam, kde to momentálně není možné, je v každém případě vhodné, aby došlo ke vzájemné dohodě na dalším postupu nebo aby byly navázány kontakty s institucemi či lidmi zvláště připravenými k vykonávání tohoto velice citlivého úkolu. (397)

Nástroj posvěcení

89. Trvalá formace je nezbytným prostředkem k tomu, aby kněz dosáhl cíle svého povolání, jímž je služba Bohu a jeho lidu.

Tato formace v praxi spočívá v pomoci všem kněžím, aby byli schopni velkoryse vynakládat potřebné úsilí vyplývající z důstojnosti a zodpovědnosti, které jim Bůh ve svátosti kněžství udělil; aby opatrovali, chránili a rozvíjeli svou specifickou identitu a povolání a vykonáváním posvátné služby posvěcovali sebe i druhé.

To znamená, že kněz se musí vyvarovat jakéhokoliv náznaku rozdvojení mezi duchovním životem a službou, což je někdy příčinou krizí.

Je jasné, že k dosažení těchto nadpřirozených cílů je nutné zjišťovat a posuzovat všeobecná kritéria, podle nichž je třeba trvalou formaci presbyteria strukturovat.

Všeobecná organizační kritéria či principy mají vycházet z cíle, který si formace klade, ba dokonce se v něm musí přímo nacházet.

Poskytování formace je povinností církve

90. Trvalá formace je právem a povinností kněžského sboru a její poskytování je právem a povinností církve. Tak to stanoví kanonické právo (398). Neboť jestliže člověk dostává povolání k posvátné službě v církvi, přísluší jedině jí poskytovat zvláštní formaci na základě odpovědnosti z této služby vyplývající. Pokud tedy trvalá formace úzce souvisí s vykonáváním služebního kněžství, je za ni nutně zodpovědný papež a biskupové. Církev má tedy právo a povinnost neustále své služebníky formovat, pomáhat jim, aby šli dále ve velkorysé odpovědi na dar, který jim Bůh udělil.

Klerik ze své strany pak současně s kněžským svěcením dostává také právo na pomoc, kterou mu má církev poskytovat, aby dokázal účinně a svatě uskutečňovat svou službu.

Formace musí být trvalá

91. Formační činnost se zakládá na dynamickém požadavku podstatně spojeném s charismatem služby a jako taková je trvalá a nezvratná. Církev, která ji poskytuje, ani služebník, který ji přijímá, ji nikdy nesmí považovat za ukončenou. Proto je nutné otázku formace neustále promýšlet a zaobírat se jí, aby ji kněží mohli *trvale* přijímat, pochopitelně s ohledem na možnosti a charakteristiky vyplývající z věku kněze, životních okolností a svěřených úkolů (399).

Formace musí být úplná

92. Zmíněná formace musí zahrnovat všechny dimenze kněžského života a uvádět je v soulad. Měla by proto každému knězi pomáhat, aby rozvíjel svou lidskou osobnost vyžralou v duchu služby druhým, ať je jeho poslání jakékoliv, a byl intelektuálně připraven v oblasti teologických věd ve shodě s naukou magisteria (400) i v oblasti humanitních věd do té míry, do jaké souvisejí s jeho službou, aby tak byl schopen účinněji vykonávat svou funkci svědka víry. Dále mu má pomáhat, aby vedl řádný duchovní život, jehož posilou je důvěrné společenství s Ježíšem Kristem a láska k církvi, a aby svou pastýřskou službu vykonával horlivě a oddaně.

Formace musí být tedy celistvá: lidská, duchovní, intelektuální, pastorační, systematická a personalizovaná.

Lidská formace

93. Lidská formace je zvláště důležitá, protože „bez vhodné lidské formace by celému dílu kněžské formace chyběl nezbytný základ“ (401); objektivně tvoří platformu a základ, na němž lze stavět formaci intelektuální, duchovní a pastorační. Kněz nesmí zapomínat, že „ačkoliv je vyvolen z lidí ..., zůstává jedním z nich a je povolán jim sloužit tím, že jim předává Boží život“ (402). Jako bratr svých bratří a sester, který se má posvěcovat a naplňovat své kněžské poslání, má být k tomu vybaven množstvím lidských ctností, díky nimž bude hoden úcty druhých. Nutno mít na paměti, že „pro kněze, který má doprovázet druhé lidi na jejich životní cestě až k branám smrti, je důležité, aby on sám měl ve správné rovnováze intelekt, rozum a city, tělo a duši a sám byl lidsky „integrální““ (403).

Se zrakem upřeným na Krista má kněz projevovat především dobrosrdečnost, trpělivost, laskavost, odhodlanost, lásku ke spravedlnosti a vyrovnanost, dodržovat dané slovo, plnit dobrovolně přijaté závazky atd. (404). Trvalá formace v této oblasti napomáhá růstu lidských ctností a umožňuje kněžím žít v každém okamžiku „jednotu života ... při konání své služby“ (405), od srdečnosti v jednání až po zachovávání běžných pravidel dobrého chování nebo schopnost vyrovnávat se se všemi okolnostmi.

Mezi životem lidským a duchovním existuje určité pouto, jehož pevnost závisí na jednotě duše a těla, která je lidské přirozenosti vlastní. Proto tam, kde přetrvávají vážné lidské nedostatky, „struktura“ osobnosti není nikdy chráněna před nenadálými „pády“.

Je taktéž důležité, aby kněz ve svých různých vztazích uvažoval o svém společenském chování, korektnosti a dobrém vychování, jež se rodí z lásky a z pokory. Rovněž má přemýšlet o hodnotě přátelství, o kultivovanosti svého vystupování atd.

V současné kulturní situaci by formace měla být – je-li nutno i za pomoci psychologických věd (406) – zaměřena také na osobnostní zrání: ačkoliv je obtížné konkretizovat jeho náplň, zahrnuje nepochybně vyrovnanost a harmonii v integraci tendencí a hodnot, psychickou a citovou stabilitu, rozvážnost, objektivnost v úsudcích, schopnost ovlá-

dat vlastní charakter, sociabilitu atd. Takto lze pomáhat zejména mladým kněžím, aby se usnadnilo jejich lidské a citové zrání. V posledně zmíněné sféře je třeba citlivě je vést i ke správnému žití čistoty, spolu se skromností a zdrženlivostí, zejména pokud se týká uvážlivého používání televize a internetu.

Zvlášť důležitá je formace pro užívání internetu a nových komunikačních technologií vůbec. Aby člověk přešel těžkostem v důvěryplném vztahu s Bohem, musí si zachovávat střídmost a mírnost. Svět internetu nabízí mnoho možností pro evangelizaci, které ovšem při špatném zacházení mohou duším přivodit vážnou újmu. Pod záminkou lepšího využití času nebo nutnosti získat aktuální informace člověk může podněcovat nezřízenou zvědavost, která vždy brání potřebné usebranosti, jež je základem pro účinnost každého úsilí.

Ačkoliv je tedy internet užitečným nástrojem pro šíření evangelijní zvěsti velkému množství lidí, měl by jej kněz používat obezřetně a uvážlivě, aby se nepřipravoval o čas, který má věnovat pastorační službě: hlásání Božího slova, udílení svátostí, duchovnímu vedení atd., tedy činností, v nichž je vpravdě nenahraditelný. Jeho zapojení do těchto nových oblastí by se mělo v každém případě vyznačovat láskou, nadpřirozeným pohledem, skromností a umírněností, aby všechny oslovovala nikoliv postava samotného kněze, ale spíše osoba našeho Pána Ježíše Krista.

Duchovní formace

94. Vzhledem k tomu, co již bylo zevrubně řečeno o duchovním životě, doplníme pouze několik formačních prostředků, které lze uplatňovat v praxi.

Především je třeba hlouběji se zabývat hlavními aspekty kněžského stavu a opírat se přitom zejména o biblistiku, patristiku, teologii a hagiografii, tedy vědní obory, ve kterých by se měl kněz nadále vzdělávat nejen díky četbě dobrých knih, ale také díky účasti na vzdělávacích kurzech, kongresech atd. (407).

Některá formační setkání by mohla být věnována pečlivosti v udělování svátostí nebo studiu otázek z oblasti spirituality, jako jsou křesťanské a lidské ctnosti, způsoby modlitby, vztah duchovního života a liturgické služby atd.

Abychom byli konkrétnější, je žádoucí, aby si každý kněz, například v návaznosti na pravidelná duchovní cvičení a po dohodě se svým duchovním vůdcem, vypracoval konkrétní plán osobního života, v němž by neměly chybět následující body: 1) každodenní rozjímání o Božím slově nebo o některém tajemství víry; 2) každodenní osobní setkání s Ježíšem v eucharistii, zbožné slavení mše svaté a častá svatá zpověď; 3) mariánská úcta (růženec, zasvěcení nebo skutek vyjadřující oddanost Panně Marii, důvěrný rozhovor); 4) určitý čas věnovaný věroučné a hagiografické formaci; 5) povinný odpočinek; 6) obnovovaná touha uvádět do praxe pokyny svého biskupa a obnova osobního rozhodnutí zachovávat věrnost magisteriu a církevní disciplíně; 7) péče o kněžské společenství a podpora vzájemného přátelství a bratrství. Rovněž je nutno zdokonalovat i další oblasti, jako například správné zacházení s časem a majetkem, dobré konání práce a vědomí o důležitosti spolupráce s druhými.

Intelektuální formace

95. Vzhledem ke značnému vlivu humanisticko-filosofických směrů na moderní kulturu a na skutečnost, že se v těchto disciplínách ne všem kněžským dostává vhodné průpravy, i proto, že vychází z různých scholastických směrů, je nezbytné, aby se formace věnovala těm nejrelevantnějším tématům humanistického a filosofického charakteru a aby kněží rozhodně „získávali i poznatky z jiných věd, které jsou spojeny s teologií, pokud tyto zvláště napomáhají výkonu pastorační služby“ (408).

Tyto disciplíny rovněž představují cennou pomoc pro správný přístup k hlavním tématům Písma svatého, fundamentální, dogmatické a morální teologii, liturgii, kanonickému právu, ekumenismu atd. Je třeba mít na paměti, že vzdělávání v těchto oblastech nesmí být příliš problematizující, ani ryze teoretické či informativní, ale že má přivádět k autentické formaci, tedy k modlitbě, společenství a pastoračnímu působení. Určitý čas, pokud možno každodenně, věnovaný studiu publikací či statí z oblasti filosofie, teologie a kanonického práva je velmi prospěšný pro prohloubení *sentire cum Ecclesia*. Cennou základní pomůckou pro tento úkol je *Katechismus katolické církve* a jeho *Kompendium*.

Při kněžských setkáních se má společně prohlubovat poznání dokumentů Magisteria pod vedením osoby k tomu povoláné, aby se tím

v oblasti diecézní pastorační napomáhalo jednotě jejich výkladu a uvádění do praxe, která nesmírně napomáhá evangelizačnímu dílu.

Zvláštní význam při intelektuální formaci je nutno přikládat tématům, která jsou v současné době v teoretických diskusích a pastorační praxi zvláště významná, jako jsou například otázky sociální etiky, bioetiky atd.

Mimofádnou pozornost je třeba věnovat problémům, které přináší vědecký pokrok a které mají zvláštní dopad na mentalitu a život lidí dnešní doby. Kněz by se ve vlastním zájmu neměl vyhýbat vhodnému doplňování svých znalostí a měl by být připraven vydávat svědectví o své naději (srov. *1 Petr 3,15*) pokaždé, když má reagovat na otázky věřících – z nichž mnozí jsou vysoce vzdělaní – má se zajímat o novinky z různých vědních disciplín a radit se se specializovanými a pravověrnými odborníky. Při šíření Božího slova si kněz musí uvědomovat, že přispívá k pozvolnému růstu intelektuální formace druhých, přičemž se musí umět přizpůsobovat úrovni jejich poznání a také brát v úvahu skupiny či oblasti jejich původu.

Studovat, poznávat a šířit sociální učení církve je nesmírně důležité. Je nezbytné, aby v souladu s požadavkem církevního magisteria zájem všech kněží – a díky němu i všech ostatních věřících – pomáhat potřebným nezůstával jen zbožným přáním, ale aby se proměňoval v žité horlivé konkrétní nasazení. „Církev si dnes více než kdy jindy uvědomuje, že její sociální poselství nalezne věrohodnost a autoritu spíše ve svědectví činů než v její vnitřní důslednosti a logice.“ (409)

Naprostou nutností pro intelektuální formaci kněží je znalost a uvážlivé užívání *společenských komunikačních prostředků* v jejich službě. Pokud se s nimi zachází správně, představují prozřetelnostní nástroj evangelizace, neboť nejenže mohou přispívat k oslovení velkého množství věřících a lidí vzdálených, ale také hluboce ovlivňovat jejich smýšlení a způsob jednání.

Bylo by žádoucí, aby v této záležitosti biskup nebo přímo biskupská konference připravila programy a technické nástroje vhodné k tomuto účelu. Kněz by se přitom měl vyhýbat roli protagonisty, aby to nebyl on, kdo bude zářit před svými současníky, nýbrž náš Pán Ježíš Kristus.

Pastorační formace

96. Pro náležitou pastorační formaci je nutné uskutečňovat setkání, jejichž hlavním cílem bude reflexe o pastoračním plánu diecéze. Nemělo by na nich chybět studium všech otázek souvisejících se životem a pastorační praxí kněží, jako například fundamentální morálka, etika v profesionálním a sociálním životě atd. Nesmírně zajímavé by bylo organizovat kurzy a semináře týkající se pastoračního rozměru svátosti smíření (410) nebo praktických otázek duchovního vedení, obecně i ve specifických situacích. Zvláštní význam má praktická formace v oblasti liturgie. Mimořádně důležité je rovněž věnovat pozornost tomu, jak se naučit dobře slavit mši svatou – jak již bylo řečeno, *ars celebrandi* je podmínkou *sine qua non pro actuosa participatio* věřících – a jak adorovat mimo mši svatou.

K dalším zvláště užitečným tématům, jimiž je třeba se zabývat, patří výuka náboženství, rodina, kněžská a vůbec duchovní povolání, poznávání života a spirituality svatých, mládež, senioři, nemocní, ekumenismus, lidé takzvaně „vzdálení“, bioetické otázky atd.

Z hlediska pastorační formace je za současných okolností velice důležité organizovat zvláštní cykly zaměřené na hlubší poznávání a pochopení *Katechismu katolické církve*, který představuje zejména pro kněze vynikající formální nástroj ke kazatelské činnosti a obecně také k evangelizaci.

Formace musí být organická a celistvá

97. V zájmu celistvosti trvalé formace je nutné, aby byla strukturována „ne jako něco ponechané náhodě, ale aby byla systematickou nabídkou vybrané látky, rozdělenou na etapy a prováděnou přesně stanovenými metodami“ (411). Z toho vyplývá nutnost vytvořit určitou organizační strukturu, která by vhodně určovala nástroje, dobu a obsah její konkrétní a vhodné realizace. Proto je v životě kněze užitečné vracet se k tématům, k nimž patří například dokonalá znalost Písma, spisů církevních otců a dokumentů velkých koncilů, dále studium všech věroučných otázek v jejich celistvosti, základních otázek morální teologie a sociálního učení církve, ekumenické teologie a podstatných informací o velkých náboženstvích ve vztahu k ekumenickému, mezinábo-

ženskému a mezikulturnímu dialogu, studium filosofie a kanonického práva (412).

Toto uspořádání musí doplňovat návyk osobního studijního nasazení, neboť pravidelné kurzy by sotva přinášely užitek, kdyby nebyly doprovázeny samostatným studiem (413).

Formace musí být přizpůsobená osobním okolnostem

98. Ačkoliv je trvalá formace poskytována všem, jejím přímým cílem je služba každému, kdo ji přijímá. Kromě prostředků kolektivních neboli společných je třeba využívat také ostatní prostředky napomáhající personalizovat formaci každého jednotlivce.

Z toho důvodu je nutno zejména mezi osobami za formaci odpovědnými prosazovat osobní přístup ke každému knězi, věnovat se každému z nich individuálně a nespokojovat se pouze s tím, že se různé příležitosti nabídnou všem.

Každý kněz se má zároveň cítit podporován slovem a příkladem svého biskupa a bratří v kněžské službě, přijímat zodpovědnost za vlastní formaci a být tím prvním, kdo formuje sebe sama (414).

3.2. Organizace a prostředky

Setkání kněží

99. Průběh kněžských setkání by si měl uchovávat určitou jednotnost a sledovat určitý vývoj.

Tato jednotnost má směřovat ke ztotožnění se s Kristem tak, aby pravdy víry, duchovní život a kněžská služba přispívaly k postupnému vyzrávání celého presbyteria.

Jednotná formační cesta je rozdělená na přesně vymezené etapy. Proto je třeba brát v úvahu zvláště to, do jaké věkové skupiny jednotliví kněží spadají, aniž by byla kterákoliv z nich opomíjena, a uvědomovat si, kterými etapami již prošli, aby bylo možné uvést v soulad všeobecnou formaci s formací osobní, bez níž by prvně jmenovaná pozbyla na účinnosti.

Setkání kněží lze považovat za nezbytná, neboť přispívají k růstu společenství, ke stále větší uvědomělosti a k náležitému pečlivému uvažování nad problémy, jež jsou každé věkové skupině vlastní.

Pokud jde o obsah těchto setkání, lze použít témata, která navrhuje národní a regionální biskupské konference. Zdá se nezbytné stanovit tato témata v přesně formulovaném diecézním formačním plánu, který se má dle možností každý rok aktualizovat (415).

Biskup může jejich organizaci a rozvoj podle uvážení svěřit teologickým a pastoračním fakultám či institutům, seminářům, organizacím či sdružením poskytujícím kněžskou formaci (416) nebo jinému formačnímu centru či institutu, který dle možností a příležitostí působí na diecézní, regionální nebo národní úrovni. V každém případě je nutno zaručit, že formace bude poskytována v souladu s pravověrnou doktrínou, ve věrnosti nauce magisteria a církevní disciplíně, že bude vědecky kompetentní a náležitě obeznámená s konkrétní pastorační situací.

Pastorační rok

100. Zodpovědností biskupa je zajistit – případně v součinnosti s jinými uvážlivě vybranými subjekty – aby rok následující po kněžském či jáhenském svěcení byl takzvaným pastoračním rokem. Toto období usnadňuje pozvolný přechod od života v semináři k vykonávání posvátné služby a přispívá k postupnému a harmonickému zrání po stránce lidské a zejména kněžské (417).

V průběhu tohoto roku je vhodné nevystavovat novosvěcence příliš náročným či překérným situacím. Rovněž by neměli být posíláni na místa, kde by při vykonávání své služby byli daleko od svých spolubratrů. V rámci možností by dokonce bylo vhodné podporovat určitou formu společného života.

Toto období formace by mělo probíhat v sídle k tomuto účelu určeném (kněžský dům) nebo na místě, jež by mělo být jistým a poklidným zázemím pro všechny kněze, kteří získávají své první pastorační zkušenosti. Prospěje to rozmluvě a dialogu s biskupem i se spolubratry, společné modlitbě, zejména liturgie hodin, ale i plodným úkonům zbožnosti, jako je eucharistická adorace, svatý růženec atd., výměně zkušeností, vzájemnému povzbuzení, rozvoji přátelských vztahů.

Je vhodné, aby biskup orientoval novokněze na spolubratry, kteří vynikají příkladným životem a horlivostí v pastoraci. První destinace by navzdory náročným pastoračním potřebám měla vést kroky mladých kněží správným směrem. Jednoroční oběť tak může v budoucnu vydat daleko hojnější plody.

Není zbytečné zdůraznit, že tento citlivý a zároveň krásný rok má přispět k prohloubení vzájemného vztahu kněze s jeho biskupem, který začal již v semináři a má mít podobu vztahu syna s otcem.

Pokud jde o intelektuální rozměr, neměl by tento rok být obdobím získávání nových poznatků, nýbrž spíše obdobím důkladného vstřebávání a osvojování všeho, co bylo náplní základních kurzů. Přispěje to k rozvoji mentality, jež bude schopna posuzovat jednotlivosti ve světle Božího záměru (418).

Do takového kontextu lze vhodně zasadit praktické lekce a semináře týkající se zpovědi, liturgie, katecheze a kázání, kanonického práva, kněžské, laické a řeholní spirituality, sociální nauky, komunikace a jejích prostředků, znalostí o sektách a nových formách náboženského života atd.

Pastorační rok by měl být tedy rokem sžívání se s okolnostmi. Každý prvek v tomto období má směřovat k zásadnímu cíli, totiž k dozrání duchovního života.

Úspěšnost pastoračního roku vždy závisí na osobní snaze toho, kdo jej prožívá. Každý den má usilovat o směřování ke svatosti a neustále vyhledávat prostředky k osobnímu posvěcení, které mu pomáhají již od doby, kdy studoval v semináři. Pokud diecéze potýkající se s praktickými těžkostmi – nedostatkem kněží, nadměrným množstvím pastorační práce atd. – má být schopna poskytnout rok s uvedenými charakteristikami, musí biskup důkladně zvážit, jak lze různé podněty k pastoračnímu roku konkrétní situaci přizpůsobit. Vždy je nutno mít na zřeteli, že pastorační rok je pro formaci mladých kněží a jejich vytrvalost ve službě nesmírně důležitý.

Čas odpočinku

101. Existují určité faktory, které mohou způsobovat nepokoj v pastýřově duši: nebezpečí rutiny; fyzická únava v důsledku přemíry práce, které jsou dnes kněží ve své službě vystaveni; psychologická únava, způsobená mnohdy ustavičným bojem s nepochopením, nedorozumě-

ními, předsudky; nutnost vystupovat proti organizovaným a mocným silám, které se snaží veřejně obhajovat názor, že kněz dnes patří ke kulturně zpátečnické menšině.

Tváří v tvář pastoračním potřebám, ba právě proto, aby bylo možné jim náležitě čelit, je nutno uznat vlastní omezení a také „nalézt a uchovat si pokoru, odvalu odpočívát“ (419). Ačkoliv pravidelný odpočinek je tím nejúčinnějším prostředkem k obnovení sil a následnému pokračování v práci pro Boží království, může být rovněž užitečné poskytovat kněžím více či méně dlouhá období, během nichž by mohli poněkud poklidněji a intenzivněji setrvat s Pánem Ježíšem, aby znovu nabyli sil a odhodlání a mohli pokračovat na cestě ke svatosti.

Odpovědi na tento důležitý požadavek jsou různé iniciativy, jež se již uskutečnily na mnoha místech často se slibnými výsledky. Tyto zkušenosti mají svou hodnotu a lze je brát v potaz i navzdory tomu, že některé oblasti narážejí na problém nedostatku kněží.

Důležitou roli by v tomto ohledu mohly sehrávat kláštery, poutní místa nebo jiná duchovní místa, pokud možno vzdálená od ruchu velkých center, aby byl kněz po celou dobu pobytu v ústraní zbaven přímých pastoračních odpovědností.

V některých případech může být užitečné věnovat tato období studiu nebo hlubšímu poznávání posvátných věd, avšak zároveň nelze opomíjet potřebu načerpat posilu k duchovnímu životu a apoštolskému působení.

Rozhodně je třeba odmítat pokušení vnímat tato období jako pouhý čas dovolené. Rovněž se jej nelze dožadovat jako práva; vždyť i v dnech odpočinku má kněz pociťovat potřebu slavení eucharistické oběti jako středu a základu svého života.

Kněžský dům

102. Jistě je žádoucí zřízovat na vhodných místech „kněžské domy“, které by se mohly stát místem setkávání, konání formačních a mnoha dalších duchovních aktivit. Tento dům by měl být uzpůsobený tak, aby poskytoval potřebné pohodlí a byl určitým způsobem přitažlivý.

Tam, kde podobné centrum dosud není, avšak existuje jeho potřeba, je dobré vytvořit – na národní či regionální úrovni – struktury uzpůsobené fyzickému, psychickému a duchovnímu odpočinku kněží se zvláštními potřebami.

Rekolekční dny a duchovní cvičení

103. Jak dokazuje dlouhá duchovní zkušenost církve, rekolekční dny a duchovní cvičení jsou znamenitým a účinným nástrojem pro náležitou trvalou formaci kléru. V současné době se uchovávají svoji potřebu a aktuálnost. V protikladu k praxi směřující k vyprázdnění lidského nitra má kněz nalézat Boha a sám sebe tím, že si dopřeje duchovní odpočinek, aby se mohl pohroužit do rozjímání a modlitby.

Kanonická legislativa proto uvádí, že duchovní „jsou povinni zúčastnit se duchovních cvičení podle předpisů partikulárního práva“ (420). Dva nejobvyklejší způsoby, o které by se měl každý biskup ve své diecézi zasazovat, jsou jednodenní duchovní cvičení, konaná pokud možno každý měsíc, a roční kurzy například v délce šesti dní.

Biskup by měl sestavovat program a zajišťovat organizaci pravidelných rekolekčních dnů a ročních duchovních cvičení, aby měl každý kněz možnost volby, ať už ve své diecézi nebo mimo ni. Vedením kurzů ať jsou pověřeni příkladní kněží, kněžská sdružení (421) nebo řeholní instituty, které díky svému charismatu jsou v duchovní formaci obzvláště zkušené, nebo kláštery.

Rovněž lze doporučit organizaci zvláštních duchovních cvičení pro kněze vysvěcené v posledních letech, na nichž má aktivně vystupovat sám biskup (422).

Při těchto setkáních je důležité se zaměřovat na duchovní témata, vyhrazovat dlouhé hodiny pro *silentium* a modlitbu, zvláště soustředěně konat liturgické úkony, svátost smíření a eucharistickou adoraci, zachovávat poslušnost v duchovním vedení a projevovat zbožnost a úctu Panně Marii.

Pro zvýšení významu a účinnosti těchto formačních prostředků by biskup mohl jmenovat kněze s pověřením pro koordinaci doby a způsobu jejich konání.

V každém případě je nutné prožívat rekolekční dny a zejména roční duchovní cvičení jako dobu modlitby a nikoliv jako teologicko-pastorační kurzy.

Nutnost stanovení programu

104. I když uznáváme obvyklé těžkosti, na něž opravdová trvalá formace běžně naráží – zejména v důsledku mnoha obtížných povinností, kterým jsou kněží vystaveni – pokud je zde snaha se s obtížemi zodpovědně vypořádat, jsou všechny překonatelné.

Aby bylo možné toho dosáhnout a čelit požadavkům naléhavé potřeby evangelizace, je kromě jiného nezbytná odvážná pastorační činnost zaměřená na starost o kněze. Biskupové mají neústupně a zároveň s láskou vyžadovat, aby jejich kněží velkomyslně zachovávali pokyny, které byly v této otázce právoplatně stanoveny.

Existence „plánu trvalé formace“ předpokládá nejen jeho koncepci a sestavení, ale také realizaci. K tomu je zapotřebí jasně strukturované práce se stanovením *cílů, náplně a nástrojů* k jeho uskutečnění. „Tato odpovědnost vede biskupa, aby ve společenství s presbyteriem vytvořil projekt a stanovil program trvalé formace. Ten musí zajistit, aby nebyla něčím ponechaným náhodě, ale systematickou nabídkou vybrané látky, rozdělenou na etapy a prováděnou přesně stanovenými metodami.“ (423)

3. 3. Zodpovědné subjekty

Kněz

105. Prvořadým a hlavním subjektem zodpovědným za vlastní formaci je sám kněz. Každému knězi ve skutečnosti přísluší povinnost být věrný Božím daru a požadavku každodenní konverze, který ze zmíněného daru vychází (424).

Tato povinnost vyplývá ze skutečnosti, že v bdělosti nad sebou samým nemůže kněze nikdo nahradit (srov. *1 Tim 4,16*). Protože má účast na jedinečném Kristově kněžství, je povolán k tomu, aby díky svému jedinečnému a neopakovatelnému poslání odhaloval a aktualizoval některé stránky z bohatství milosti, které se mu dostalo.

Ostatně i podmínky a životní situace každého kněze jsou takové, že i z ryze lidského pohledu vyžadují, aby se osobně zasazoval o vlastní formaci a umožnil svým schopnostem a možnostem přinášet plody.

Proto se má aktivně účastnit formačních setkání a podle svých kompetencí a schopností k nim přispívat svým přínosem. Rovněž si má

opatřovat a číst knihy a časopisy, které šíří pravou nauku, a mohou být tedy užitečné pro jeho duchovní život a pro plodné vykonávání jeho služby.

Prvořadým zdrojem četby má být Písmo svaté; dále díla církevních otců, učitelů církve, dřívějších i moderních učitelů duchovního života a dokumenty Učitelského úřadu církve, které jsou nejryzejším a neaktuálnějším zdrojem trvalé formace; rovněž velice užitečná je četba spisů a životů svatých. Kněží je mají studovat a pročitat přímo a osobně, aby je mohli vhodně prezentovat věřícím laikům.

Pomoc spolubratřím

106. Ve všech aspektech kněžského života se mají odrážet „zvláštní svazky apoštolské lásky, služby a bratrství“ (425), jež jsou základem vzájemné pomoci, kterou si kněží mají poskytovat (426). Je žádoucí, aby rostla a rozvíjela se spolupráce všech kněží v oblasti péče o vlastní duchovní a lidský život a také o jejich službu. Pomoc, jež má být v této oblasti kněžím poskytována, může nacházet pevnou podporu v různých kněžských sdruženích, která „na základě stanov schválených příslušným představeným vhodným a obecně uznávaným uspořádáním života a bratrskou pomocí podporují sebeposvěcování při výkonu posvátné služby a napomáhají sjednocení duchovních navzájem i s vlastním biskupem“ (427).

Z tohoto pohledu je nutno velice citlivě respektovat právo každého diecézního kněze na prožívání vlastního duchovního života způsobem, který on sám uzná za nejvhodnější, pochopitelně vždy v souladu s charakteristikami osobního povolání a se závazky, jaké z toho vyplývají.

Církev si nesmírně váží podpory, jakou poskytují kněžím tato sdružení, jakož i hnutí a nově schválené komunity (428); považuje to za důkaz životodárné síly, kterou ji Duch Svatý neustále obnovuje.

Biskup

107. Jakkoliv rozsáhlé a naléhavé jsou pastorační povinnosti biskupa vůči Božímu lidu, který mu byl svěřen, trvalé formaci svých kněží má věnovat zcela zvláštní pozornost (429).

Mezi kněžími a biskupem existuje zvláštní vztah, který je dán tím, že „kněží přijímají své kněžství skrze něj a sdílejí s ním pastorační

starost o Boží lid“ (430). Z toho rovněž vyplývá, že biskup má zvláštní zodpovědnost v oblasti kněžské formace. Biskup má mít ke kněžím, počínaje seminaristy, otcovský postoj, aniž by se jim jakkoliv odcizoval nebo s nimi jednal pouze jako „zaměstnavatel“. Z titulu své funkce má být kněžím vždy nablízku a být jim snadno dostupný: kněží, to jest spolupracovníci v jeho biskupské službě, mají být jeho prvořadou starostí.

Tyto odpovědnosti se uplatňují jak ve vztahu ke všem kněžím jako jednotlivcům, jimž má být formace co možná nejlépe uzpůsobena, tak i ve vztahu ke všem společně jakožto členům diecézního presbyteria. Biskup má vytrvale rozvíjet komunikaci a upevňovat společenství kněží. Zvláště by měl pečovat o podporu a správný charakter trvalé formace, vštěpovat kněžím její důležitost a nutnost a konečně také stanovit její organizační plán, potřebné struktury a zvolit vhodné osoby, které jsou schopny ji uskutečňovat (431).

Má-li biskup zajišťovat formaci svých kněží, musí se trvalá osobní formace týkat také jeho samotného. Zkušenost učí, že čím uvědoměleji a horlivěji biskup ke své formaci přistupuje, tím lépe dokáže vzbuzovat její potřebu u svého presbyteria a podporovat ji.

Přestože má biskup při plnění tohoto citlivého úkolu nezastupitelnou roli, kterou nemůže delegovat na nikoho jiného, má se bez váhání obracet na kněžskou radu, jež je ze své podstaty a vzhledem k účelu, pro který byla zřízena, orgánem vhodným pro pomoc, zejména například při vypracování formačního plánu.

Každý biskup má při své práci vnímat podporu a pomoc od dalších bratrů v biskupské službě, členů biskupské konference (432).

Formace formátorů

108. Žádná formace není možná, pokud kromě subjektu, který má být formován, není přítomen také subjekt, který formuje, tedy formátor. Prospěšnost a účinnost formačního plánu závisí částečně na struktuřách, ale především na osobě formátora.

Biskupova zodpovědnost za formátory je pochopitelně absolutně neodvolatelná. V první řadě mu patří náročná úloha formace formátorů, aby se orientovali ve „vědě lásky, kterou se lze naučit pouze od srdce k srdci s Kristem“ (433). Pod vedením biskupa se tyto kněží učí nemít jinou touhu než sloužit bratřím poskytováním takovéto formace.

Proto je nutné, aby biskup jmenoval „skupinu formátorů“, vybranou z vysoce kvalifikovaných kněží, vážených pro své znalosti a lidskou, duchovní, kulturní a pastorační zralost. Formátoři mají být především lidmi modlitby, učiteli se silným nadpřirozeným cítěním, vyznačujícími se hlubokým duchovním životem, příkladným chováním, náležitými zkušenostmi v kněžské službě, schopností propojovat – jako církevní Otcové a svatí učitelé všech dob – duchovní požadavky se spíše lidskými potřebami kněze. Mohou být vybíráni také z řad členů seminářů, akademických center a institucí schválených církevními autoritami i z náboženských institutů, jejichž charisma se týká kněžského života a spirituality. V každém případě však musí být u nich zaručena pravověrnost nauky a věrnost církevní disciplíně. Formátoři mají být rovněž blízkými spolupracovníky biskupa, který vždy zůstává prvním zodpovědným za formaci kněží, tedy svých nejcennějších spolupracovníků.

Taktéž je žádoucí vytvořit *plánovací a realizační skupinu*, odlišnou od skupiny formátorů. Jejím úkolem bude pomáhat biskupovi se sestavováním obsahové náplně, která by měla pro každý rok navrhnout rozvíjené okruhy v oblasti trvalé formace; připravovat potřebné pomůcky; plánovat kurzy, zasedání, setkání a rekolekce; vhodně stanovovat termíny tak, aby se počítalo s absencemi kněží a hledala se náhrada za ně atd. Pro dobré naplánování je rovněž možné konzultovat s odborníky na specifická témata.

Zatímco u formátorů je dostačující jediná skupina, pokud si to situace vyžaduje, plánovacích a realizačních skupin je možné vytvořit i několik.

Spolupráce mezi místními církvemi

109. Pokud jde o využití zejména společných prostředků, může být plán trvalé formace a její konkrétní náplň stanoven – aniž by se snižovala odpovědnost biskupa vůči jeho diecézi – na základě společné dohody mezi různými místními církvemi, ať už na úrovni národní a regionální – prostřednictvím příslušných biskupských konferencí – nebo mezi sousedními či blízkými diecézemi. Je-li to vhodné, lze k tomu využít mezidiecézní struktury, jako jsou teologické a pastorační fakulty a instituty nebo organizace či sdružení věnující se kněžské formaci. Vzájemné spojení sil nejenže může navázat skutečný vztah mezi jed-

notlivými místními církvemi, ale může rovněž nabídnout kvalifikovanější a podnětější možnosti pro trvalou formaci (434).

Spolupráce akademických a duchovních institucí

110. Další možnosti pro teologickou a pastorační obnovu představují studijní a výzkumné instituty, duchovní centra, kláštery vedoucí příkladný řeholní život a poutní místa. Kromě toho jsou to prostředí, kde lze žít v tichu, soustředit se na modlitbu, přistupovat ke svátosti smíření a svěřovat se duchovnímu vedení, dopřávat si blahodárny odpočinek, též tělesný, a zakoušet kněžské bratrství.

Na trvalé formaci a obnově kléru, kterou si nová evangelizace třetího tisíciletí vyžaduje, by se tak mohly podílet i řeholní rodiny.

3. 4. Potřeby vyplývající z věku a specifických okolností

První léta kněžství

111. *V průběhu prvních let po přijetí svěcení* by měli mít kněží možnost žít a sloužit v podmínkách, jež by jim umožnily uvádět do praxe ideály získané během formace v semináři (435). První roky, které jsou při prvním delikátním setkání s realitou prověrkou pevnosti počáteční formace, bývají pro budoucnost nejvíce rozhodující. Toto období si vyžaduje harmonické zrání, aby byl kněz schopen s vírou a statečností čelit těžkostem. Proto by mladí kněží měli mít možnost těšit se osobnímu vztahu se svým biskupem a s moudrým duchovním rádcem; je třeba, aby měli čas k odpočinku, rozjímání a měsíčním rekolekcím. Rovněž je užitečné zdůrazňovat nutnost toho, aby zejména mladí kněží byli začleněni do presbyteria nebo farního společenství přiváděni na opravdovou cestu víry, na níž je má doprovázet biskup a spolubratři k tomu určení.

V návaznosti na to, co již bylo řečeno o pastoračním roce, je třeba v prvních letech kněžství pořádat každoroční formační setkání, na nichž se budou studovat a do hloubky probírat vhodná teologická, právnícká, duchovní a kulturní témata, a dále zvláštní setkání věnovaná problémovým otázkám z oblasti morálky, pastorace, liturgiky atd. Tato setkání mohou být rovněž příležitostí obnovit zpovědní fakultu podle ustanovení Kodexu kanonického práva a dispozic biskupa (436). Bylo

by rovněž užitečné, aby se mladým kněžím umožnilo vést komunitní život navzájem i se zkušenějšími kněžími, a tak bylo možné sdílet osobní zkušenosti, vzájemně se poznávat a také uplatňovat delikátní evangelijní radu bratrského napomenutí.

Na mnoha místech se také osvědčilo pořádat v průběhu roku krátká setkání vedená biskupem, která jsou určena pro mladé kněze, například pro ty, kdo slouží méně než deset let, aby se jim v prvních letech dostalo osobnějšího doprovázení. Setkání lze nepochybně využít i k rozhovorům o kněžské spiritualitě, o těžkostech provázejících kněžskou službu, o pastorační praxi atd., vedených v bratrském prostředí kněžského soužití.

Mladí kněží mají tedy růst v duchovním prostředí opravdového bratrství a ohleduplnosti, projevující se osobním zájmem o druhého, včetně jeho fyzického zdraví a různých hmotných stránek života.

O několik let později

112. *Po uplynutí určité doby ve službě* získali kněží již značné množství zkušeností i velké zásluhy o to, že se ve své každodenní práci zcela nasadili pro šíření Božího království. Tato skupina kněží skýtá veliký duchovní i pastorační zdroj.

Potřebují povzbuzení, inteligentní ocenění od druhých a možnost prohlubovat svou formaci ve všech jejích dimenzích, aby se mohli zamýšlet sami nad sebou a nad svým jednáním, neustále si připomínat svou motivaci k posvátné službě, uvažovat o pastoračních metodách ve světle toho, co je podstatné, ve společenství s presbyteriem a skrze přátelství s biskupem, aby se dokázali vypořádat s pocity únavy, frustrace, samoty a nakonec znovu objevili pramenný zdroj kněžské spirituality (437).

Proto je důležité, aby tito kněží čerpali ze zvláštních a hlubokých formačních setkání, při nichž by kromě teologických a pastoračních témat bylo na pořadu také zamyšlení nad psychologickými a afektivními obtížemi, jež by jim v tomto období mohly hrozit. Jistě je doporučenihodné, aby na těchto setkáních byl přítomen nejen biskup, ale také odborníci, kteří mohou k vyřešení nastíněných problémů kompetentně a vhodně přispět.

Pokročilý věk

113. Kněží vyššího nebo značně pokročilého věku, jimž náleží veškeré uznání, rovněž vstupují do vitálního procesu trvalé formace, která je v jejich případě vnímána již nikoliv jako zevrubné studium nebo kulturní rozprava, nýbrž jako „klidné potvrzení role, kterou mají ještě v presbyteriu zastávat“ (438).

Kromě organizované formace pro kněze středního věku mohou tito duchovní příhodně využívat prostředí a setkání zaměřená především na prohlubování formace v kontemplativním smyslu kněžského života, aby znovu objevili a zakusili věroučné bohatství toho, co již prostudovali; aby se cítili být užiteční – což vskutku jsou – a mohli se vhodně uplatňovat ve skutečné službě, zejména jako uznávání zpovědníci a odborníci na duchovní vedení. Mohou především sdílet s druhými své zkušenosti, povzbuzovat je, dávat jim najevo pochopení, naslouchat spolubratřím a vlévat jim do srdcí pokoj, být k dispozici, když se od nich žádá stát se „užitečnými učiteli a vychovateli ostatních kněží“ (439).

Kněží ve zvláštních situacích

114. Nezávisle na věku se kněží mohou ocitnout ve „stavu fyzické slabosti nebo psychické únavy“ (440). Obětováním svého utrpení notnou měrou přispívají k dílu vykoupení a vydávají „svědectví, které je poznamenáno přijetím kříže neseného v naději a velikonoční radostí“ (441).

Těmto kněžím má trvalá formace pomáhat, aby „získali vnitřní pokoj a sílu k pokračování ve službě církvi“ (442) a aby byli výmluvným znamením nadřazenosti bytí nad jednáním, obsahu nad technikami jeho podání, milosti nad vnější účinností. Dokážou tak prožívat zkušenost svatého Pavla: „Teď sice pro vás trpím, ale raduji se z toho, protože tím na svém těle doplňuji to, co zbývá vytrpět do plné míry Kristových útrap; má z toho prospěch jeho tělo, to je církev“ (*Kol 1,24*).

Biskup a spolubratři nikdy nesmějí upustit od pravidelných návštěv těchto nemocných bratří, kteří díky tomu mohou být informováni zejména o dění v diecézi a cítit se tak živými údy kněžského sboru a všeobecné církve, kterou svými útrapami budují.

Zvláštní péči a láskyplnou starostlivostí mají být obklopení kněží blížící se konci svého pozemského života, jenž zcela zasvětili službě Bohu ke spáse bratří.

Má se jim poskytnout útěcha ve víře a včas udělit svátosti a celý kněžský sbor má následně konat modlitby za jejich duše.

Samota kněze

115. V jakémkoliv věku a situaci může kněz zakoušet pocit samoty (443). Taková samota – kterou nelze chápat jako psychologickou izolaci – je zcela obvyklá, neboť je důsledkem upřímného prožívání evangelia a představuje nádhernou dimenzi lidského života. V některých případech však může mít původ v konkrétních obtížích, mezi něž může patřit přehlížení, nepochopení, sejití ze správné cesty, nedbalost, nerozvážnost, omezenost charakteru svého či druhých, pomluvy, ponížení atd. Z těchto prožitků může vzejít trpký pocit frustrace, který by mohl mít škodlivé následky.

Také tyto těžké chvíle se však mohou s Pánovou pomocí proměnit ve vynikající možnosti k růstu na cestě svatosti a apoštolátu. Kněz si v nich může uvědomit, že se jedná o „samotu vyplněnou přítomností Pána“ (444). Z toho důvodu ovšem nelze opomíjet závažnou povinnost biskupa a celého presbyteria předcházet samotě způsobené zanedbáváním ze strany kněžského společenství. Diecézi přísluší povinnost stanovit, jakým způsobem se budou uskutečňovat setkání kněží, při nichž by mohli společně trávit čas, učit se jeden od druhého, vzájemně si pomáhat a udělovat si bratrská napomenutí. Vždyť nikdo není knězem sám a svou službu může každý konat výlučně ve společenství s biskupem.

Nelze rovněž zapomínat na bratry, kteří opustili posvátnou službu a jimž se má poskytovat potřebná pomoc, zejména modlitbou a pokáním. Postoj lásky vůči nim však nikdy nesmí vést k úvaze svěřit jim nějaké církevní poslání, což by vzhledem k jejich situaci mohlo zasévat zmatek a pohoršení, zejména mezi věřícími.

ZÁVĚR

Pán žně, jenž povolává a posílá dělníky, kteří mají pracovat na jeho vinici (srov. *Mt* 9,38), s věčnou věrností přislíbil: „Dám vám pastýře podle svého srdce“ (*Jer* 3,15). Naděje, že vzejdou hojná a svatá kněžská povolání, jak se již v mnoha zemích děje, i jistota, že Pán nedopustí, aby jeho církvi chybělo potřebné světlo pro vzrušujícího dobrodružství házet síť do jezera, se zakládají na Boží věrnosti, jež je v církvi stále živá a činná (445).

Na Boží dar odpovídá církev díkůvzdáním, věrností, poslušností Duchu Svatému a pokornou a úpěnlivou modlitbou.

Má-li každý kněz uskutečňovat své apoštolské poslání, musí mít hluboko ve svém srdci zapsána Pánova slova: Otče, já jsem tě oslavil na zemi: dokončil jsem dílo, které jsi mi světil: dát věčný život lidem (srov. *Jan* 17,2-4). Proto má ze svého života učinit *dar sebe samého* – kořen i souhrn pastýřské lásky – a po vzoru daru Kristova jej odevzdat církvi (446). Tak bude s radostí a pokojem nasazovat veškeré své síly ku pomoci bratřím a sestrám, na znamení nadpřirozené lásky žít v poslušnosti, v celibátní čistotě, v prostotě života a v zachovávání disciplíny církevního společenství.

Ve svém evangelizačním díle kněz překračuje přirozený řád, aby přilnul k Božím záležitostem (srov. *Žid* 5,1). Je proto povolán, aby člověka povznášel, rodil jej k Božímu životu a v něm mu dával růst až do Kristovy plnosti. Z toho důvodu opravdový kněz, motivovaný věrností Kristu a církvi, představuje nenahraditelnou sílu pravého pokroku celého světa.

„Nová evangelizace si vyžaduje nové evangelizátory, a těmi jsou kněží, kteří se zavazují prožívat své kněžství jako specifickou cestu ke svatosti.“ (447) Boží skutky konají Boží lidé!

Stejně jako Kristus musí se i kněz jevit světu jako vzor nadpřirozeného života: „Dal jsem vám příklad: Jak jsem já udělal vám, tak máte dělat i vy“ (*Jan* 13,15).

Svědectví vydávané životem dodává knězi na vznešenosti a je tím nejpřesvědčivějším kázáním. Samotná církevní kázeň, uplatňovaná s pravými vnitřními pohnutkami, vynikajícím způsobem pomáhá prožívat vlastní identitu, rozněcovat dobročinnou lásku a vydávat věrohodné životní svědectví, bez něhož by veškerá kulturní průprava či

sebedokonalejší plánování byly pouhou iluzí. Pokud chybí *přebývání s Kristem*, je *konání* čehokoliv k ničemu.

V tom spočívá perspektiva kněžské identity, života, služby a trvalé formace. Je to nesmírná, otevřená a odvážná pracovní úloha, jež je osvěcovaná vírou, nesená nadějí a zakořeněná v lásce.

V tomto tak potřebném a naléhavém díle nikdo není sám. Je třeba, aby kněží nacházeli pomoc v příkladném, spolehlivém a zdatném působení pastýřského vedení svých biskupů, uskutečňovaném vždy v dokonalém a průzračném společenství s Apoštolským stolcem a podporovaném bratrskou spoluprací celého kněžského sboru i celého Božího lidu.

Každý kněz ať se odevzdává Panně Marii, Hvězdě nové evangelizace, „příkladu takové mateřské lásky, která má oživovat všechny, kdo spolupracují v apoštolském poslání církve při znovuzrození lidí“ (448). U ní kněží budou nacházet ochranu a pomoc k obnově svého života, která z jejich kněžství učiní zdroj stále intenzivnější a obnovované evangelizační síly v třetím tisíciletí našeho vykoupení.

Nejvyšší pontifex Benedikt XVI. schválil tento direktář a dne 14. ledna 2013 dal pokyn k jeho zveřejnění.

*Řím, Palazzo delle Congregazioni 11. února roku 2013,
památka Panny Marie Lurdské*

Mauro kard. Piacenza
prefekt

+ **Celso Morga Iruzubieta**
*titul. arcibiskup v Alba Marítima
sekretář*

Modlitba k Panně Marii

*Maria,
Matko Ježíše Krista a Matko kněží,
přijmi tento titul, který ti udělujeme,
abychom slavili tvé mateřství
a spolu s tebou rozjímali o kněžství
tvého Syna i těchto tvých synů,
svatá Boží Rodičko.*

*Matko Kristova,
dala jsi lidské tělo Mesiáši – Knězi
pomazané Duchem Svatým
pro spásu ubohých a zkroušených srdcem;
ochraňuj kněze ve svém srdci a v církvi,
Matko Spasitele.*

*Matko víry,
tys přinesla do chrámu Syna člověka,
naplnění příslibů daných otcům;
odevzdej Otci k jeho slávě
kněze svého Syna,
Archo úmluvy.*

*Matko církve,
uprostřed učedníků ve večěradle
ses modlila k Duchu Svatému
pro nový lid a jeho pastýře;
vypros kněžskému stavu
plnost jeho darů,
Královno apoštolů.*

*Matko Ježíše Krista,
tys byla s ním na začátku jeho života a poslání,
hledalas ho – Mistra – uprostřed zástupů,
stála jsi u něj,
když byl povýšen ze země,
stráven jako jediná a věčná oběť,
a měla jsi Jana, svěřeného syna, po svém boku;
přijmi ty, kteří jsou od počátku povoláni,
ochraňuj jejich růst,
provázej své syny v životě i službě,
Matko kněží.*

Amen. (449)

[1] Srov. Druhý vat. koncil, dogmatická konstituce o církvi *Lumen gentium*: AAS 57 (1965), 28; Dekret o výchově ke kněžství *Optatam totius*: AAS 58 (1966), 22; Dekret o pastýřské službě biskupů v církvi *Christus Dominus*: AAS 58 (1966), 16; Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*: AAS 58 (1966), 991–1024; Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967): AAS 59 (1967), 657–697; Kongregace pro klérus, okružní list *Inter ea* (4. listopadu 1969): AAS 62 (1970), 123–134; synoda biskupů, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971): AAS 63 (1971), 898–922; *Codex Iuris Canonici* (25. ledna 1983), kán. 273–289, 232–264, 1008–1054; Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985), 101; Jan Pavel II., *Listy kněžím k Zelenému čtvrtku*, *Katecheze o kněžích*, na generálních audiencích od 31. března do 22. září 1993.

[2] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis* (25. března 1992): AAS 84 (1992), 657–804.

[3] Kongregace pro klérus, Direktář pro službu a život kněží *Dives Ecclesiae* (31. března 1994).

[4] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 18.

[5] Srov. např. Jan Pavel II., apošt. list daný motu proprio *Misericordia Dei* (7. dubna 2002): AAS 94 (2002), 452–459; enc. *Ecclesia de Eucharistia* (17. dubna 2003): AAS 95 (2003), 433–475; posynodální apošt. exhort. *Pastores gregis* (16. října 2003): AAS 96 (2004), 825–924; Listy kněžím (1995–2002, 2004–2005); Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007): AAS 99 (2007), 105–180; poselství účastníkům 20. ročníku kurzu o forum internum pořádaném Apoštolskou penitenciárií (12. března 2009); *projev k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus* (16. března 2009); *List k zahájení roku kněží při příležitosti 150. výročí „dies natalis“ Jana Marie Vianneye* (16. června 2009); *projev k účastníkům kurzu pořádaného Apoštolskou penitenciárií* (11. března 2010); *projev k účastníkům Teologického kongresu pořádaného Kongregací pro klérus* (12. března 2010); *vigilie u příležitosti zakončení Roku kněží* (10. června 2010); *List seminaristům* (18. října 2010).

- [6] Srov. Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Ubicumque et semper*, kterým byla zřízena Papežská rada pro novou evangelizaci (21. září 2010): *AAS* 102 (2010), 788–792.
- [7] Benedikt XVI., Zásvětní kněžská modlitba k Neposkvrněnému Srdci Panny Marie (12. května 2010).
- [8] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 15.
- [9] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2.
- [10] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 1.
- [11] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2.
- [12] Benedikt XVI., projev k účastníkům Teologického kongresu organizovaného Kongregací pro klérus (12. března 2010), *l. c.*, 5.
- [13] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 11.
- [14] *Tamtéž*, 15.
- [15] *Tamtéž*, 21; srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2, 12.
- [16] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 12.
- [17] *Tamtéž*, 23.
- [18] *Poselství synodálních otců Božímu lidu* (28. října 1990), III.
- [19] *Tamtéž*, 16.
- [20] Srov. *tamtéž*, 12: *l. c.*, 675–677.
- [21] Srov. Tridentický koncil, Sessio XXIII, *De sacramento ordinis*: DS, 1763–1778; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 11–18; generální audience (31. března 1993).
- [22] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2.
- [23] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 18–31; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2; *C.I.C.*, kán. 1008.
- [24] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 10; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2.
- [25] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Apostolicam actuositatem*: *AAS* 58 (1966), 3; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Christifideles laici* (30. prosince 1988), 14: *AAS* 81 (1989), 409–413.

- [26] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 13–14; generální audience (31. března 1993).
- [27] Benedikt XVI., projev k účastníkům Teologického kongresu organizovaného Kongregací pro klérus (12. března 2010): *l. c.*, 5.
- [28] *Tamtéž*.
- [29] Benedikt XVI., *proslov k účastníkům plenárního zasedání Kongregace pro klérus* (16. března 2009): *l. c.*, 9.
- [30] Srov. Druhý vat. koncil, pastorál. konst. *Gaudium et spes*, 22: *AAS* 58 (1966), 1042.
- [31] Srov. Kongregace pro nauku víry, deklarace *Dominus Iesus* o jedinečnosti a spásenosné univerzalitě Ježíše Krista a církve (6. srpna 2000), 13–15: *AAS* 92 (2000), 754–756.
- [32] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 18.
- [33] Srov. *tamtéž*, 15.
- [34] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 12.
- [35] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Dei verbum*: *AAS* 58 (1966), 10; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 4.
- [36] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5; *Katechismus katolické církve*, 1120.
- [37] Srov. Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), 13; 48: *l. c.*, 114–115, 142.
- [38] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 6.
- [39] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.
- [40] Srov. *tamtéž*.
- [41] *Institutio Generalis Missalis Romani* (2002), 78.
- [42] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 3.
- [43] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 7; dekr. *Christus Dominus*, 28; dekr. *Ad Gentes*, 19; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 17.

- [44] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; *Pontificale Romanum, Ordinatio Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, kap. I., 51, ed. typica altera, 1990, 26.
- [45] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28.
- [46] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.
- [47] Srov. Kongregace pro nauku víry, List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako *communio Communio notio* (28. května 1992), 10: *AAS* 85 (1993), 844.
- [48] Srov. Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio* (7. prosince 1990), 23: *AAS* 83 (1991), 269.
- [49]. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 10; srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 32.
- [50] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 7.
- [51] Srov. *C.I.C.*, kán. 266 § 1.
- [52] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 23; 26; Kongregace pro klérus, směrnice *Postquam Apostoli* (25. března 1980), 5, 14, 23: *AAS* 72 (1980), 346–347, 353–354, 360K361; Tertulián, *De praescriptione*, 20, 5–9: *CCL* 1, 201–202; Kongregace pro nauku víry, List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako *communio Communio notio*, 10.
- [53] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis*, 85.
- [54] Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio*, 67.
- [55] Srov. Kongregace pro klérus, okružní list *Misijní identita kněze v církvi jako vnitřní rozměr vykonávání tria munera, trojího poslání* (29. června 2010), 3.3.5: LEV, Città del Vaticano 2011, 307.
- [56] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 23; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 10; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 32; Kongregace pro klérus, směrnice *Postquam Apostoli* (25. března 1980); Kongregace pro evangelizaci národů, *Pastorační průvodce pro diecézní kněze církví podléhajících Kongregaci*

pro evangelizaci národů (1. října 1989), 4: *EV* 11, 1588–1590; *C.I.C.*, kán. 271.

[57] Kongregace pro nauku víry, *Věroučná nota o některých aspektech evangelizace* (3. prosince 2007), 3: *AAS* 100 (2008), 491.

[58] Pavel VI., posynodální apošt. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), 80: *AAS* 68 (1976), 74.

[59] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 13.

[60] Srov. Kongregace pro evangelizaci národů, *Pastorační průvodce pro diecézní kněze církví podléhajících Kongregaci pro evangelizaci národů*; Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio*, 54, 67.

[61] Kard. Joseph Ratzinger, konference při příležitosti jubilea katechetů (10. prosince 2000).

[62] Kongregace pro nauku víry, *Věroučná nota o některých aspektech evangelizace* (3. prosince 2007), 12: *AAS* 100 (2008), 501.

[63] Srov. Kongregace pro klérus, *Všeobecné direktorium pro katechizaci* (15. srpna 1997), 53: *LEV*, Città del Vaticano 1997, 55–56.

[64] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Christifideles laici* (30. prosince 1988), 37.

[65] Kongregace pro klérus, *Všeobecné direktorium pro katechizaci* (15. srpna 1997), 49.

[66] Kard. Joseph Ratzinger, konference při příležitosti jubilea katechetů (10. prosince 2000).

[67] Kongregace pro klérus, okružní list *Misijní identita kněze v církvi jako vnitřní rozměr vykonávání tria munera, trojího poslání* (29. června 2010), 3.3.

[68] Pavel VI., projev k posvátnému kolegiu kardinálů (22. června 1973): *AAS* 65, 1973, 383, cit. in.: posynodální apošt. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), 3.

[69] Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001), 40: *AAS* 93 (2001), 294–295.

[70] Jan Pavel II., projev ke shromáždění CELAM, Puerto Príncipe (9. března 1983): *AAS* 75 (1983), 771–779.

- [71] Jan Pavel II., homilie při mši svaté na poutním místě v Santa Cruz de Mogila (9. června 1979): *AAS* 71 (1979), 865.
- [72] Kard. Joseph Ratzinger, konference při příležitosti jubilea katechetů (10. prosince 2000).
- [73] Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Ubicumque et semper*, kterým byla zřízena Papežská rada pro novou evangelizaci (21. září 2010).
- [74] Srov. Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Africae munus* (19. listopadu 2011), *LEV*, Città del Vaticano 2011, 165.
- [75] Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Ubicumque et semper*, kterým byla zřízena Papežská rada pro novou evangelizaci (21. září 2010).
- [76] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; srov. Kongregace pro nauku víry, *Věřoučná nota o některých aspektech evangelizace* (3. prosince 2007), 12; Pavel VI., posynodální apošt. exhort. *Evangelii nuntiandi* (8. prosince 1975), 52.
- [77] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 4.
- [78] *Tamtéž*, 2.
- [79] *Tamtéž*, 4.
- [80] Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio* (7. prosince 1990), 3: *AAS* 83 (1991), 251–252.
- [81] *Tamtéž*.
- [82] Jan Pavel II., projev ke shromáždění CELAM, Puerto Príncipe (9. března 1983): *l. c.*, 771–779.
- [83] Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte*, 40.
- [84] *Tamtéž*.
- [85] Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio*, 11.
- [86] Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Ubicumque et semper*, kterým byla zřízena Papežská rada pro novou evangelizaci (21. září 2010).
- [87] Kongregace pro klérus, okružní list *Misijní identita kněze v církvi jako vnitřní rozměr vykonávání tria munera, trojího poslání* (29. června 2010), 3.3.1: *l. c.*, 28.

- [88] Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte*, 40.
- [89] Srov. Jan Pavel II., homilie při mši svaté na poutním místě v Santa Cruz de Mogila (9. června 1979).
- [90] Kongregace pro klérus, okružní list *Misijní identita kněze v církvi jako vnitřní rozměr vykonávání tria munera, trojího poslání* (29. června 2010), závěr: *l. c.*, 36.
- [91] *Tamtéž*, 11.
- [92] *Tamtéž*, 28.
- [93] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores gregis*, 37.
- [94] Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Porta fidei* (11. října 2011), 9: *AAS* 103 (2011), 728.
- [95] Srov. Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort *Africae munus* (19. listopadu 2011): *l. c.*, 171.
- [96] Pavel VI., posynodální apošt. exhort. *Evangelii nuntiandi*, 80.
- [97] Jan Pavel II., enc. *Redemptoris missio*, 2.
- [98] Srov. Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Africae munus*, *l. c.*, 171.
- [99] Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte*, 40.
- [100] Druhý vat. koncil, konst. *Gaudium et spes*, 44.
- [101] Srov. Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte*, 40.
- [102] Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku* (8. dubna 1979), 8: *AAS* 71 (1979), 393–417.
- [103] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16; Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967), 56.
- [104] Jan Maria Vianney, in: B. Nodet, *Le curé d'Ars. Sa pensée - Son oeuvre*, ed. Xavier Mappus, Foi Vivante, 1966, 98–99 (cit. in: Benedikt XVI., *List k zahájení roku kněží při příležitosti 150. výročí „dies natalis“ Jana Marei Vianneye* (16. června 2009): *l. c.*, 7).
- [105] Srov. sv. Augustin, *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 123, 5: *CCL* 36, 678; Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 14.
- [106] Benedikt XVI., projev ke členům XI. zasedání Stálé rady Generálního sekretariátu biskupského synodu (1. června 2006).

- [107] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 21; *C.I.C.*, kán. 274.
- [108] Srov. *C.I.C.*, kán. 275 § 2 a 529 § 1.
- [109] Srov. *tamtéž*, kán. 574 § 1.
- [110] Srov. Tridentský koncil, sessio XXIII, *De sacramento ordinis*, kap. I a IV, kán. 3, 4, 6: DS, 1763–1776; Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 10; Kongregace pro nauku víry, List biskupům katolické církve o některých otázkách týkajících se sloužícího eucharistii *Sacerdotium ministeriale* (6. srpna 1983), 1: *AAS* 75 (1983), 1001.
- [111] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 9, 32; *C.I.C.*, kán. 208.
- [112] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 7.
- [113] Srov. *tamtéž*.
- [114] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 10.
- [115] Srov. Kongregace pro evangelizaci národů, *Pastorační průvodce pro diecézní kněze církví podléhajících Kongregaci pro evangelizaci národů*, 3.
- [116] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 11.
- [117] Srov. Jan Pavel II., projev ke švýcarským biskupům (15. června 1984).
- [118] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23.
- [119] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 12; srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 1.
- [120] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 8.
- [121] Srov. sv. Augustin, *Sermo* 46, 30: *CCL* 41, 555–557.
- [122] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 28.
- [123] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 27.
- [124] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 22; dekr. *Christus Dominus*, 4; *C.I.C.*, kán. 336.
- [125] Srov. Kongregace pro nauku víry, List katolickým biskupům o některých aspektech církve pojímané jako *communio Communionis notio* (28. května 1992), 14: *l. c.*, 847.

[126] Srov. *C.I.C.*, kán. 902; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, dekret part. *Promulgato codice* (12. září 1983), II, I, 153; *Notitiae* 19 (1983), 542.

[127] Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, III, q. 82, a. 2 ad 2; *Sent.* IV, d. 13, q. 1, a 2, q 2; Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum concilium*, 41, 57.

[128] Srov. Kongregace pro posvátné obřady, instrukce *Eucharisticum Mysterium* (25. května 1967), 47; *AAS* 59 (1967), 565–566.

[129] Srov. *C.I.C.*, kán. 273.

[130] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 15; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 65, 79.

[131] Sv. Ignác z Antiochie, *Ad Ephesios*, XX, 1-2: „Zjeví-li mi Pán, že se všichni rádi shromažďujete v jedné víře ..., že posloucháte biskupa a ryze smýšlející kněžstvo a že lámete chléb, jenž je lékem nesmrtelnosti, lekem proti smrti, vždy lékem života v Ježíši Kristu“: *Patres Apostolici*; ed. F.X. FUNK, II, 203–205.

[132] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 17; srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8; *C.I.C.*, kán. 275, § 1.

[133] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 74; Kongregace pro evangelizaci národů, *Pastorační průvodce pro diecézní kněze církví podléhajících Kongregaci pro evangelizaci národů*, 6.

[134] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8; *C.I.C.*, kán. 369, 498 a 499.

[135] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 6; Benedikt XVI., *Anděl Páně* (19. června 2005); Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Ecclesia in Africa* (14. září 1995); *AAS* 88 (1996), 63.

[136] Srov. *Pontificale Romanum, De Ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, kap. II, 105; 130, *l. c.*, 54, 66–67; Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8.

[137] *Katechismus katolické církve*, 875.

[138] *C.I.C.*, kán. 265.

- [139] Srov. Jan Pavel II., projev v katedrále v Quitu k biskupům, kněžím, řeholníkům a seminaristům (29. ledna 1985).
- [140] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 31.
- [141] Srov. *tamtěž*, 17, 74.
- [142] *C.I.C.*, kán. 498 § 1, 2.
- [143] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 31.
- [144] Srov. *tamtěž*, 31, 41, 68.
- [145] Srov. *C.I.C.*, kán. 214 a 215.
- [146] Srov. *C.I.C.*, kán. 271.
- [147] Srov. Benedikt XVI., *Poselství k postní době 2012* (3. listopadu 2011): *AAS* 104 (2012), 199–204.
- [148] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 74.
- [149] Jan Pavel II., *Generální audience* (4. srpna 1993), 4.
- [150] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 12–14.
- [151] Srov. *tamtěž*, 8.
- [152] Srov. sv. Augustin, *Kázání 355, 356, De vita et moribus clericorum: PL* 39, 1568–1581.
- [153] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 28; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8; dekr. *Christus Dominus*, 30.
- [154] Srov. Kongregace pro biskupy, Direktář *Ecclesiae imago* (22. února 1973), 112: *l. c.*, 1343–1344; Kongregace pro biskupy, Direktář pro pastýřskou službu biskupů *Apostolorum successores* (22. února 2004), *LEV*, Città del Vaticano 2004, 211; *C.I.C.*, kán. 280, 245 § 2 a 550 § 1; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 81.
- [155] Benedikt XVI., soukromá audience s kněžími fraternity sv. Karla Boromejského při příležitosti 25. výročí založení (12. února 2011).
- [156] Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967), 80.
- [157] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 26, 99; *Institutio generalis Liturgiae Horarum*, 25.
- [158] Srov. *C.I.C.*, kán. 278 § 2; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabо vobis*, 31, 68, 81.

- [159] Srov. *C.I.C.*, kán. 550 § 2.
- [160] Srov. *tamtéž*, kán. 545 § 1.
- [161] Srov. *tamtéž*, kán. 533 § 1.
- [162] Srov. *tamtéž*, kán. 1226 a 1228.
- [163] Benedikt XVI., soukromá audience s kněžími fraternity sv. Karla Boromejského při příležitosti 25. výročí založení (12. února 2011): *l. c.*, 8.
- [164] Benedikt XVI., homilie při nešporách (Fatima, 12. května 2010).
- [165] Benedikt XVI., soukromá audience s kněžími fraternity sv. Karla Boromejského při příležitosti 25. výročí založení (12. února 2011): *l. c.*, 8.
- [166] Sv. Cyprián, *De Oratione Domini*, 23: *PL* 4, 553; srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 4.
- [167] Jan Pavel II., generální audience (4. srpna 1993), 4: *l. c.*, 3.
- [168] Srov. Jan Pavel II., generální audience (7. července 1993); Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 15.
- [169] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabō vobis*, 15.
- [170] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 9; *C.I.C.*, kán. 275 § 2 a 529 § 2.
- [171] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabō vobis*, 74.
- [172] Srov. *C.I.C.*, kán. 529 § 2.
- [173] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 31.
- [174] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabō vobis*, 74; Pavel VI., enc. *Ecclesiam suam* (6. srpna 1964), III: *AAS* 56 (1964), 647.
- [175] Srov. Kongregace pro klérus, *Kněz-sloužebník Božího milosrdenství. Pomůcka pro zpovědníky a duchovní vůdce* (9. března 2011): opusculum, LEV, Città del Vaticano 2011.
- [176] Srov. Jan Pavel II., generální audience (7. července 1993): *l. c.*, 3.
- [177] Srov. *C.I.C.*, kán. 529 § 1.
- [178] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 11; *C.I.C.*, kán. 233 § 1.
- [179] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabō vobis*, 74.

- [180] Srov. *C.I.C.*, kán. 287 § 2; Kongregace pro klérus, dekr. *Quidam episcopi* (8. března 1982): *AAS* 74 (1982), 642–645.
- [181] Srov. Kongregace pro evangelizaci národů, *Pastorační průvodce pro diecézní kněze církví podléhajících Kongregaci pro evangelizaci národů*, 9: *l. c.*, 1604–1607; Kongregace pro klérus, dekr. *Quidam episcopi* (8. března 1982): *l. c.*, 642–645.
- [182] Jan Pavel II., generální audience (28. července 1993); srov. Druhý vat. koncil, past. konst. *Gaudium et spes*, 43; Biskupská synoda, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971), II, I, 2: *l. c.*, 912–913; *C.I.C.*, kán. 285 § 3 a 287 § 1.
- [183] *Katechismus katolické církve*, 2442; *C.I.C.*, kán. 227.
- [184] Biskupská synoda, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971), II, I, 2: *l. c.*, 913.
- [185] Srov. Jan Pavel II., apošt. list *Novo millennio ineunte* (6. ledna 2001): *AAS* 93 (2001), 266–309; Benedikt XVI., generální audience (13. dubna 2011).
- [186] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 5.
- [187] Jan Pavel II., generální audience (26. května 1993).
- [188] Srov. Jan Pavel II., zahajovací projev na IV. generální konferenci latinskoamerického episkopátu (Santo Domingo, 12.–28. října 1992), 24: *AAS* 85 (1993), 826.
- [189] *Tamtéž*, 1.
- [190] *Tamtéž*, 25.
- [191] Srov. *tamtéž*.
- [192] Papežská rada pro mezináboženský dialog, dokument *Ježíš Kristus, nositel živé vody. Křesťanské zamyšlení nad „New Age“*, § 6.2 (3. února 2003): *EV* 22, 54–137.
- [193] *Tamtéž*.
- [194] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 14.
- [195] Benedikt XVI., vigilie při příležitosti zakončení Roku kněží (10. června 2010): *l. c.*, 8.
- [196] Srov. Benedikt XVI., homilie při missa chrismatis (9. dubna 2009).

- [197] Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku* (13. dubna 1987): *AAS* 79 (1987), 1285–1295.
- [198] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 14.
- [199] Srov. *C.I.C.*, kán. 276 § 2, 1.
- [200] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5, 18; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23, 26, 38, 46, 48; *C.I.C.*, kán. 246 § 1 a 276 § 2, 2.
- [201] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5; 18; *C.I.C.*, kán. 246 § 4, 276 § 2, 5; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26, 48.
- [202] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; *C.I.C.*, kán. 239; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 40, 50, 81.
- [203] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; *C.I.C.*, kán. 246 § 2 a 276 § 2, 3; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26, 72; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Odpovědi na otázky ohledně povinnosti modlit se liturgii hodin *Celebratio integra* (15. listopadu 2000), in: *Notitiae* 37 (2001), 190–194.
- [204] Srov. *C.I.C.*, kán. 1174 § 1.
- [205] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26, 37–38, 47, 51, 53, 72.
- [206] Srov. *C.I.C.*, kán. 276 § 2, 5.
- [207] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 4, 13, 18; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26, 47, 53, 70, 72.
- [208] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; *C.I.C.*, kán. 276 § 2, 4.; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 80.
- [209] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; *C.I.C.*, kán. 246 § 3 a 276 § 2, 5; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 36, 38, 45, 82.

- [210] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26, 37–38, 47, 51, 53, 72.
- [211] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18.
- [212] Srov. Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku v roce 1979* (8. dubna 1979), 1; posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 80.
- [213] Srov. Possidius, *Vita Sancti Aurelii Augustini*, 31: *PL* 32, 63–66.
- [214] Benedikt XVI., homilie při missa chrismatis (20. března 2008).
- [215] Srov. *Institutio Generalis Liturgiae Horarum*, 3–4; *Katechismus katolické církve*, 2598 – 2606.
- [216] Benedikt XVI., Anděl Páně (18. prosince 2005).
- [217] *Tamtéž*.
- [218] *Katechismus katolické církve*, 144.
- [219] *Tamtéž*, 2599; srov. *Lk* 2,19.51.
- [220] *Pontificale Romanum, De ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, II, 151: *l. c.*, 87–88.
- [221] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18; Synoda biskupů, Dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971), II, I, 3: *l. c.*, 913–915; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 46015047; generální audience (2. června 1993), 3.
- [222] „Numquam enim minus solus sum, quam cum solus esse videor“: *Epist.* 33 (Maur. 49), 1: *CSEL* 82, 229.
- [223] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 14; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 23.
- [224] Srov. *C.I.C.*, kán. 279 § 1.
- [225] Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus*, 93.
- [226] Srov. *tamtéž*, 15; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 27.
- [227] Srov. Jan Pavel II., enc. *Veritatis splendor* (6. srpna 1993), 31, 32, 106: *AAS* 85 (1993), 1158–1159, 1159–1160, 1216.
- [228] Srov. *C.I.C.*, kán. 274 § 2.

- [229] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 15.
- [230] *Tamtéž*.
- [231] Srov. *C.I.C.*, kán. 273.
- [232] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 23.
- [233] Srov. *tamtéž*, 27; *C.I.C.*, kán. 381 § 1.
- [234] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Christus Dominus*, 2; dogm. konst. *Lumen gentium*, 22; *C.I.C.*, kán. 333 § 1.
- [235] Srov. O *Professio fidei*, *C.I.C.*, kán. 833 a Kongregace pro nauku víry, Formule užívaná pro vyznání víry a přísahu věrnosti při přebírání funkce, která má být vykonávána ve jménu církve s ilustrativní věroučnou nótou závěrečné formule z *Professio fidei* (29. června 1998): *AAS* 90 (1998), 542–551.
- [236] Srov. Benedikt XVI., homilie při missa chrismatis (5. dubna 2012).
- [237] *Tamtéž*.
- [238] Srov. Jan Pavel II., apošt. konst. *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): *AAS* 75 (1983), Pars II, XIII; Projev k účastníkům na Symposiu internationale „Ius in vita et in missione Ecclesiae“ (23. dubna 1993).
- [239] Srov. Jan Pavel II., apošt. konst. *Sacrae disciplinae leges* (25. ledna 1983): *l. c.*, Pars II, XIII.
- [240] Srov. *C.I.C.*, kán. 392 a 619.
- [241] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 7.
- [242] *Tamtéž*, 10.
- [243] *C.I.C.*, kán. 838.
- [244] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 22.
- [245] Srov. *C.I.C.*, kán. 846 § 1.
- [246] Srov. Kongregace pro klérus, okružní list *Omnes christifideles* (25. ledna 1973), 9: *EV* 5, 1207–1208.
- [247] Jan Pavel II., *List římskému kard. vikáři* (8. září 1982).
- [248] Srov. Pavel VI., proslovy ke kléru (17. února 1969; 17. února 1972; 10. února 1978): *AAS* 61 (1969), 190; 64 (1972), 223; 70 (1978), 191; Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku* (8. dubna 1979), 7: *l. c.*, 403–405; proslovy ke kléru (9. listopadu 1978; 19. dubna 1979).

- [249] Benedikt XVI., projev k účastníkům Teologického kongresu pořádaného Kongregací pro klérus (12. března 2010): *l. c.*, 5.
- [250] Srov. Papežská rada pro výklad legislativních textů, *Chiarimenti circa il valore vincolante dell'art. 66 del Direttorio per il ministero e la vita dei presbiteri* (22. října 1994): „Communicationes” 27 (1995), 192–194.
- [251] *C.I.C.*, kán. 284.
- [252] Srov. *tamtéž*, kán. 24 § 2.
- [253] Srov. Pavel VI, motu proprio *Ecclesiae Sanctae*, I, 25 § 2: *AAS* 58 (1966), 770; Kongregace pro biskupy, okružní list všem papežským představitelům *Per venire incontro* (27. ledna 1976): *EV* 5, 1162–1163; Kongregace pro katolickou výchovu, okružní list *The document* (6. ledna 1980).
- [254] Srov. Pavel VI., generální audience (17. září 1969); proslov ke kléru (1. března 1973).
- [255] Srov. Druhý vat. koncil, dogm., konst. *Dei verbum*, 5; *Katechismus katolické církve*, 1–2, 142.
- [256] Srov. *Katechismus katolické církve*, 150–52, 185–187.
- [257] Srov. Jan Pavel II., generální audience (21. dubna 1993), 6.
- [258] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Dei verbum*, 25.
- [259] Benedikt XVI., Anděl Páně (6. listopadu 2005).
- [260] Srov. *C.I.C.*, kán. 757, 762 a 776.
- [261] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 4.
- [262] *Tamtéž*, srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26: *l. c.*, 697–700.
- [263] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Verbum Domini* (30. září 2010), 80: *AAS* 102 (2010), 751–752.
- [264] Srov. Jan Pavel II., generální audience (12. května 1993).
- [265] Srov. Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Dei verbum*, 10; Jan Pavel II., generální audience (12. května 1993).
- [266] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis*, 46.

- [267] Srov. sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, I, q. 43, a. 5.
- [268] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Verbum Domini* (30. září 2010), 82: *l. c.*, 753–754.
- [269] Srov. *C.I.C.*, kán. 769.
- [270] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Verbum Domini*, 59.
- [271] Srov. Jan Pavel II., apošt. exhort. *Catechesi tradendae* (16. října 1979), 18: *AAS* 71 (1979), 1291–1292.
- [272] Srov. *C.I.C.*, kán. 768.
- [273] Srov. *C.I.C.*, kán. 528 § 1 a 776.
- [274] Benedikt XVI., homilie při missa chrismatis (5. dubna 2012): *l. c.*, 7.
- [275] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 9.
- [276] Srov. *tamtéž*, 6.
- [277] Srov. *C.I.C.*, kán. 779.
- [278] Srov. Jan Pavel II., apošt. konst. *Fidei depositum* (11. října 1992): *AAS* 86 (1992), 113–118.
- [279] Benedikt XVI., apošt. list daný motu proprio *Porta fidei* (11. října 2011), 11: *AAS* 103 (2011), 730.
- [280] *Tamtéž*.
- [281] Srov. Jan Pavel II., generální audience (12. května 1993), 3.
- [282] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), 78, 84–88.
- [283] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5.
- [284] „Sacerdos habet duos actus: unum principalem, supra corpus Christi verum; et alium secundarium, supra corpus Christi mysticum. Secundus autem actus dependet a primo, sed non convertitur“ (sv. Tomáš Akvinský, *Summa theologiae*, *Suppl.*, q. 36, a. 2, ad 1).
- [285] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 5, 13; sv. Justin, *Apologie* I, 67: *PG* 6, 429–432; sv. Augustin, *In Iohannis Evangelium Tractatus*, 26, 13–15: *CCL* 36, 266–268; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhortace *Sacramentum caritatis*, 80; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, Instrukce o tom, co se má zachovávat a čeho

je třeba se vyvarovat ohledně eucharistie *Redemptionis sacramentum* (25. března 2004), 110: *AAS* 96 (2004), 581.

[286] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 11; srov. též dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18.

[287] Srov. *C.I.C.*, kán. 904.

[288] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis*, 80.

[289] Srov. *tamtéž*, 64: *l. c.*, 152–154.

[290] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 128; Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de eucharistia* (17. dubna 2003), 49–50: *l. c.*, 465–467; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis*, 80.

[291] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 122–124; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptionis sacramentum* (25. března 2004), 121–128: *l. c.*, 583–585.

[292] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum concilium*, 122–124; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptionis sacramentum*, 121–128.

[293] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum concilium*, 112, 114, 116; Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de eucharistia* (17. dubna 2003), 49: *l. c.*, 465–466; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), 42: *l. c.*, 138–139.

[294] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 120.

[295] Srov. *tamtéž*, 30; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), 55: *l. c.*, 147–48.

[296] Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de eucharistia*, 52; srov. Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptionis sacramentum* (25. března 2004): *l. c.*, 549–601.

[297] Srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 22; *C.I.C.*, kán. 846 § 1; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis* (22. února 2007), 40.

[298] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Sacramentum caritatis*, 38.

- [299] Srov. *C.I.C.*, kán. 929; *Institutio Generalis Missalis Romani* (2002), 81, 298; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Liturgicae instaurationes* (5. září 1970), 8: *AAS* 62 (1970), 701; instrukce *Redemptionis sacramentum*, 121–128.
- [300] Jan Pavel II., generální audience (9. června 1993), 6; srov. posynodální apošt. exhort. *Pastores dabō vobis*, 48; enc. *Ecclesia de eucharistia*, 25; *Katechismus katolické církve*, 1418; Kongregace pro bohoslužbu a svátosti, instrukce *Redemptionis sacramentum*, 134; Benedikt XVI., posynodální apošt. exhortace *Sacramentum caritatis*, 67–68.
- [301] Jan Pavel II., generální audience (2. června 1993), 5; srov. Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 99–100.
- [302] *Katechismus katolické církve*, 1366.
- [303] *Tamtéž*, 1414; srov. *C.I.C.*, kán. 901.
- [304] *C.I.C.*, kán. 945 § 2.
- [305] Pavel VI., motu proprio *Firma in traditione* (13. června 1974): *AAS* 66 (1974), 308.
- [306] Kongregace pro klérus, dekret *Mos iugiter* (22. února 1991), čl. 7: *AAS* 83 (1991), 446.
- [307] Pavel VI., motu proprio *Firma in traditione* (13. června 1974): *l. c.*, 308.
- [308] Kongregace pro klérus, dekret *Mos iugiter* (22. února 1991): *l. c.*, 443–446.
- [309] Srov. *C.I.C.*, kán. 945–958.
- [310] *Tamtéž*, kán. 1385.
- [311] Srov. *tamtéž*, kán. 948–949, 199, 5.
- [312] Srov. *C.I.C.*, kán. 952.
- [313] *Tamtéž*, kán. 955 § 4.
- [314] Srov. *tamtéž*, kán. 958 § 1.
- [315] Srov. *tamtéž*, kán. 953.
- [316] Kongregace pro klérus, dekret *Mos iugiter* (22. února 1991), čl. 5 § 1: *l. c.*, 443–446.
- [317] *Tamtéž*, čl. 2 § 1–2, 443–446.

- [318] Srov. *tamtéž*, čl. 2 § 3, 443–446.
- [319] Srov. *C.I.C.*, kán. 951.
- [320] *Tamtéž*, kán. 534 § 1.
- [321] Srov. Tridentský koncil, sess. VI, *De Iustificatione*, kán. 14; sess. XIV, *De Poenitentia*, kán. 1, 2, 5–7, 10; sess. XXIII, *De Ordine*, kán. 1; Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 2, 5; *C.I.C.*, kán. 965.
- [322] Srov. *Katechismus katolické církve*, 1443–1445.
- [323] Srov. *C.I.C.*, kán. 966 § 1, 978 § 1 a 981; Jan Pavel II., projev k Apoštolské penitenciárii (27. března 1993).
- [324] Srov. Jan Pavel II., apošt. list daný motu proprio *Misericordia Dei* (7. dubna 2002), 1–2: *l. c.*, 455.
- [325] Srov. *C.I.C.*, kán. 986.
- [326] „Místní ordináři, faráři a rektori kostelů a poutních míst mají pravidelně prověřovat, zda jsou skutečně zajištěny co nejlepší podmínky pro zpověď věřících. V místech bohoslužeb se zvláště doporučuje viditelná přítomnost zpovědníků během oznámených hodin, které mají být rozvrženy s ohledem na skutečné podmínky kajících, a také snadná dosažitelnost zpovědi před bohoslužbami a dokonce v jejich průběhu, jsou-li k dispozici jiní kněží, aby se tak vyhovělo potřebám věřících.“ Jan Pavel II., apošt. list *Misericordia Dei*, 2.
- [327] Srov. Kongregace pro klérus, *Okružní list duchovním správcům poutních míst* (15. srpna 2011).
- [328] Benedikt XVI., projev k účastníkům kurzu podporovaného Apoštolskou penitenciárií (25. března 2011).
- [329] Srov. *C.I.C.*, kán. 960; Jan Pavel II., enc. *Redemptor hominis*, 20: *AAS* 64 (1979), 257–324; apošt. list *Misericordia Dei* (7. dubna 2002), 3: *l. c.*, 456.
- [330] Jan Pavel II., apošt. list *Misericordia Dei* (7. dubna 2002), 1: *l. c.*, 455.
- [331] Společná zpověď a rozhřešení jsou možné pouze ve výjimečných případech stanovených závaznými předpisy za splnění určitých podmínek: srov. *C.I.C.*, kán. 961–963; Pavel VI., proslov (20. března 1978): *AAS* 70 (1978), 328–332; Jan Pavel II., proslov (30. ledna 1981): *AAS* 73

(1981), 201–204; posynodální apošt. exhortace *Reconciliatio et paenitentia* (2. prosince 1984), 33; *AAS* 77 (1985), 270; apošt. list *Misericordia Dei*, 4–5.

[332] *C.I.C.*, kán. 964 § 2. Kněz vysluhující svátost navíc ze spravedlivého důvodu a mimo případ nutnosti může právoplatně rozhodnout, i když by kajícník žádal něco jiného, že svatá zpověď proběhne ve zpovědnici opatřené pevnou mřížkou (srov. Papežská rada pro výklad legislativních textů, *Responsio ad propositum dubium: de loco excipiendi sacramentales confessiones: AAS* 90 [1998], 711).

[333] Srov. *C.I.C.*, kán. 978 § 1 a 981.

[334] *Tamtéž*, kán. 964 § 3; srov. Jan Pavel II., apošt. list *Misericordia Dei* (7. dubna 2002), 9: *l. c.*, 459.

[335] Benedikt XVI., List k zahájení Roku kněží při příležitosti 150. výročí „dies natalis“ Jana Marie Vianneye (16. června 2009): *l. c.*, 7.

[336] Srov. *C.I.C.*, kán. 276 § 2, 5; Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18.

[337] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Reconciliatio et paenitentia*, 31; posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 26.

[338] Srov. Benedikt XVI., Poselství kard. Jamesi Francisu Staffordovi, vrchnímu penitenciáři, a účastníkům 20. ročníku kurzu o forum internum pořádaného Apoštolskou penitenciárií (12. března 2009); Kongregace pro klérus, *Kněz, služebník Božího milosrdenství. Pomůcka pro zpovědníky a duchovní vůdce* (9. března 2011), 64–134: *l. c.*, 28–53.

[339] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Reconciliatio et paenitentia*, 32.

[340] Kongregace pro klérus, *Kněz, služebník Božího milosrdenství. Pomůcka pro zpovědníky a duchovní vůdce* (9. března 2011), 98: *l. c.*, 39; srov. *tamtéž*. 110–111: *l. c.*, 42–43.

[341] Druhý vat. koncil, konst. *Sacrosanctum Concilium*, 85.

[342] *Tamtéž*, 84.

[343] Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Verbum Domini*, 62; srov. *Institutio Generalis de Liturgiae Horarum*, 29; *C.I.C.*, kán. 276 § 3 a 1174 § 1.

[344] *Katechismus katolické církve*, 1176, citace z: Druhý vat. koncil, *Sacrosanctum concilium*, 90.

[345] Benedikt XVI., setkání s kněžími z diecéze Albano, Castel Gandolfo (31. srpna 2006).

[346] Jan Pavel II., apošt. list *Spiritus et Sponsa*, 13: *AAS* 96 (2004), 425.

[347] Srov. Benedikt XVI., posynodální apošt. exhort. *Verbum Domini*, 66.

[348] *Institutio Generalis de Liturgiae Horarum*, 213.

[349] Srov. *Katechismus katolické církve*, 2634–2636.

[350] Jan Pavel II., projev k účastníkům na mezinárodním sympoziu při příležitosti 30. výročí vyhlášení koncilního dekretu *Presbyterorum ordinis* (27. října 1995), 5.

[351] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 22–23; srov. apošt. list *Mulieris dignitatem* (15. srpna 1988), 26: *AAS* 80 (1988), 1715–1716.

[352] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 6; *C.I.C.*, kán. 529 § 1.

[353] Sv. Jan Zlatoústý, *De sacerdotio*, III, 6: *PG* 48, 643–644: „Kněžím je svěřeno duchovní zrození duší: oni duším umožňují zrodit se do života. Prostřednictvím kněží si oblékáme Krista, jejich prostřednictvím jsme s Božím Synem pohřbeni a stáváme se údy blaženého Kristova těla. Proto si jich musíme vážit víc než našich rodičů. Ti nás zrodili z krve a ze žádosti těla (srov. *Jan* 1,13), kněží nám však umožnili znovu se narodit jako Boží děti, oni jsou nástroji našeho blaženého znovuzrození, naší svobody a naší účasti na řádu milosti.“

[354] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29; Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16; Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967), 14: *l. c.*, 662; *C.I.C.*, kán. 277 § 1.

[355] Benedikt XVI., vigilie při příležitosti zakončení Roku kněží (10. června 2010): *l. c.*, 10.

[356] Srov. Jan Pavel II., enc. *Veritatis splendor*, 22.

[357] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.

- [358] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Optatam totius*, 10; *C.I.C.*, kán. 247 § 1; Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, 48; *Hlavní myšlenky pro výchovu ke kněžskému celibátu* (11. dubna 1974), 16; *EV* 5 (1974–1976), 200–201.
- [359] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16; Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979* (8. dubna 1979), 8: *l. c.*, 405–409; posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29; *C.I.C.*, kán. 277 § 1.
- [360] Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus* (24. června 1967), 55: *l. c.*, 678–679.
- [361] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16; Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus*, 14.
- [362] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16; *C.I.C.*, kán. 1036 a 1037.
- [363] Srov. *Pontificale Romanum, De ordinatione Episcopi, Presbyterorum et Diaconorum*, III, 228: *l. c.*, 134; Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku 1979* (8. dubna 1979), 9: *l. c.*, 409–411.
- [364] Srov. Synoda biskupů, dokument o služebném kněžství *Ultimis temporibus* (30. listopadu 1971), II, I, 4: *l. c.*, 916–917.
- [365] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16.
- [366] Srov. *tamtéž*.
- [367] Jan Pavel II., *List kněžím k Zelenému čtvrtku* (8. dubna 1979), 8.
- [368] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.
- [369] Pro interpretaci těchto textů, srov. Elvirská synoda (300–305) kán. 27, 33; Bruns Herm. *Canones Apostolorum et Conciliorum saec. IV–VII*, II, 5–6; Arleská synoda (314), kán. 1: *Pont. Commissio ad redigendum C.I.C. Orientalis*, IX, 1/2, 74–82; První nicejský koncil (325), kán. 3: *ekumen. koncil*, dekr., 6; Římská synoda (386): *Concilia Africae* (345–325), CCL 149, (in: koncil v Telepte), 58–63; koncil v Kartágu (390): *tamtéž*, 13; 133nn.; koncil v Trullanu (691), kán. 3, 6, 12, 13, 26, 30, 48: *Pont. Commissio ad redigendum C.I.C. Orientalis*, IX, I/1, 125–186; Siricius, *Decretale Directa* (386): PL 13, 1131–1147; Inocenc I., list *Dominus inter* (405): Bruns, cit. 274–277; sv. Lev Veliký, *List Rustikovi*

[456]: PL 54, 1191; Eusebius z Cesareje, *Demonstratio evangelica*, 1, 9: PG 22, 82 (78–83); Epifanius ze Salamíny, *Panarion*: PG 41, 868, 1024; *Expositio fidei*, PG 42, 822–826.

[370] Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, *Hlavní myšlenky pro výchovu ke kněžskému celibátu* (11. dubna 1974), 16: *l. c.*, 200–201.

[371] Benedikt XVI., vigilie při příležitosti zakončení Roku kněží (10. června 2010): *l. c.*, 10.

[372] Benedikt XVI., *projev k účastníkům Plenárního zasedání Kongregace pro klérus* (16. března 2009): *l. c.*, 9.

[373] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29, 50; Kongregace pro katolickou výchovu, instrukce o kritériích pro posuzování povolání u osob s homosexuálními sklony, pro jejich přijímání do semináře a k vyšším svěcením *In continuità* (4. listopadu 2005): *AAS* 97 (2005), 1007–1013; *Hlavní myšlenky pro výchovu ke kněžskému celibátu* (11. dubna 1974): *EV* 5 (1974–1976), 188–256.

[374] Srov. sv. Jan Zlatoústý, *De Sacerdotio* VI 2: PG 48, 679: „Duše kněze má být čistší než paprsky slunce, aby jej Duch Svatý neopustil a mohl tak říci: ‘Už nežiji já, ale žije ve mně Kristus’ (*Gal* 2,20). Jestliže poustevníci na poušti, daleko od města a od míst veřejného setkání a od všeho hluku těmto místům vlastního, nedůvěřují v bezpečnost svého života navzdory tomu, že plně užívají ústraní a klidu, nýbrž přidávají mnoho dalších pozorností, snaží se růst ve ctnostech, jednat a mluvit rozvážně, aby mohli vejít do Boží přítomnosti s důvěrou a netknutou čistotou, jak jen toho je člověk schopen; jaká síla a jaké násilí se ti zdají být potřebné pro kněze, aby uchoval svou duši bez jakékoliv poskvrny a zachoval neporušenou její duchovní krásu? Potřebuje jistě větší čistotu než řeholníci. A přece právě on, který ji potřebuje nejvíc, je vystaven větším nevyhnutelným příležitostem, které jej mohou poskvřnit, pokud se stálou umírněností a bdělostí neusiluje o to, aby jeho duše byla těmto nástrahám nepřístupná.“

[375] Srov. *C.I.C.*, kán. 277 § 2.

[376] Srov. *tamtéž*, kán. 277 § 3.

[377] Srov. Jan Pavel II., *Litterae apostolicae Motu Proprio datae Sacramentorum sanctitatis tutela* quibus Normae de gravioribus delictis Congregationi pro Doctrina Fidei reservatis promulgantur (30. dubna 2001):

AAS 93 (2001), 737–739 (upraveno Benediktem XVI. 21. května 2010: AAS 102 [2010], 419–430).

[378] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 16.

[379] Srov. Pavel VI., enc. *Sacerdotalis caelibatus*, 79–81; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 29.

[380] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 17, 20–21.

[381] Srov. Benedikt XVI., projev k římské kurii (22. prosince 2006): AAS, 98 (2006).

[382] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 17; Jan Pavel II., generální audience (21. července 1993), 3.

[383] Srov. *C.I.C.*, kán. 286 a 1392.

[384] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 17.

[385] Srov. *tamtéž*; *C.I.C.*, kán. 282, 222 § 2 a 529 § 1.

[386] Srov. *C.I.C.*, kán. 282 § 1.

[387] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 17.

[388] Srov. *tamtéž*.

[389] Srov. Jan Pavel II., generální audience (30. června 1993).

[390] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 18.

[391] Jan Pavel II., enc. *Ecclesia de eucharistia* (17. dubna 2003): *l. c.*, 53; 57.

[392] Benedikt XVI., generální audience (12. srpna 2009).

[393] Benedikt XVI., projev k účastníkům Teologického kongresu pořádaného Kongregací pro klérus (12. března 2010): *l. c.*, 5.

[394] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 16.

[395] Srov. *tamtéž*, 70.

[396] Srov. *tamtéž*.

[397] Srov. *tamtéž*, 79.

[398] Srov. *C.I.C.*, kán. 279.

[399] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 76.

- [400] Srov. Kongregace pro nauku víry, Instrukce o církevním povolání teologa *Donum veritatis* (24. května 1990), 21–41: *AAS* 82 (1990), 1559–1569; Mezinárodní teologická komise, *Theses Rationes magisterii cum theologia* o vzájemném vztahu církevního Magisteria a teologie (6. června 1976), teze č. 8: „Gregorianum“ 57 (1976), 549–556.
- [401] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 43; srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Optatam totius*, 11.
- [402] Benedikt XVI., poselství k účastníkům mezinárodních duchovních cvičení (video, 27. září – 3. října 2009).
- [403] Benedikt XVI., *List seminaristům* (18. října 2010), 6: *I. c.*, 4.
- [404] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 3.
- [405] *Tamtéž*, 14.
- [406] Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, *Směrnice pro využívání psychologických odborností pro připuštění kandidátů ke kněžské formaci* (29. června 2008), 5.
- [407] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 19; dekr. *Optatam totius*, 22; *C.I.C.*, kán. 279 § 2; Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985), 101.
- [408] *C.I.C.*, kán. 279 § 3; Kongregace pro katolickou výchovu, *O reformě církevních studií filosofie* (28. ledna 2011), 8nn.: *AAS* 103 (2011), 148nn.
- [409] Jan Pavel II., enc. *Centesimus annus* (1. května 1991), 57: *AAS* 83 (1991), 862–863.
- [410] Srov. Papežská rada pro rodinu, dokument *Vademecum pro zpovědníky v některých aspektech morálky manželského života* (12. února 1997).
- [411] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.
- [412] Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis* (19. března 1985), 76nn.
- [413] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.
- [414] Srov. *tamtéž*.

- [415] Srov. *tamtěž*.
- [416] Srov. *tamtěž*.; Druhý vat. koncil, dekr. *Optatam totius*, 22; dekr. *Presbyterorum ordinis*, 19.
- [417] Srov. Pavel VI., apošt. list *Ecclesiae Sanctae* (6. srpna 1966), I, 7: *AAS* 58 (1966), 761; Kongregace pro klérus, okružní list předsedům biskupských konferencí *Inter ea* (4. listopadu 1969), 16: *l. c.*, 130–131; Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985), 63, 101; *C.I.C.*, kán. 1032 § 2.
- [418] Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*, 63.
- [419] Benedikt XVI., vigilie u příležitosti zakončení Roku kněží (10. června 2010): *l. c.*, 8.
- [420] *C.I.C.*, kán. 276 § 2, 4; srov. kán. 533 § 2 a 550 § 3.
- [421] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8.
- [422] Srov. Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985), 101.
- [423] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.
- [424] Srov. *tamtěž*, 70.
- [425] Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8.
- [426] Srov. *tamtěž*.
- [427] *C.I.C.*, kán. 278 § 2.
- [428] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Presbyterorum ordinis*, 8; *C.I.C.*, kán. 278 § 2; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 81.
- [429] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Christus Dominus*, 16; Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores gregis*, 47.
- [430] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.
- [431] Srov. *tamtěž*.
- [432] Srov. Druhý vat. koncil, dekr. *Optatam totius*, 22; Kongregace pro katolickou výchovu, *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis* (19. března 1985), 101.

- [433] Benedikt XVI., homilie při nešporách k zahájení Roku kněží (19. června 2009).
- [434] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 79.
- [435] Srov. *tamtéž*.
- [436] Srov. *C.I.C.*, kán. 970 a 972.
- [437] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 77.
- [438] *Tamtéž*.
- [439] *Tamtéž*.
- [440] *Tamtéž*.
- [441] *Tamtéž*, 41.
- [442] *Tamtéž*, 77.
- [443] Srov. *tamtéž*, 74.
- [444] *Tamtéž*.
- [445] Srov. Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 82.
- [446] Srov. *tamtéž*, 23.
- [447] *Tamtéž*, 82.
- [448] Druhý vat. koncil, dogm. konst. *Lumen gentium*, 65.
- [449] Jan Pavel II., posynodální apošt. exhort. *Pastores dabo vobis*, 82.